

7. Dani kulturne animalističke

Vidi što je maca dovukla!

Split, Hrvatska, 22. – 25. listopada 2025.

7th Days of animal Studies

Look what the cat dragged in!

Split, Croatia, October 22–25, 2025

Programska publikacija / Program Publication

Urednik: Josip Guć

Za izdavača: Ina Reić Ercegovac

Prijelom i redaktura: Josip Guć

Prijevod i lektura: Josip Guć, Koraljka Pejić, Simon Ryle

Dizajn naslovnice: Antonio Kovačević

Fotografija na naslovnici: Franciska Guć

UPOZORENJE: Ovo je neslužbena kopija, koja služi samo za informiranje o programu i sadržaju skupa. Uskoro će (na istoj poveznici) biti zamijenjena službenom verzijom, pri čemu će promjene nastupiti samo na ovoj stranici (dodat će se informacije o izdavaču, ISBN-u i CIP zapisu).

WARNING: This is an unofficial copy, intended only for information about the program and content of the conference. It will soon be replaced (at the same link) by the official version, with changes only occurring on this page (information about the publisher, ISBN and CIP record will be added).

Editor: Josip Guć

Publisher: University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences
– Centre for Integrative Bioethics

Text break and design: Josip Guć

Translations and proof-reading: Josip Guć, Koraljka Pejić, Simon Ryle

Cover design: Antonio Kovačević

Photography on the cover: Franciska Guć

Konferencija / Conference

Glavni organizator / Main organizer

Centar za integrativnu bioetiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu
Centre for Integrative Bioethics, Faculty of Humanities and Social Sciences,
University of Split

Voditelj Centra je, po dužnosti, odgovorna osoba
i koordinator konferencije (trenutno Josip Guć).

The head of the Centre is, ex officio, a responsible person
and coordinator of the conference (currently Josip Guć).

Suorganizatori / Co-organizers

I. Gimnazija Split – Hrvatsko bioetičko društvo – Institut za etnologiju i
folkloristiku – Udruga »Mala filozofija«
1st Grammar School Split – Association “Petit Philosophy” – Croatian Bioethics
Society – Institute for Ethnology and Folklore Studies

Programski odbor / Programme Committee

Marita Brčić Kuljiš – Sanda Cambj – Bruno Ćurko – Josip Guć – Anita Lunić –
Simon Ryle

Organizacijski odbor / Organizing Committee

Marita Brčić Kuljiš – Bruno Ćurko – Josip Guć – Hrvoje Jurić – Anita Lunić –
Suzana Marjanić – Maja Pasarić – Simon Ryle

Manifestacija se organizira uz potporu / The event is organized with support of

Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske
Ministry of Science, Education and Youth of Republic of Croatia

Sadržaj / Contents

Josip Guć

07 | Što je maca dovukla na 7. *Dane kulturne animalističke?*

23 | What the cat dragged in to the 7th *Days of animal Studies?*

Suzana Marjanić, Luce Velić, Hana Unić, Petra Tomaš

39 | Mačkolenta: od sakralizacije preko demonizacije do fetišizma

49 | Catimeline: From sacralization to demonization to petishism

Suzana Marjanić

59 | Mačkopreporuke za čitanje: izbor

59 | Catcommendations for reading: A selection

063 | Program

073 | Izlaganja / Presentations

115 | E-adresar izlagača / E-addresses of the presenters

117 | Razgovori o knjigama / Conversations about the books

119 | Filozofska šapa / Philosophical paw

Što je maca dovukla na 7. *Dane kulturne animaliSTike?*

Josip Guć

Dani kulturne animaliSTike svakogodišnje od 2018. (izuzev pandemijske 2020.) pokušavaju oživljavati tradiciju kulturne animalistike u mjestu u kojem je ona u Hrvatskoj začeta, u djelu Nikole Viskovića, splitskog pravnika po vokaciji, a polihistora po znanstvenom i društvenom angažmanu. Kulturna animalistika se istoznačnicom 'kulturna zoologija' javlja u naslovu istoimenog novinskog članka u Slobodnoj Dalmaciji od 11. 3. 1990. (Visković 1990), kojim Visković otvara feljton »Životinja i čovjek« (piše ga na tjednoj bazi u 58 članaka do 30. 11. 1991.), da bi ovaj onda služio kao osnova istoimenoj knjizi skromno podnaslovljenoj Prilog kulturnoj zoologiji (Visković 1996). U svom drugom, skraćenom izdanju, upravo uzima naslov Kulturna zoologija, s jednostavnim podnaslovom: Što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji (Visković 2009).

Riječ je, zapravo, o djelu koje se ne može posramiti ni u europskim razmjerima po pitanju začetničkih pokušaja enciklopedijskog svestranog i cjelovitog obuhvata (koliko je to moguće od strane jednog čovjeka u 520 stranica) mjesta koje životinje zauzimaju u ljudskoj kulturi, stvarnosti našeg odnosa spram njih te razmatranja etičkih i pravnih zahtjeva za njegovim unaprijeđenjem. Sam će kao svoje prethodnike (koji ovu širinu više ili manje pokrivaju) navesti »povjesničare životinja« Richarda Lewinsona Morusa i Roberta Deltona, opsežno djelo Der Mensch und die Erde [Čo-

vjek i Zemlja] urednika Hansa Kramera te nekoliko drugih knjiga i francuskih istraživačkih projekata i skupova, gdje se posebno ističe ime etnologa Raymonda Pujola (Visković 1996, 9–10). Projekt po kojima je animalistika u akademskim krugovima postala poznatija, animal studies (kao izravnog prijevoda animalistike prema njezinim najzačajnijim domaćim predstavnicama nakon Viskovića, Suzani Marjanić i Antoniji Zaradiji Kiš; 2012, 13), razbuktava se tek kasnije (kao i srodni projekti naslovljeni human-animal studies, critical animal studies itd.), premda njegov začetak Marjanić smješta još u sedamdesete godine prošloga stoljeća (Marjanić 2022, 27).

Naša manifestacija upravo pokušava postajati širokom platformom kulturno-animalističkog dijaloga. Kvantitativno ona će to ove godine biti više no ikada prije, usprkos ukidanju mrežnog načina sudjelovanja. Tome svakako kumuje odabir mačke kao središnjeg motiva, čija je omiljenost i bogata simbolika u Split dovukla 40 sudionika iz 9 zemalja – Austrija, Hrvatska, Italija, Kina, Mađarska, Njemačka, Rumunjska, Sjedinjene Američke Države, Srbija – koje se protežu čak na tri kontinenta. Usprkos tome što se fraza u naslovu ovog uvodnika i podnaslovu konferencije uobičajeno shvaća sarkastički, ona ovdje nije tako mišljena (u što se možete osvjedočiti čitajući sažetke i slušajući predavanja), na sličan način na koji nesrećom ne smatramo prelazak crne mačke preko puta.

Domaća mačka

‘Mačka’, dakako, odmah asocira na domaću mačku (*Felis silvestris catus*), no blizinom ove podvrste ne treba smetnuti s uma da mačkom zovemo ne samo divlju mačku (*Felis silvestris*), od koje ova naša kućna i okokućna potječe, nego i sve pripadnice porodice mačaka (*Felidae*), koje spadaju u red zvijeri (*Carnivora*), razred sisavaca (*Mammalia*), koljeno svitkovaca (*Chordata*) i carstvo životinja (*Animalia*). Takvo se što ne zaboravlja u zgodnoj rečenici književnika Josepha Meryja prema kojoj je Bog mačku stvorio kako bi čovjek mogao uživati u milovanju tigra (Visković 1996, 202). Zahvaljujući našem drugovanju s mačkom mogli bismo gotovo ocrtati jednu ljudsko-mačju sociologiju. Kako im je, veli Visković, po-

koravanje protuprirodno, dio ljudskog društva postaju tek u »ograničenom interesnom savezu gdje mačke zadržavaju veliki dio svoje psihičke i fizičke samostalnosti«. Tako »ostaje i uz čovjeka uvelike neizmijenjena karaktera i ponašanja, poludivlja i nesavladana ljudskim prohtjevima«. To će izazvati mnoge, uključujući znanstvenike poput Buffona, da mački pripišu neiskrenu i izopačenu narav (Visković 1996, 202).

»Za mačku se može reći, s nešto antropomorfne slobode, da je 'egoistična' (u smislu Rivarola: 'nemojte misliti da ona vas miluje, ona miluje sebe'), ali je glupost reći da je 'dvolična' ili 'neiskrena'.« (Visković 1996, 205)

»Ona nije zainteresirana ni za praćenje i šetnje s gospodarom, u čemu pas naročito uživa. Ona je gospođa 'pusti me na miru', u znatnoj mjeri psihički i emotivno samostalna od osoba što je usvajaju. Ima potrebu za samoćom i lutanjem, te lakše podnosi zanemarivanje, napuštanje i povratak divljini – što u gradovima ima i za nju, mada manje nego za pse, teške posljedice. Istina, ona se prema gospodaru odnosi kao mladunče prema majci, u trajnom stanju 'infantilnosti' i iskorištavajući ljudsku toplinu i hranu (mačka kraj čovjeka prede od ugođe, dok u prirodi takvo ponašanje ide samo u doba sisanja), ali često napušta to majčinsko krilo radi skitnji i čak zauvijek ako drugdje nađe povoljnije prilike. Ne može se dogoditi da gospodara i njegovu imovinu brani od nekoga ili da osobi za koju je vezana pravi bilo kakve usluge.« (Visković 1996, 203)

Tako mačkina inteligencija, tvrdi Visković kontrastirajući je sa psom, služi isključivo njoj samoj, pa je se i ne može instrumentalizirati ne samo običnim zapovijedima koje se upućuju kućnim životinjama, nego ni »za lov, vuču, čuvanje posjeda i stada, borbu, pomoć invalidima, policijske zadatke, rat« ili uopće za napad na ljude i druge životinje (izuzev miševa, na što je ne treba pripremati), među ostalim i zato što manje ili nikako ne diskriminira između vlastitih i tuđih osoba. Ona je »posve beskorisna u ratničkim, policijskim, takmičarskim i sadističkim i sličnim zadacima – što je još jedan od razloga zašto je mrska autoritarnim i agresivnim osobama«. Njezina se funkcija, pored društvene, može ograničiti tek na zaštitu hrane od miševa. Stoga je i kasno domesticirana, a i taj nam je proces ostao uveli-

ke nepoznat (Visković 1996, 203–204).

Divlja mačka

Danas domaća mačka broji značajan broj raznolikih pasmina (vidi: Edwards 2009; Rixon 2007; ur. van Zyl 2014). No gledamo li samo najnoviju (koliko je nama poznato) klasifikaciju porodice Felidae, koju donose Kitchener i suradnici (2017), uočit ćemo da pored domaćih mačaka imamo još 40 vrsta mačaka, pa njihovu taksonomiju donosimo u sljedećoj podjeli (gdje, izostavljajući podvrste, navodimo prvo potporodicu, koju dijelimo po lozama i konačno po vrstama):

- Pantherinae
 - pantera
 - *Panthera leo* (lav)
 - *Panthera onca* (jaguar)
 - *Panthera pardus* (leopard)
 - *Panthera tigris* (tigar)
 - *Panthera uncia* (snježni leopard)
 - *Neofelis diardi* (sundski oblačasti leopard)
 - *Neofelis nebulosa* (oblačasti leopard)
- Felinae
 - karakal
 - *Caracal aurata* (afrička zlatna mačka)
 - *Caracal caracal* (karakal)
 - *Leptailurus serval* (serval)
 - ocelot
 - *Leopardus colocola* (kolokolo)
 - *Leopardus geoffroyi* (Geoffroyeva mačka)
 - *Leopardus guigna* (kodkod)
 - *Leopardus guttulus* (južnoamerička tigrasta mačka)
 - *Leopardus jacobita* (andska mačka)
 - *Leopardus pardalis* (ocelot)
 - *Leopardus tigrinus* (oncila)
 - *Leopardus wiedii* (margaj)
 - bornejska mačka
 - *Catopuma badia* (bornejska mačka)
 - *Catopuma temminckii* (azijska zlatna mačka)
 - *Pardofelis marmorata* (mramorna mačka)

- ris
 - *Lynx canadensis* (kanadski ris)
 - *Lynx lynx* (euroazijski ris)
 - *Lynx pardinus* (pirenejski ris)
 - *Lynx rufus* (crveni ris)
- puma
 - *Puma concolor* (puma)
 - *Acinonyx jubatus* (gepard)
 - *Herpailurus yagouaroundi* (jaguarundi)
- leopard mačka
 - *Prionailurus bengalensis* (leopard mačka)
 - *Prionailurus javanensis* (sundska leopard mačka)
 - *Prionailurus planiceps* (ravnoglava mačka)
 - *Prionailurus rubiginosus* (crvenkasta leopard mačka)
 - *Prionailurus viverrinus* (mangalitska mačka)
 - *Otocolobus manul* (Pallasova mačka)
- domaća mačka
 - *Felis bieti* (Bietova mačka)
 - *Felis catus* (domaća mačka)
 - *Felis chaus* (tropska mačka)
 - *Felis lybica* (libijska mačka)
 - *Felis margarita* (pustinjska mačka)
 - *Felis nigripes* (crnonožna mačka)
 - *Felis silvestris* (divlja mačka)

Usprkos tome što smo poglavito fokusirani na domaću mačku, pa se i s onim divljima susrećemo kroz njezino lice (posebice kada u zijevanju širi čeljust), neotklonjive instinkte, sačuvanu neobuzdanost i sl., pojedine *Pantherinae* snažno su simbolički prisutne u imaginariju mnogih kultura.

Tigar je simbolički nezaobilazna mačka. On je općenito simbol ratničke kaste (Chevalier i Gheerbrant 2001, 883). U Kini su tigrovi nekoć bili emblemi najvišim kineskim ministrima obrane, a podređeni su bili samo carevu i caričinu zmaju i feniksu (Muchmore 2009, 2291). Legende bilježe vrijednih pet tigrova koji brane kinesku imperiju (četiri strane i središte), u budizmu se tigar javlja kao simbol snage vjere i duhovnog napora, a u hinduizmu je tigarova koža Šivin trofej (Chevalier i Gheerbrant 2001, 884).

Chevalier i Gheerbrant bilježe da su egipatski svećenici u pogrebnim

povorkama nosili leopardovu kožu, kao simbol zlog boga Seta, a slične prakse nalazimo u Aziji i Americi. Leopard se uzima kao simbol ratničke i kraljevske kaste, prvenstveno predstavljajući njihovu agresivnost, a veže se i uz svirepost, vještinu i snagu. U Kini je leopard lunarna životinja, vezana uz mjesečeve mijene, ali i uz izmjenu godišnjih doba ulaženjem pod zemlju i izlaženjem nad nju (Chevalier i Gheerbrant 2001, 544). Konačno, lokalni značaj imaju tri leopardove glave na grbu Dalmacije. No one su leopardske samo u heraldičkom nazivlju – radi se, zapravo, o lavovima (Božić 2021), životinjama s kojima se nijedna druga velika mačka simbolički ne da mjeriti.

Kraljevska mačka

Lavovi se u afričkim mitovima javljaju kao ljudi, a i Empedoklo tvrdi da je za čovječju dušu najbolje preseljenje u lava (Visković 1996, 67, 69). On je simbol apostola Marka, pa stoga krilati lav još i danas krasi pročelja mnogih nekadašnjih mletačkih gradskih vrata i zgrada. Biblijski lavovi ne ozljeđuju Davida, legenda kaže da sveti Jeronim spašava lava vadeći mu trn iz šape, a prorok Izaija oslikava rajsko stanje lavom koji jede slamu kao govedo i pase zajedno s teletom (Iz 11: 6–7).

»Lav je najčešći zooprikaz kršćanske ikonografije. Dva lava čuvaju ulaz u splitsku i trogirsku prvostolnicu. U pandžama drže janje i zmaja. Simbolika lava je složena, jer on jednom, dok spava otvorenih očiju i dok guši zlo u liku druge životinje, predstavlja samoga Krista; u drugom značenju, dok traži žrtvu, simbolizira sotonu. Spomenuti lavovi čuvari imaju pozitivno značenje, kao zacijelo i lav s janjetom na konzoli drugog kata splitskog zvonika. Dva lavlja polulika strše i na četvrtom i petom katu zvonika. Lavića vidimo kako pridržava stupić naslona knjige na trogirskoj propovjedaonici, dok četiri lavića tvore vrh lanterne ciborija majstora Mavara u istoj katedrali.« (Visković 1996, 130)

Visković ističe da kralj životinja još u priči o Noinoj arci prvi u ovu ulazi i iz nje izlazi. Lavovi su često čuvari. Treba se sjetiti Lavljih vrata u Mikenima, lavova kao ukrasa romaničkih i gotičkih katedrala, stražara pred

crkvenim portalima, ali i simbola samog Krista koji bdije nad svijetom. Srednjovjekovni bestijariji prenose ranije uvjerenje da lavica rađa mrtvorođenčad, da bi ih lav lizanjem nakon tri dana vratio u život. Tako se oni javljaju i kao simbol uskrsnuća (Visković 1996, 150–151). Nedavno je i Robert Francis Prevost, postavši papom, odabrao ime Lav.

U doba kada Visković piše svoju *Životinju i čovjeka*, »najstariji prethistorijski likovni nalaz ima životinjsko obličje« i to upravo »oko 30.000 godina stara i 30 cm visoka statueta ‘Löwenmench’, čovjeka s lavljom glavom, iz Lonethala, kraj Ulma« (Visković 1996, 41).

»Moćan, suveren, solarni i svjetleći simbol do krajnjih granica, lav, *kralj životinja*, prožet je kvalitetama i manama svojstvenima svojoj kategoriji. Ako je sama inkarnacija Moći, Mudrosti i Pravde, onda ga, s druge strane, višak ponosa i samopouzdanja čine simbolom Oca, Gospodara, Vladara koji, zaslijepljen vlastitom moći, zaslijepljen vlastitim svjetlom, postaje tiranin, vjerujući da je zaštitnik. Stoga može biti divljenja vrijedan, ali i nepodnošljiv: između ta dva pola osciliraju njegova brojna simbolička značenja.« (Chevalier i Gheerbrant 2001, 538)

Lav je često, naglašava Visković, nositelj »vrijednosti patrijarhalnih kultura s gospodsko-podaničkim odnosima moći«. S lavovima se prikazuju mezopotamski kraljevi (i sam Gilgameš), zatim Ramses II., David, konačno i Rikard Lavljeg Srca, čiji grb »s tri usporedna lava, ostaje do danas, uz još šest lavljih likova, u kraljevskom grbu Engleske«. U Europi još i danas lavove nalazimo na monarhijskim grbovima Norveške, Belgije, Nizozemske, Danske i Luksemburga. Najstariji sačuvani europski grb, onaj viteza Geoffreyja iz 1151., sadrži motiv lava. On je uopće, uz orla, najviši i najčešći heraldički znak, što ne čudi s obzirom na to da je heraldika »muška« disciplina, pa tako u njoj nema mačaka kao simbola ženstva (Visković 1996, 150–153), usprkos tome što se lav(ica) nerijetko veže uz mitološke žene. Jedna takva je sfinga, kakvu nalazimo i u Splitu:

»*Granitna sfinga* na splitskom Peristilu, lav s ljudskom glavom, svjedoči o simbolici kojoj se promjenjivi sadržaji korijene još u egipatskoj kulturi. Car je Dioklecijan, koji je nastojao obnoviti neke egipatske vjerske elemente, prenio iz Afrike u svoju palaču više granitnih sfinga; Splitski su se suživjeli s tim nekoli-

ko tisućljeća starim sfingama, pa je postojalo i pučko predanje da dječak postaje mladić kada uzjaši ‘grongonu’ – kako su je zvali – na Peristilu.« (Visković 1996, 127)

Religijska mačka

Prema turskoj legendi, mačka je nastala kihanjem lava u Noinoj arki, da bi omiljenom postala kada je zaustavila haranje miševa (Visković 1996, 202). Teško je zamisliti da materijalna korist koju je čovjek imao od mačke nije ostavila (po svemu sudeći, presudnog) utjecaja na divinizaciju mačke u antičkom Egiptu.

Više egipatskih božica ima lavlje elemente: božica rose i vlage Tefnut, lavica ili žena s lavljom glavom, zatim božica neba i majčinstva Hator, samo u pogledu preobrazbe u lavoglavu boginju rata i poretka Sekmet (od koje, po umirenju, prema nekim izvorima nastaje domaća mačka) te lavonoga božica trudnica i roditelja Taueret (Visković 1996, 46–47). Domaća se pak mačka, navodi Rosana Ratković (naročito se pozivajući na Annemarie Schimmel), u Knjizi mrtvih izjednačava sa suncem, a najviši bog Ra ponekad se nazivao Vrhovnim Mačkom. No u ovom se pogledu osobito ističe mačkoglava Bastet, koja je imala posebno svećenstvo. Imućniji su Egipćani mačke balzamirali i umatali ih u lan namirisani cedrovim uljem. U Bastetinu svetištu Bubastisu odvijali su se mačji sprovi, a ove nisu bile drugačije sahranjivane od ljudi (Ratković 2022, 563–565). S druge strane, kako se može pročitati u razgovoru koji slijedi ovom uvodniku, mačke su ponekad i ubijane kao žrtve boginji.

Muslimanska pak religija sadrži samo mio odnos prema mački, bez okrutnih kompenzacija. Povlaštena pozicija mačke u islamskoj kulturi, kako prikazuje Rosana Ratković, potječe od legendi o proroku Muhamedu. Tu se posebice ističu priče o njegovoj mački Muezzi. Pri jednom pozivu za molitvu, nije ju htio probuditi, pa je odrezao rukav na kojem je spavala. Nju je u ruci držao tijekom kućnih propovijedi. Jedna druga mačka spasila je Muhameda od ujeda zmije. Pomilovavši je po leđima, omogućio je mačkama da nikada ne padaju na leđa. Kaže se ponegdje i da ju je prstima pomilovao po glavi, a taj je čin zauvijek mačkama utisnuo četiri linije koje

često imaju na glavi. Islamska tradicija nalaže da treba paziti na mačku koja rađa mlade, kako je to uradio i Muhamed, usprkos tome što je mačka to obavljala na rukavu njegova ogrtača. No nije ostavila nikakvih nečistoća – pojela je posteljicu. Ona uopće nije sposobna išta u religijskom smislu onečistiti. Muhamed je tako prekinuo abdest (obredno pranje) kako bi iz vrča namijenjenog za nj dao žednoj mački piti – dapače, ona sama čini abdest (Ratković 2022, 559–561). Njihova im čistoća omogućuje da se u posvećenim trenutcima bez problema prešetavaju džamijama.

Kako navode Chevalier i Gheerbrant, mačke i zmije jedine su životinjske vrste koje Buddhina smrt nije dotaknula, što je s jedne strane razlog pokude, a s druge pokazatelj više mudrosti. Zla veza zmije i mačke (po zlu) nalazi se i u židovskoj Kabali. S druge strane, egipatska Bastet često se prikazivala kako drži nož kojim odsijeca glavu Apopu, zlom zmijolikom božanstvu. U tom pogledu mačka simbolizira snagu i okretnost koja ljudima služi u borbi protiv neprijatelja koje nije lako zamijetiti (Chevalier i Gheerbrant 2001, 462).

Nakon nepovoljnog razdoblja u Europi za mačku, čemu ponajprije kumuju zablude koje su provodili službeni predstavnici kršćanske religije (o čemu će biti govora u razgovoru koji slijedi ovom uvodniku), mačka je danas među najomiljenijim, ponekad i obožavanim životinjama, a posebnu auru zadobiva zahvaljujući prije spomenutoj nemogućnošću manipulacije. Pored toga što je česta kućna maza (ako se maziti daje), a društvene su mreže zagušene beskrajnim kućnim videima vragolastih, slatkih, bezobraznih i smješnih mačaka.

Simbolička mačka

Za razliku od pseće simboličke uskoznačnosti, smatra Visković, mačka je tajnovitija i višeznačnija. »Ona je istodobno ljepota, mirnoća, čistoća i umiljatost, te opasnost nepouzdanosti i iznenađenja, pa zato ona i fascinira i plaši, i privlači i rađa podozrenja« (Visković 1996, 204).

Mačka se ne nalazi u metaforama za loš život i ružno umiranje, možda zato što ona »drži svoju bijedu za sebe i skoro skrivenu od ljudi« (Visković 1996, 205). U frazemima se biva spretan, umiljat, lijep, slatko uspavan kao

mačka, ali kao nešto nepouzđano dobivamo mačka u vreći, neprestano se svađamo se kao pas i mačka, nestabilni smo kao mačke u veljači, oprezni smo ili oklijevamo kao mačka oko vruće kaše, nekoga se gadno prebija kao mačku (vidi više u: Menac-Mihalić 2022; Turčinov 2022, 62–63).

U književnosti je mačka »redovito predmet pjesničkog ili estetičkog ushićenja (Baudelaire, Apollinaire, Colette, Eliot, Lessing)« (Visković 1996, 205, vidi i: Grubišić 2022; Matek 2022). Među čuvenim književnim prikazima mačke svakako treba spomenuti *Crnog mačka* Edgara Allana Poea, mamsku mačku u *Vlastitoj sobi* Virginije Woolf (vidi: Bregović 2022), *Mačka u čizmama* Charlesa Perraulta itd. Lav zauzima glavno mjesto u svim srednjovjekovnim bestijarijima, koji čine jedan od izvora inspiracije Cliveu Staplesu Lewisu za *Kronike iz Narnije* – dakako, s lavom u glavnoj životinjskoj ulozi (Purgar 2022). Lavlja nas rika pozdravlja na početku filmova jedne velike holivudske kompanije, a festivali u Locarnu i Veneciji nose imena mačaka – leoparda odnosno lava.

Međutim, mačka se kao supstrat simbolotvorstva nerijetko javlja i u zlu kontekstu, što svi poznajemo barem iz drugovanja crne mačke s vješticama, da ne govorimo o drugim nepravdama koje su mačkama i ženama istovremeno počinjene. U Japanu mačke ponekad igraju ulogu zloslutnog znaka, s obzirom na to da su po predaji sposobne ubiti ženu i uzeti njihovo obličje (Chevalier i Gheerbrant 2001, 461). »Mačji izgled svojstven je mnogim likovima narodne demologije« kod Slavena, a središte njezine demonske moći je rep (Gura 2022, 738–741). Mačje mahanje repom je sasvim drugačije doživljeno u nekim drugim prilikama, primjerice kod Herodota:

»Prvi put kada ih je vidio na svome putovanju u Egipat, jednostavno ih je označio atributom aflouros – one koje mašu (repom). Lynne McNeill ističe da je Herodot osim navedenoga značenja mislio i na ontološku nestalnost mačaka, njihovu sposobnost da mašu unutar i izvan prirodnoga svijeta, na njihovu osobinu liminalne životinje (McNeill 2007, 5). Liminalnost je određena i motenom o devet mačjih života, gdje sakralni broj 9 figurira kao Trojstvo Trojstva, a proizlazi iz egipatskoga panteona kojega su činila tri niza od devet božanstava (Oldfield Howey 2005, 235).« (Marjanić 2022, 28)

One pozdravno mašu i ljevicom u obliku mačke Maneki-Neko, a Japanci su također plasirali još poznatiju Hello Kitty, koja se može tumačiti i kao nositeljica hiperpotrošačkog simbolizma (Marjanić 2022, 29). Visković generalno primjećuje da su životinje ranije uvelike »služile u simbolizaciji mitskih, religijskih, heraldičkih, političkih i literarnih ideja«, no kako su takve simboličke funkcije danas oslabljene, kao dominantnije se danas »pojavljuje jedno novo polje vrlo učestale, mada i porukama siromašnije animalne simbolizacije: industrijska i tržišna ekonomija«. Životinje, naime, postaju »uspješna sredstva za privlačenje potrošača« (Visković 1996, 253).

»Uzmemo li u obzir važnost supstrata u simbolotvorstvu, prateći put od uloge životinje u njome bogatoj 'visokoj kulturi' do njezine degradacije u pijuna 'masovne kulture' reklamne industrije, jasnijim postaje što je danas život(inja) čovjeku – puko sredstvo, resurs ili potrošna roba (na što upućuje i prije spomenuta sve pasivnija uloga životinja u kulturi) – i što je sukladno tome čovjek životinji i živim bićima uopće, uključujući i sebe sama.« (Guć 2023, 304)

Način na koji je supstrat prisutan u simbolotvorstvu nije nevin po pitanju našeg moralnog odnosa spram dotičnog bića, s obzirom na to da nam on može potaknuti ili prigušiti bioetički senzibilitet, ključan za samo postavljanje moralnog problema koji tek treba racionalno razrješavati.

Etička mačka

Teško se možemo lišiti moralne intuicije da ima nečega pogrešnoga u tome da se mačka maltretira. Potpuna beskorisnost takve radnje, pored simpatija koje mačke najčešće izazivaju kod ljudi, čine tu intuiciju puno snažnijom od one potisnute »dječje« intuicije da ima nečega problematičnoga u maltretiranju sisavaca (da ne govorim o ostalim životinjama) korisnih za hranu. Stoga često i nije potrebno dokazivati da (barem domaća) mačka zaslužuje naš moralni obzir – danas je teret dokazivanja prije na etičkim teorijama iz kojih bi proizlazilo suprotno. No nerijetko ne volimo ići suviše u detalje po pitanju naših moralnih obaveza i sumnjičavosti izvjesnih radnji uopće, a onda posebice prema životinjama. Stoga bi bilo ko-

risno isprovocirati promišljanje o njima, kako je to zgodno urađeno u sljedećem navodu:

»Urbani način života životinja uzrokuje i nove bolesti; mačka je promijenila zanimanje, muči ju samoća, sjedilački način života, otuđivanje, promjena hrane i drugi utjecaji na kulturu zdravlja. U veterinarske ambulante ulaze urbane bolesti poput debljine i debljinom uzrokovanih bolesti mačaka, alergije, autoimune bolesti, dijabetes i psihička staja poput hiperaktivnosti, anksioznosti, PTSP-a, napada panike i depresije. Nakon formiranja mišljenja industrije mačjih hrana 1960-ih da je nehumano hraniti mačke pticama ili glodavcima, mačji je obrok prebačen na humaniju teletinu i piliće. Sada specijalizirane tvrtke za de-ratizaciju rade mačji posao i ubijaju miševe i ptice. Tako su mačke ostale bez svoje uloge, a po mom mišljenju i bez svoje omiljene igre – lova za hranom. [...] Čovjek upravlja i pravima svojih životinja, vađenje kandži mačkama, prekidanje živaca za označavanje teritorija, estetske operacije, prekid gravidnosti, vađenje zdravih spolnih organa, hranjenje visokim dozama konzervansa, lišenje slobode. Sve je to normalno, zar ne?« (Beljak 2022, 107, 110)

Potpunim uključenjem izvjesnih životinja u naš život postali smo i odgovorni za ono što ih u novom životnom stilu zadešava. No pri moralnom razmatranju fenomena koji uslijed kućnog ljubimstva nastaju nikako se ne može izbjeći problem opravdanja kućnog ljubimstva samog. Zatvaranje životinja u četiri zida, o čemu je kod mačke najčešće riječ, bitno je osujećenje njezine lovačke prirode, čije nam ispoljavanje po noći nekada ne da spavati. U takvu je zatvaranju gotovo nemoguće izbjeći sterilizaciju, što se obično držimo za mačke blagotvornim, temeljem dugoročnih zdravstvenih dobrobiti. Dakako, bez konzultacija s mačkom po pitanju izbora između kraćeg, tegobnijeg, ali seksualnošću, majčinstvom, izazovnošću obogaćenog života s jedne te duljeg života udobnosti lijenog protezanja, spavanja i servirane hrane u kući, ali i izloženosti spomenutim bolestima i dosadi s druge strane. U tom se možda dade očitovati ljudsko preferiranje udobnosti naspram slobode, ali i etičko preferiranje blagostanja naspram samostvarivanja.

Također nije moralno jasno da imamo pravo preferirati mačke nas-

pram drugih životinja, pa im trpati zdjelice izobličenim mrtvim životinjama koje su najčešće svoje živote provele na industrijskim farmama. Za prednost koja im se daje može se argumentirati tek posebnim statusom člana obitelji, tj. posebnim dužnostima koje prema takvima imamo. No činjenica je da nas naklonost simpatičnim životinjama sama po sebi ne čini ljubiteljima životinja, kako bismo o sebi obično voljeli misliti. Nismo to ni onda kada se odričemo životinjskih proizvoda, a ne marimo za mnoštvo bezimenih životinjskih stradalnika u staništima daleko od nas, a čije uništenje svojim konzumerističkim životnim stilom pomažemo generirati u okviru kapitalističkog društveno-ekonomskog sistema. Za to čovjekovo divljanje cijenu plaćaju i mnoge divlje mačke, od kojih danas kategoriju ugroženosti (EN – *Endangered*) na crvenoj listi Međunarodne udruge za zaštitu prirode imaju tigar, bornejska mačka, andska mačka i ravnohlava mačka, dok su populacije i mnogih drugih vrsta u opadanju (IUCN, n.d.).

Uvidom u program skupa čitatelj se može uvjeriti da ćemo pokušati što šire obuhvatiti sve ove dimenzije mačke prisutnosti u različitim stvarnostima i kulturnim imaginarijima. Dakako, to neće isključiti ni razmatranja čovjekova odnosa s drugim životinjama. Skup će, pored standardnih predavanja, uključivati rasprave o knjigama, šetnje i radionice s djecom. Potonjima pokušavamo održati pedagošku dimenziju našeg skupa. Srednjoškolska djeca svoj će doprinos prinijeti razgovoru o knjizi *Brod za Issu* Roberta Perišića, koja svjedoči o tome da se za lokalne animalističke impulse ne trebamo osvrutati u prošlost, nego da su nam na usluzi u sadašnjosti.

Literatura

Beljak, Bruno. 2022 »‘Radne’ mačke na seoskoj okućnici i njene gradske varijante«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratković, 103–111. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.

Božić, Mate. 2021. »‘Dalmatinski grb’ je bez sumnje najstariji službeni hrvatski

- zemaljski grb, donosimo objašnjenje nedoumice oko lavljih ili leopardovih glava i sve što trebati znati«. *Dalmatinski portal*, 19. travnja. <https://dalmatinskiportal.hr/vijesti/nasa-povijest--dalmatinski-grb--je-bez-sumnje-najstariji-sluzbeni-hrvatski-zemaljski-grb--donosimo-objasnjenje-nedoumice-oko-lavljih-ili-leopardovih-glava-i-sve-sto-trebati-znati/95445>.
- Bregović, Monika. 2022. »Bezrepa mačka Virginije Wolf«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 155–168. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant. 2001. *Dicionário de símbolos: mitos, sonhos, costumes, gestos, formas, figuras, cores, números*. Rio de Janeiro: Editora José Olympio.
- Edwards, Alan. 2009. *The Ultimate Encyclopedia of Cats: Cat Breeds & Cat Care*. London: Hermes House.
- Grubišić, Vinko. 2022. »Tako posebna mačka Charlesa Baudelairea i tako poopćena mačka Eugènea Ionesca«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 135–153. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Guć, Josip. 2023. *Poticaji za bioetičko promišljanje odnosa kulture i prirode u djelu Nikole Viskovića*. Zagreb: Pergamena, Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku.
- Gura, Aleksandr V. 2022. »Simbolika mačke u slavenskoj etnotradiciji«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 733–757. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- IUCN. n.d. »IUCN List of Threatened Species«. Pristupljeno 12. lipnja 2025. <https://www.iucnredlist.org/>
- Kitchener, Andrew V., Christine Breitenmoser-Würsten, Eduardo Eizirik, Anthea Gentry, Lars Werdelin, Andreras Wilting, Nobuyuki Yamaguchi, Alexei V. Abramov, Per Christiansen, Carlos Driscoll, J. Will Duckworth, Warren Johnson, Shu-Jin Luo, Erik Meijaard, Paul O'Donoghue, Jim Sanderson, Kevin Seymour, Mike Bruford, Colin Groves, Mike Hoffmann, Kristin Nowell, Zena Timmons, Shanan Tobe. 2017. »A revised taxonomy of the Felidae: The final report of the Cat Classification Task Force of the IUCN/SSC Cat Specialist Group«. *Cat News Special Issue 11*: 80 str.
- Marjanić, Suzana. 2022. »Mačko-uvodnik 2 ili zašto pisati o mački?«. U *Mačkoz-*

- bornik: *od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 25–34. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Marjanić, Suzana, Antonija Zaradija Kiš. 2012. »Zoo-uvod ili zašto čitati životinju«. U *Književna životinja: kulturni bestijarij II. dio*, ur. Suzana Marjanić i Antonija Zaradija Kiš, 11–19. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Matek, Ljubica. 2022. »Pjesme o mačkama za djecu i odrasle: T. S. Eliot i pitanje identiteta«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 279–298. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Menac-Mihalić, Mira. 2022. »Frazemi sa sastavnicom *mačka, mačak, mače* i sl. u hrvatskim narječjima«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 697–719. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- McNeill, Lynne S. 2007. »The Waving Ones: The Experiential Source Hypothesis and Beliefs About Cats«. U *What are the Animals to Us?: Approaches from Science, Religion, Folklore, Literature, Folklore, Literature, and Art*, ur. Dave Aftandilian, 5–20. Knoxville: The University of Tennessee Press.
- Muchmore, Nicole. 2009. »Tigers«. U *Berkshire Encyclopedia of China: Modern and Historic Views of the World's Newest and Oldest Global Power*, 2291–2292. Great Barrington: Berkshire Publishing Group.
- Oldfield Howey, W. 2005. *The Cats in the Mysteries of Religion and Magic*. New York: Castle Books.
- Purgar, Petra. 2022. »Aslan i bestijarski lav: Velika mačka u srednjovekovlju i fantastici«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 203–213. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Ratkovčić, Rosana. 2022. »Mačka u islamskoj kulturi«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 559–579. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Rixon, Angela. 2007. *The Illustrated Encyclopedia of Cat Breeds*. Royston: Eagle Editions.
- Turčinov, Karmen. 2022. »Mačka zvana Nikadnerecinemogu«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 53–68.

Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.

Visković, Nikola. 1990. »Kulturna zoologija«. *Slobodna Dalmacija* 11. 3.: 38.

Visković, Nikola. 1996. *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji*. Split: Književni krug.

Visković, Nikola. 2009. *Kulturna zoologija: što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

van Zyl, Miezán (ur.). 2014. *The Cat Encyclopedia: The Definitive Visual Guide*. New York: DK Publishing.

What the cat dragged in to the *7. Days of animal STudies?*

Josip Guć

The *Days of animal STudies*, held annually since 2018 (except in 2020 due to the pandemic), aim to revive the tradition of cultural animal studies (Croatian: kulturna animalistika) in its Croatian birthplace. Nikola Visković, a Split citizen, legal theorist, and polymath due to his scientific and social engagement, introduced the concept. Cultural animal studies first appeared under the name ‘cultural zoology’ (Croatian: kulturna zoologija) in an article of the same name published in the daily newspaper *Slobodna Dalmacija* on March 11, 1990 (Visković 1990). The article introduced Visković’s weekly newspaper series, “Životinja i čovjek” (Animal and Man), which ran for 58 weeks until November 30, 1991. The series formed the basis for the book of the same name, published with the modest subtitle *Prilog kulturnoj zoologiji* (*A Contribution to Cultural Zoology*; Visković 1996). The second edition is shorter and features *Kulturna zoologija* (*Cultural Zoology*) as the main title, accompanied by the straightforward subtitle: *Što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji* (*What is Animal to Man and What is Man to Animal*).

In fact, this work deserves recognition on the European stage for its pioneering approach to encyclopedic, pluri-perspective, and comprehensive coverage of the role of animals in human culture, our relationship with them, and the ethical and legal requirements for improving it. Visković

names “animal historians” as his predecessors, who more or less cover this scope: Richard Lewinsohn, Morus, and Robert Delton; the extensive work *Der Mensch und die Erde* (*Human Being and the Earth*), edited by Hans Kramer; a few other books, and French research projects and conferences, among which he especially emphasizes the work of ethnozoologist Raymond Pujol (Visković 1996, 9–10). The development of animal studies, as well as human-animal studies and critical animal studies, expanded only after Visković’s contributions. However, Suzana Marjanić, Visković’s most important successor alongside Antonija Zaradija Kiš, claims that the origin of these studies can be traced back to the 1970s (Marjanić 2022, 27).

Our event aims to become a broad platform for dialogue on animal studies. Despite the cancellation of the online mode of participation, it will be more so this year than ever before. The choice of the cat as the central motif has certainly contributed to this growth. Its popularity and rich symbolism have drawn 40 participants from 9 countries spanning three continents: Austria, China, Croatia, Germany, Hungary, Italy, Romania, Serbia, and the United States. Despite the fact that the phrase in the title of this editorial and the subtitle of the conference is usually understood sarcastically, it is not meant that way here (as one can ascertain from perusing the abstracts and listening to the lectures), in a similar way that we do not consider a black cat crossing the road to be an ill omen.

Domestic cat

The word ‘cat’ is almost immediately associated with the domestic cat (*Felis silvestris catus*). However, this subspecies’ proximity should not lead us to believe that there are no other types of cats. Not only is the European wildcat (*Felis silvestris*) the predecessor of our household cat, but every member of the cat family (Felidae) is also a type of cat. This family belongs to the order Carnivora, the class Mammalia, the phylum Chordata, and the kingdom Animalia. Joseph Mery did not forget this fact when he said that God created cats so that humans could enjoy petting tigers (Visković 1996, 202). Given our long history with cats, it’s almost possible to sketch

out a human-cat sociology. As Visković says, subordination is unnatural to cats. They only become part of human society in “a limited alliance of interest where cats keep a great deal of their physical and psychical independence.” In this way, cats “maintain their character and behavior even by humans, remain semidomesticated, and are not conquered by human whims.” This challenges even scientists like Buffon who prescribe an insincere and corrupt nature to cats (Visković 1996, 202).

“With a bit of anthropomorphic freedom, one could say that cats are ‘egoistic’ (in Rivarol’s sense: ‘Do not think that cats caress you; they caress themselves’), but it would be foolish to call them ‘double-faced’ or ‘insincere.’” (Visković, 1996, p. 205).

“She is not interested in following and taking walks with the master, which is something the dog particularly enjoys.” She is Mrs. ‘Leave Me Alone,’ and she is physically and emotionally significantly more independent than the people who adopt her. She needs solitude and to wander. She can tolerate neglect and abandonment more easily, and she can return to the wilderness more easily than dogs can. However, this has serious consequences for her in cities. It’s true that she treats her master like a cub treats his mother, in a constant state of ‘infantile-ness,’ and exploiting human warmth and food (a cat purrs for pleasure near a human being, while in nature such behaviour occurs only during the suckling period). However, she often leaves her mother’s lap to wander – even forever if she finds more favourable opportunities elsewhere. She cannot defend her master or his property from anyone, nor can she do favours for the person to whom she is attached” (Visković 1996, 203).

Therefore, according to Visković, cats’ intelligence (unlike dogs’) serves only themselves, so it cannot be used for other purposes. This cannot be done with simple pet commands or for hunting, pulling, guarding property or herds, fighting, helping disabled persons, police work, war, or attacking human beings and other animals (except mice, for which they do not require training). One reason is that cats do not discriminate between friends and strangers. They are “completely useless in war, police work, challenges, sadistic tasks, and the like – which is one of the reasons why authoritarian and aggressive people dislike them.” Besides their social fun-

ction, cats can only protect food from mice. Therefore, cats were domesticated late, and this process remains largely unknown (Visković 1996, 203–204).

Wild cat

Today, there are a significant number of diverse breeds of domestic cats (see Edwards, 2009; Rixon 2007; ed. van Zyl 2014). However, according to the most recent classification of the family Felidae by Kitchener et al. (2017), there are 41 species of cats, including domestic cats. Their taxonomy is presented in the following division, where we first list the subfamily, then the lineage, and finally the species (omitting subspecies):

- Pantherinae
 - panthera
 - *Panthera leo* (lion)
 - *Panthera onca* (jaguar)
 - *Panthera pardus* (leopard)
 - *Panthera tigris* (tiger)
 - *Panthera uncia* (snow leopard)
 - *Neofelis diardi* (Sunda clouded leopard)
 - *Neofelis nebulosa* (clouded leopard)
- Felinae
 - caracal
 - *Caracal aurata* (African golden cat)
 - *Caracal caracal* (caracal)
 - *Leptailurus serval* (serval)
 - ocelot
 - *Leopardus colocola* (pampas cat)
 - *Leopardus geoffroyi* (Geoffroy's cat)
 - *Leopardus guigna* (guíña)
 - *Leopardus guttulus* (southern tigrina)
 - *Leopardus jacobita* (Andean cat)
 - *Leopardus pardalis* (ocelot)
 - *Leopardus tigrinus* (northern tigrina)
 - *Leopardus wiedii* (margay)
 - bay cat
 - *Catopuma badia* (Borneo bay cat)

- *Catopuma temminckii* (Asiatic golden cat)
- *Pardofelis marmorata* (marbled cat)
- lynx
 - *Lynx canadensis* (Canada lynx)
 - *Lynx lynx* (Eurasian lynx)
 - *Lynx pardinus* (Iberian lynx)
 - *Lynx rufus* (bobcat)
- puma
 - *Puma concolor* (puma)
 - *Acinonyx jubatus* (cheetah)
 - *Herpailurus yagouaroundi* (jaguarundi)
- leopard cat
 - *Prionailurus bengalensis* (mainland leopard cat)
 - *Prionailurus javanensis* (Sunda leopard cat)
 - *Prionailurus planiceps* (flat-headed cat)
 - *Prionailurus rubiginosus* (rusty-spotted cat)
 - *Prionailurus viverrinus* (fishing cat)
 - *Otocolobus manul* (Pallas's cat)
- domaća mačka
 - *Felis bieti* (Chinese mountain cat)
 - *Felis catus* (domestic cat)
 - *Felis chaus* (jungle cat)
 - *Felis lybica* (Afro-Asiatic wildcat)
 - *Felis margarita* (sand cat)
 - *Felis nigripes* (black-footed cat)
 - *Felis silvestris* (European wildcat)

We mostly encounter wild cats through domestic cats – through their faces, especially when they yawn and open their jaws, and through their irrepressible instincts and unbridled nature. However, our focus on domestic cats should not make us forget that certain Pantherinae species hold great symbolic importance in many cultures.

The tiger is a species of cat that is especially significant symbolically. It is generally considered to be a symbol of the warrior caste (Chevalier and Gheerbrant 2001, 883). In China, tigers were once the emblem of the highest-ranking ministers of defence and were subordinate only to the emperor's and empress' dragon and phoenix (Muchmore 2009, 2291). According to legend, five tigers defended the Chinese empire (one on each

side and one in the centre). In Buddhism, the tiger is a symbol of strength of faith and spiritual effort. In Hinduism, the tiger skin is a trophy of Shiva (Chevalier and Gheerbrant 2001, 884).

Chevalier and Gheerbrant note that Egyptian priests wore leopard skins during funeral processions as a symbol of the god of evil, Set. Similar practices are found in Asia and America. The leopard is considered a symbol of the warrior and royal caste, representing their aggressiveness, as well as ferocity, skill, and strength. In China, the leopard is considered a lunar animal and is associated with lunar changes and seasonal cycle, as it is believed to enter the earth and emerge above it (Chevalier and Gheerbrant, 2001, p. 544). Finally, the three leopard heads on Dalmatia's coat of arms have local significance. However, they are leopard-like only in the way they are described in heraldry – they are actually lions (Božić 2021), animals with which no other big cat can be compared.

Royal cat

In African myths, lions appear as humans, and Empedocles also claimed that the best thing for a human soul is to be reincarnated as a lion (Visković 1996, 67–69). The winged lion is the symbol of the Apostle Mark and, as such, still adorns the facades of many former Venetian city gates and buildings. Biblical lions do not harm David. According to legend, Saint Jerome saved a lion by pulling a thorn out of its paw. The prophet Isaiah describes paradise as a place where a lion eats straw like an ox and grazes with a calf (Isa. 11:6–7).

“The *lion* is the most common zoomorphic motif in Christian iconography. Two lions guard the entrance to the cathedrals of Split and Trogir. In their paws they hold a lamb and a dragon. The symbolism of the lion is complex: at one time, when sleeping with its eyes open and crushing evil in the form of another creature, it represents Christ himself; in another sense, when seeking prey, it symbolizes Satan. The mentioned guardian lions have a positive meaning, as surely does the lion with the lamb on the corbel of the second story of the Split bell tower. Two half-figures of lions also project from the fourth

and fifth stories of the tower. A lion cub can be seen supporting a small column of the bookrest on the Trogir pulpit, while four lion cubs form the top of the ciborium's lantern by Master Mavro in the same cathedral." (Visković 1996, 130)

Visković points out that, in the story of Noah's Ark, the king of the animals is the first to enter and the first to leave the ark. Lions often act as guardians. Consider the Lion Gate at Mycenae, the lions adorning Romanesque and Gothic cathedrals, and the guardians before church portals. Lions are also a symbol of Christ himself, who keeps watch over the world. Medieval bestiaries convey the earlier belief that lionesses give birth to stillborn cubs, which the lions would then bring to life by licking them after three days. Consequently, lions also appear as a symbol of the Resurrection (Visković 1996, 150–151). Recently, upon becoming pope, Robert Francis Prevost chose the name Leo.

At the time when Visković was composing *Animal and Man*, "the most ancient prehistoric work of art portrays an animal form," namely "the 30,000-year-old, 30-centimeter-high statuette of the Löwenmensch, a man with a lion's head, from Lone Valley near Ulm" (Visković 1996, 41).

"The lion, *king of beasts*, is powerful, sovereign, solar and radiant to the utmost extreme. It is imbued with the virtues and flaws inherent to its category. While it is the very incarnation of Power, Wisdom and Justice, an excess of pride and self-confidence also makes it a symbol of the Father, the Lord and the Ruler who, blinded by his own power and light, becomes a tyrant while believing himself to be a protector. He may be worthy of admiration yet also unbearable; his many symbolic meanings oscillate between these two poles." (Chevalier i Gheerbrant 2001, 538)

Visković emphasises that the lion is often the bearer of "the values of patriarchal cultures with lord-servant power relations." Mesopotamian monarchs (and Gilgamesh himself) are portrayed with lions, followed by Ramses II, David, and finally Richard the Lionheart, whose coat of arms "with three parallel lions, endures to the present day, along with six other lion figures, in the royal coat of arms of England." Lions can still be found on the coats of arms of several European monarchies, including Norway,

Belgium, the Netherlands, Denmark and Luxembourg. The oldest preserved European coat of arms, that of the knight Geoffrey from 1151, features the lion motif. Along with the eagle, it is the most common and highest heraldic symbol, which is unsurprising given that heraldry is a “male” discipline. Therefore, there are no cats as symbols of femininity (Visković 1996, 150–153), despite the fact that the lioness is often associated with mythological women. One example is the sphinx, which can also be found in Split:

“The granite sphinx on the Peristyle in Split, which is a lion with a human head, is a symbol whose meaning is rooted in Egyptian culture. Emperor Diocletian sought to restore some Egyptian religious elements and brought several granite sphinxes from Africa to his palace. The people of Split coexisted with these sphinxes, which were several thousand years old, and there was even a folk legend that a boy would become a young man if he rode the ‘grongona’ – as they called it – on the Peristyle.” (Visković 1996, 127)

Religious cat

According to Turkish legend, the cat was created when a lion sneezed on Noah’s Ark and became popular when it stopped the mice from pillaging the ark (Visković 1996, 202). Given the material benefits that humans derived from cats, it is difficult to imagine that this did not have a decisive influence on the deification of cats in ancient Egypt.

Several Egyptian goddesses have lion elements. These include the goddess of dew and moisture, Tefnut, who is depicted as a lioness or a woman with a lion’s head; the goddess of the sky and motherhood, Hathor, who transforms to the lion-headed goddess of war and order, Sekhmet (according to some sources, Sekhmet is the goddess from whom the domestic cat is born after she was appeased); and Taueret, the lion-legged goddess of pregnancy and childbirth (Visković 1996, 46–47). According to Rosana Ratković (referring especially to Annemarie Schimmel), the domestic cat is equated with the sun in the Book of the Dead, and the supreme god Ra was sometimes called the Supreme Cat. However, the cat-headed goddess

Bastet, who had a special priesthood, stands out in this respect. Wealthier Egyptians embalmed cats and wrapped them in linen scented with cedar oil. Cat funerals took place in Bastet's sanctuary at Bubastis, and the cats were buried alongside humans (Ratković 2022, 563–565). Conversely, as discussed in the following interview, cats were sometimes sacrificed to the goddesses.

On the other hand, the Muslim religion contains only a gentle attitude towards cats, without any cruel compensations. As Rosana Ratković shows, the privileged position of cats in Islamic culture originates from the legends of the Prophet Muhammad. Stories about his cat Muezza stand out in particular. During one call to prayer, for example, he did not want to wake her, so he cut off the sleeve on which she was sleeping. He also held her in his hand during home sermons. Another cat saved Muhammad from a snakebite. By stroking her back, he ensured that cats would never fall on their backs again. Some sources also say that he stroked her head with his fingers and that this act imprinted the four lines that cats often have on their heads. According to Islamic tradition, one should be careful around a cat that is giving birth, as Muhammad was, even though the cat gave birth on the sleeve of his cloak. However, she left no impurities behind – she ate the placenta. In any religious sense, she is incapable of defilement. Muhammad therefore interrupted his wudu (ritual washing) to give a thirsty cat a drink from his own jug – cats perform wudu themselves (Ratković 2022, 559–561). Their purity allows them to freely stroll through mosques during sacred moments.

As Chevalier and Gheerbrant state, cats and snakes were the only animal species untouched by the death of the Buddha. This is both a cause for condemnation and an indication of greater wisdom. The connection between snakes and cats in evil is also found in the Jewish Kabbalah. Conversely, the Egyptian goddess Bastet is often depicted holding a knife with which she beheads Apep, the serpentine deity of evil. In this regard, the cat symbolises the strength and agility that help humans to fight enemies that are not easily noticed (Chevalier and Gheerbrant, 2001, p. 462).

Following an unfavourable period in Europe during which cats were

persecuted primarily due to misconceptions perpetuated by official representatives of the Christian religion (a topic that will be discussed in the interview that follows this editorial), cats are now among the most beloved and sometimes even worshipped animals. They have a special aura thanks to their perceived inability to be manipulated. In addition to being a frequent pet (if they allow you to pet them), social media is flooded with endless home videos of mischievous, cute, cheeky and funny cats.

Symbolic cat

Unlike the dog, which Visković believes to be symbolically narrow, the cat is more mysterious and ambiguous. “She embodies beauty, tranquility, purity and cuteness, as well as the danger of unreliability and surprise. This is why she both fascinates and frightens, attracts and arouses suspicion” (Visković 1996, 204).

In English phrases, one lives under the cat’s foot when one is under petticoat government, and one is involved in the cat-and-mouse game when one is held “on a string”, when a bully pretends to let go of someone while still holding them in their power (Brewer 1953, 185–186). Cats are not used in metaphors for a bad life or an ugly death, perhaps because they “keep their misery for themselves and almost hidden from people” (Visković 1996, 205).

In literature, cats are “often the subject of poetic or aesthetic delight (Baudelaire, Apollinaire, Colette, Eliot and Lessing)” (Visković 1996, 205; see also Grubišić 2022 and Matek 2022). Notable literary depictions of cats include Edgar Allan Poe’s *The Black Cat*, the Manx cat in Virginia Woolf’s *A Room of One’s Own* (see Bregović, 2022), and Charles Perrault’s *Puss in Boots*, among others. The lion occupies a central place in all medieval bestiaries, which inspired Clive Staples Lewis’ *The Chronicles of Narnia* – in which a lion plays the main role (Purgar 2022). The roar of a lion greets us at the beginning of films by a major Hollywood studio, and the film festivals in Locarno and Venice are named after cats – leopards and lions, respectively.

As a symbol, the cat often appears in an evil context, as evidenced by

the association of black cats with witches, among other injustices committed against cats and women. In Japan, cats are sometimes considered an ominous sign since, according to legend, they are capable of killing women and assuming their form (Chevalier & Gheerbrant 2001, 461). The feline appearance is characteristic of many folk demonological characters among the Slavs, and the tail is the centre of their demonic power (Gura 2022, 738–741). However, the cat's wagging tail is perceived differently in other contexts. For example, in Herodotus:

“The first time he saw them on his trip to Egypt, he simply designated them as *aílouros* – those who wag (their tails). In addition to the above meaning, Lynne McNeill points out that Herodotus also had in mind the ontological impermanence of cats, their ability to exist inside and outside the natural world, and their liminal characteristics (McNeill 2007, 5). The motif of cats having nine lives also contributes to their liminality, as the sacred number nine features as the Trinity of the Trinity. This concept stems from the Egyptian pantheon, which consisted of three series of nine deities (Oldfield Howey 2005, 235).” (Marjanić 2022, 28)

Marjanić mentions the waving greeting gesture of *Maneki-Neko* cats and notes that the Japanese have introduced the even more famous *Hello Kitty*, which can be interpreted as a symbol of hyper-consumption (Marjanić 2022, 29). Visković notes that, historically, animals largely “served to symbolise mythical, religious, heraldic, political and literary ideas”, but as such symbolic functions have weakened, a new, more dominant field of animal symbolisation has emerged in the industrial and market economy, albeit one that is poorer in messages. Animals are, in fact, becoming “successful means of attracting consumers” (Visković 1996, 253).

“Taking into account the importance of the substrate in symbol creation and observing the difference in the importance of animals in ‘high culture’, which was full of them, and their subsequent degradation to nothing more than pawns in the advertising industry’s ‘mass culture’, it becomes obvious what life and animals have become to human beings: a mere means, a resource, or a consumer good (as indicated by the increasingly passive role of animals in culture). This also reveals what

humans are to animals and living beings in general, including ourselves.” (Guć 2023, 304)

The presence of the substrate in symbol-making is not innocent in terms of our moral relationship with the being in question, given that it can stimulate or dampen our bioethical sensibility. This sensibility is crucial for the identification of a moral problem, which should subsequently be solved rationally.

Ethical cat

It is difficult to shake off the moral intuition that mistreating a cat is wrong. The complete uselessness of such an action, coupled with the sympathy cats often inspire in people, makes this intuition much stronger than the repressed “childish” intuition that mistreating animals intended for food is problematic. Therefore, it is often unnecessary to prove that cats deserve our moral consideration; today, the burden of proof lies with ethical theories that suggest otherwise. However, we often dislike going into too much detail about our moral obligations, especially with regard to animals. Therefore, it would be useful to encourage reflection on this issue, as is conveniently achieved in the following quote:

“The urban lifestyle of animals can also cause new diseases. Cats, for example, have changed their habits and now suffer from loneliness, sedentary lifestyles, alienation and changes in diet, all of which have an impact on their health. Veterinary clinics are seeing an increase in urban diseases such as obesity and obesity-related conditions, allergies, autoimmune diseases, diabetes, and psychological conditions such as hyperactivity, anxiety, PTSD, panic attacks, and depression in cats. Following the cat food industry’s decision in the 1960s that it was inhumane to feed cats birds or rodents, cat food switched to veal and chicken, which was considered more humane. Now, specialised pest control companies are doing cats’ jobs and killing mice and birds. Thus, cats have been left without a role and, in my opinion, without their favourite game: hunting for food. [...] Man also manages the rights of his animals by removing their claws, cutting their nerves to prevent them from marking

their territory, performing cosmetic surgeries, terminating their pregnancies, removing their healthy sexual organs and feeding them high doses of preservatives while depriving them of their freedom. All this is normal, right?” (Beljak 2022, 107, 110)

By including certain animals in our lives to such a degree, we have become responsible for what happens to them in our new lifestyle. However, when considering the phenomena that arise as a result of pet ownership, the problem of justifying pet ownership itself cannot be avoided. Keeping animals indoors, as is most often the case with cats, significantly frustrates their hunting nature, the manifestation of which can keep us awake at night. In such circumstances, it is almost impossible to avoid sterilisation, which is generally considered beneficial for cats in the long term. Of course, this is done without consulting the cat about the choice between a shorter, more challenging life enriched by sexuality and motherhood, and a longer life of comfort involving lazy stretching, sleeping and eating served food, but also exposure to the aforementioned diseases and boredom. This reflects the human preference for comfort over freedom and the ethical preference for well-being over self-realisation.

Morally speaking, it is also unclear whether we have the right to favour cats over other animals and then fill their bowls with deformed dead animals that have most likely spent their lives on factory farms. The only argument for giving them this advantage is the special status of a family member, i.e. the special duties we have towards such animals. However, affection for cute animals does not make us animal lovers, despite how we like to think of ourselves. This is not the case even when we renounce animal products, ignoring the multitude of nameless animals suffering in distant habitats, whose destruction is exacerbated by our consumerist lifestyle within the capitalist socio-economic system. Many wild cats are paying the price for this human savagery. The tiger, Borneo bay cat, Andean cat and flat-headed cat are currently listed as endangered (EN) on the International Union for Conservation of Nature’s Red List, and the populations of many other species are also declining (IUCN, n.d.).

By reviewing the conference programme, readers can rest assured that we will attempt to cover all aspects of the feline presence in different realities and cultural imaginaries as broadly as possible. This will not exclude considerations of human relationships with other animals, of course. In addition to standard lectures, the conference will include book discussions, walks, and workshops with children. The latter will help us maintain the pedagogical dimension of our conference. Secondary school students will contribute to a discussion of the book *A Cat at the End of the World* by Robert Perišić, which demonstrates that local animalistic impulses are available to us in the present, rather than being confined to the past.

References

- Beljak, Bruno. 2022. “Radne’ mačke na seoskoj okućnici i njene gradske varijante.” In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić and Rosana Ratković, 103–111. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Božić, Mate. 2021. “Dalmatinski grb’ je bez sumnje najstariji službeni hrvatski zemaljski grb, donosimo objašnjenje nedoumice oko lavljih ili leopardovih glava i sve što trebati znati.” *Dalmatinski portal*, 19 April. <https://dalmatinskiportal.hr/vijesti/nasa-povijest--dalmatinski-grb--je-bez-sumnje-najstariji-sluzbeni-hrvatski-zemaljski-grb--donosimo-objasnjenje-nedoumice-oko-lavljih-ili-leopardovih-glava-i-sve-sto-trebati-znati/95445>.
- Bregović, Monika. 2022. “Bezrepa mačka Virginije Wolf.” In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić and Rosana Ratković, 155–168. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Brewer, Ebenezer Cobham. 1953. *Brewer’s Dictionary of Phrase and Fable*. New York: Harper & Brothers.
- Chevalier, Jean, Alain Gheerbrant. 2001. *Dicionário de símbolos: mitos, sonhos, costumes, gestos, formas, figuras, cores, números*. Rio de Janeiro: Editora José Olympio.
- Edwards, Alan. 2009. *The Ultimate Encyclopedia of Cats: Cat Breeds & Cat Care*. London: Hermes House.

- Grubišić, Vinko. 2022. "Tako posebna mačka Charlesa Baudelairea i tako poopćena mačka Eugènea Ionesca." In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 135–153. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Guć, Josip. 2023. *Poticaji za bioetičko promišljanje odnosa kulture i prirode u djelu Nikole Viskovića*. Zagreb: Pergamena, Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku.
- Gura, Aleksandr V. 2022. "Simbolika mačke u slavenskoj etnotradiciji." In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 733–757. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- IUCN. n.d. "IUCN List of Threatened Species." Accessed 12 June 2025. <https://www.iucnredlist.org/>
- Kitchener, Andrew V., Christine Breitenmoser-Würsten, Eduardo Eizirik, Anthea Gentry, Lars Werdelin, Andreas Wilting, Nobuyuki Yamaguchi, Alexei V. Abramov, Per Christiansen, Carlos Driscoll, J. Will Duckworth, Warren Johnson, Shu-Jin Luo, Erik Meijaard, Paul O'Donoghue, Jim Sanderson, Kevin Seymour, Mike Bruford, Colin Groves, Mike Hoffmann, Kristin Nowell, Zena Timmons, Shanan Tobe. 2017. "A revised taxonomy of the Felidae: The final report of the Cat Classification Task Force of the IUCN/SSC Cat Specialist Group." *Cat News* Special Issue 11: 80 pp.
- Marjanić, Suzana. 2022. "Mačko-uvodnik 2 ili zašto pisati o mački?" In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 25–34. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Marjanić, Suzana, Antonija Zaradija Kiš. 2012. "Zoo-uvod ili zašto čitati životinju." In *Književna životinja: kulturni bestijarij II. dio*, eds. Suzana Marjanić, Antonija Zaradija Kiš, 11–19. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada, Institut za etnologiju i folkloristiku.
- Matek, Ljubica. 2022. "Pjesme o mačkama za djecu i odrasle: T. S. Eliot i pitanje identiteta." In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 279–298. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- McNeill, Lynne S. 2007. "The Waving Ones: The Experiential Source Hypothesis and Beliefs About Cats." In *What are the Animals to Us?: Approaches from Science, Religion, Folklore, Literature, Folklore, Literature, and Art*, ed. Dave Aftandilian, 5–20. Knoxville: The University of Tennessee Press.

- Muchmore, Nicole. 2009. "Tigers." In *Berkshire Encyclopedia of China: Modern and Historic Views of the World's Newest and Oldest Global Power*, 2291–2292. Great Barrington: Berkshire Publishing Group.
- Oldfield Howey, W. 2005. *The Cats in the Mysteries of Religion and Magic*. New York: Castle Books.
- Purgar, Petra. 2022. "Aslan i bestijarski lav: Velika mačka u srednjovjekovlju i fantastici." In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 203–213. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Ratković, Rosana. 2022. "Mačka u islamskoj kulturi." In *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, eds. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 559–579. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Rixon, Angela. 2007. *The Illustrated Encyclopedia of Cat Breeds*. Royston: Eagle Editions.
- Visković, Nikola. 1990. "Kulturna zoologija." *Slobodna Dalmacija* 11 March: 38.
- Visković, Nikola. 1996. *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji*. Split: Književni krug.
- Visković, Nikola. 2009. *Kulturna zoologija: što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- van Zyl, Miezán (ed.). 2014. *The Cat Encyclopedia: The Definitive Visual Guide*. New York: DK Publishing.

Mačkolenta: od sakralizacije preko demonizacije do petišizma

Suzana Marjanić

s kojom su razgovarale

Luce Velić, Hana Unić i Petra Tomaš

Ovaj razgovor vodile su sada već bivše učenice splitske I. gimnazije (pod mentorstvom profesorice hrvatskog jezika i književnosti Sande Cambj) sa znanstvenom savjetnicom pri Institutu za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu Suzanom Marjanić. Ona je pak najznačajnija aktivna predstavница kulturne animalistike u Hrvatskoj (svakako i šire), koju je nakon Viskovićevih pionirskih doprinosa najviše i zadužila. Bogaštvo njezina rada ogleda se, među ostalim, u mnoštvu znanstvenih radova i sedam autorskih knjiga o Krleži i Nodilu, performansu i mitovima, konačno i o životinjama. Za jednu od njih, *Cetera animantia*, nagrađena je Godišnjom nagradom Hrvatskog etnološkog društva »Milovan Gava-zzi« (dok je za dvije knjige o performansu nagrađena Godišnjom nagradom Hrvatske sekcije AICA i Državnom nagradom za znanost odnosno Nagradom HAZU-a »Marko Fotez«).

Kako ste počeli istraživati mačke i zbog čega baš mačke? Postoji li, možda, neka priča ili iskustvo s mačkama koje Vas je inspiriralo ili potaknulo?

Su-uredila sam dva zbornika radova o mačkama; *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman* zajedno s Rosanom Ratkovčić 2022. godine, a zatim i *Mačke u slavenskim kulturama*, dvije godine kasnije, zajedno s Dejanom Ajdačićem. Potaknute idejom kulturne animalistike, koju je kod nas inicirao Nikola Visković, prvi autor koji se kod nas bavio etikom životinja, pokrenule smo poziv za oblikovanje *Mačkozbornika*, s felinološkim (felinologija = znanost o mačkama) slijedom od staroegipatske mačkoglave boginje *Bastet*, preko *Hello Kitty* do mitske kiborginje *Catwoman*. I dok je Katharine M. Rogers u podnaslov svoje knjige *Mačka i ljudska mašta* uvrstila Bastet i Garfielda, mi smo se ipak odlučile za *Catwoman* kako bismo zadržale žensku priču u okviru mačje sudbine povezane sa svim onim *Drugima* obilježenima kao poniženima i povrijeđenima. Naime, Rosanu Ratkovčić upoznala sam na kolegiju o ekofeminizmu, koji je u Centru za ženske studije krajem devedesetih vodila Karmen Ratković. U tome slijedu, drago nam je da je Naklada Jesenski i Turk prepoznala transdisciplinarnost zbornika i uvrstila ga u svoju animalističku zbirku koju čini i drugo, skraćeno izdanje kultne knjige Nikole Viskovića *Životinja i čovjek*. Drugi zbornik radova, *Mačke u slavenskim kulturama*, nastao je na temelju *online* ciklusa predavanja i razgovora koje je organizirao Dejan Ajdačić u okviru Komisije za folkloristiku od listopada 2022. do lipnja 2023. godine, a objavio ga je Durieux.

Pisala sam i o drugim (ne-ljudskim) životinjama, npr. o sredozemnoj medvjedici, »boškarinu« i reklamnom bestijariju u knjizi *Cetera animantia: od etnozooologije do zoetike* (2022), kao i o žoharima u slavenskim vjerovanjima, šišmišu (njegovoj demonizaciji u doba pandemije koronavirusa) i pčelama (o poremećaju kolapsa kolonija) u knjizi *Zooživoti: antrozooologija i kritika kapitalocena* (2024). Trenutno dovršavam treću knjigu o ne-ljudima i voljela bih zajedno s Dejanom Ajdačićem dovršiti zbornik radova o psima u slavenskim kulturama; izdavač je isto tako Jesenski i Turk. Istina, može se reći da je provodni motiv (ali samo provodni motiv) moga animalističkoga pisma mačka; o njima pišem i u knjizi *Cetera animantia* i

u knjizi *Zooživoti*.

Trenutno imam 9 mačaka; riječ je o udomljenim, pronađenim mačkama. Moja je prva fotografija bila s mačkom, u seoskom dvorištu u laboratoriju. Moja prva prijateljica vjerojatno je, u tom seoskom dvorištu, bila i krava i »kobilica« Rička (tako ju je zvao moj deda).

Koji Vam je podatak ili otkriće o mačkama tijekom istraživanja bio najzanimljiviji?

Što se tiče novih podataka, mogu, evo, istaknuti istraživanje mladoga kolege Luke Velića, koji je pisao za oba zbornika radova o mačkama. Pokazao je da se *mjauk* (mačji jezik) može opisati na lingvistički način do određene mjere, što ga donekle čini podudarnim ljudskom jeziku, a posebice je usporediv s havajskim glasovnim sustavom. Ili npr. kada Ivana Bašić u svome tekstu navodi da stariji naziv za mačku – *kot*, *kotka* – u srpskom i hrvatskom postoji samo u tekstovima na crkvenom jeziku. Iz iste su osnove i leksemi *kotiti se* (rađati mlado), *okot*, *skotan*, *koče* (mlado mače). Tako neki jezikoslovci smatraju da se **kotiti se* i **kotę* prvobitno ne odnosi na mačku i njen porod, već na *mladunčad* = bebe svih životinja. Možemo onda zaključiti da glagol 'kotiti se' ne mora biti specifičan (omalovažavajući za ne-ljudske životinje), naravno, samo ako nam je poznato navedeno »dublje«, povijesno značenje.

Koliko se često mačke spominju u mitovima, predajama i kakva je, najčešće, uloga mačaka u njima? Zašto ih često nalazimo simbolički vezane uz žene?

Simbolika mačke je ambivalentna u raznim kulturama, u opoziciji čisto-opasno (kako kaže npr. Mary Douglas). Možemo se ovom prigodom zadržati na njezinim očima. Tako Boria Sax u knjizi *Mitski Zoo* (2001) ističe da mačka ima (velike) oči koje posebno dramatično sjaje kada je ostatak tijela obavijen tamom. Zjenice mačke neprestano se šire i skupljaju kako bi se prilagodile razini svjetla; mačje zjenice izgledaju kao Mjesec u rastu i opadanju. Mjesečev je ciklus pak usko povezan s menstrualnim ciklusom

žene. Nastavlja da se u tome može pronaći razlog zašto je toliko arhaičnih božica bilo arhetipski povezano s mačkama. Starogrčka Artemida, božica Mjeseca, transferom u Egipat pretvorila se u mačku, gdje se nalazi u kozmičkom sukobu sa zmijom. Naime, bog Sunca Ra se transformirao u mačku kako bi pobijedio zmiju Apepa/Apofisa. Pantera je bila posvećena božici Astarti, koja je mezopotamski ekvivalent Afrodite. Često su je prikazivali kako stoji uspravno i jaše na svojoj maskoti – panteri. Riječ je o svojevrsnom šamanskom vozilu. Hindu božica rađanja, Šasti, također je koristila mačku kao vozilo. Freya, nordijska božica ljubavi, u tim mitskim svjetovima vozi se u kočijama koje vuku mačke. Egipatska boginja Bastet bila je mitska kiborginja, reprezentirana mačjom glavom i ženskim tijelom. Zanimljivo je da i Natko Nodilo, prenoseći de Gubernatisovu misao, koji je predstavnik mitologije prirode, polazi od interpretacije mačjih očiju kao zoomorfoza noći (u simbolizaciji noćne životinje). Zanimljivo je da su navedeni aspekt mačjih očiju naglasile Martina Meštrović i Tanja Vujasinović u dokumentarno-eksperimentalnom filmu *Mačka je uvijek ženska* (2019), u kojemu kroz feminističku nišu odaju počast svojoj profesorici, jednoj od najznačajnijih hrvatskih kiparica – Mariji Ujević-Galetović, među ostalim poznatoj i kao mačkokiparici.

S obzirom na to da se naša škola nekoć zvala upravo po Natku Nodilu, zanima nas piše li on još ponešto o životinjama?

Natko Nodilo prvi je naš mitolog koji je pokušao rekonstruirati staru vjeru Južnih Slavena. Bio je sljedbenik mitologije prirode. To je pravac proučavanja mitologije u 19. stoljeću prema kojemu je nastanak religije tumačen u vezi sa strahom od i obožavanjem prirode. Dok su neke životinje, npr. pčele, vezane uz Sunce, neke su, poput mačaka, u mitologiji prirode povezane uz noć. Tu zoomorfozu noći u okviru mitologije prirode Nodilo pripisuje aždaji (nikako ne i zmaju) i *noćnom* vuku, no koji pritom nisu demonizirani s obzirom na to da u mitologiji prirode ne postoje dobra i zla božanstva; riječ je samo o izmjeni godišnjih doba te dana i noći (zbog toga i govorimo o noćnom vuku). Pritom je zanimljiva Nodilova eufemizacija zmije i zmaja, koje povezuje s vedskim Agnijem (božanstvo vatre). Na-

pominje kako se aždaja u našim folklornim tvorbama očituje kao oponent solarnim božanstvima. Dakle, svijetli bogovi, prema Nodilovoj interpretaciji, odnosno mitologiji prirode, mogu se metamorfozirati u *vukove*, *medvjede* i *lisiće*, ali su u zimskoj nevolji uglavnom *vukovi*, i to upravo prema vladajućem Vuku, te Nodilo zaključuje: »Da ovo nije puka metafora, nego da se uz zimu jednoć mislilo na Vuka, vidi se na drugoj poslovice: ‘Kurjak nije zime izio’, ili ‘vuk nije još zimu pojo’«. Naime, u zimskom mraku i svijetla božja lica postaju nalik *stravičnome* Vuku ili potpadaju pod njegovu kozmičku domenu, što predložuje Edda (zbirka staronordijskih poema), gdje i samoga Odina *proždire* niktomorfni Vuk, koji je u nordijskoj mitologiji simbol Ragnaroka, kraja svijeta.

Može li se posebice istaknuti još neka kultura u kojoj mačke igraju važnu ulogu?

Danijela Vasić pokazala je da, u pogledu raznolikosti mačke simbolike, japanska narodna kultura ima određenih sličnosti sa slavenskim kulturama. Japanske i slavenske mačke u narodnim vjerovanjima uglavnom imaju demonska obilježja. No suvremeni Japanci toliko vole mačke (*neko*) da se to može nazvati opsesijom. Sve je u znaku ovih životinja, i to obično onih simpatičnih (*kawaii*). Mačkama su posvećeni i određeni budistički hramovi (kao što je dom *maneki-neko* – pozdravljajuće mačke – Gotoku-ji ili Nyannyan-ji, u kojemu mačke-svećenici dočekuju vjernike), kao i šintoistička svetišta, npr. Nekogami-jinja ili Miyori Daimjōjin, poznato i kao Mačje svetište (Neko-jinja), koje se nalazi na otoku mačaka Tashirojima, gdje mačjih stanovnika ima duplo više nego ljudskih. Brojni su i tematski kafići (*neko kafe*) u kojima ljudi i mačke mogu uživati u mačjem društvu. Mačke se koriste u reklamne svrhe, pa djeca od samog rođenja znaju za svjetski poznatu macu Hello Kitty, koja je danas simbol hiperpotrošačkoga društva. Ima ih i u pop kulturi: u videoigrama, animiranim filmovima (*anime*) i u stripovima (*manga*). Od mačke-robota bez ušiju Doraemona, crne mačke Jiji iz Vještice dostavne službe (*Majo no Takkyūbin*, poznatije po engleskom nazivu *Kiki's Delivery Service*), pa sve do Chibi-neko iz *Zvijezde pamučne zemlje* (*Wata no Kuniboshi*, poznatije po engleskom na-

zivu *Cotton's Country Star*), koja je nacrtana kao djevojčica s mačjim ušima i repom zato što vjeruje da je ljudsko biće. U izlozima se može vidjeti *ma-neki-neko* kako podignutom šapicom poziva mušterije. Riječ je o prežitku starih vjerovanja kakva su i ona o mački sposobnoj da predvidi oluju, u koja vjeruju i današnji mornari, a koja paralelu imaju i u slavenskim vjerovanjima gdje je mačka povezana s grmljavinom, kao i drugim meteorološkim vjerovanjima, kako to otkriva folklorist Aleksandar Gura razmatrajući mačku u etnotradiciji slavenskih naroda.

Pored staroegipatske kulture ili pak kineske kulture (gdje su mačke smatrane čuvaricama knjiga/zapisa i hrane s obzirom na to da su lovile miševe), tu je i islamska kultura. U starom Egiptu je zbog ekonomskih razloga oblikovana njezina sakralizacija, a u islamu je to bio slučaj zbog religijskih razloga. Kao što pokazuje Rosana Ratkovčić u svome tekstu u *Mačkozborniku*, poznata je legenda da je prorok Muhamed volio mačke; prema arapskom folkloru, Muhamed je toliko volio Muezzu da je, kada mu je jednog dana zaspala na rukavu, odlučio odrezati taj dio svoje halje kada je pozvan na molitvu, radije nego da poremeti san svoje omiljene mačke.

Zašto su mačke od srednjega vijeka povezivane s vragom i zlom?

Od svog trijumfa kršćanstvo je nastojalo ignorirati mačku s obzirom na to je da je bila povezana s tzv. poganskim religijama (zapravo, prirodnim religijama). No Pennethorne Hughes usudio se pretpostaviti da prevladavanje mačaka u narodnom sjećanju ima manje veze s drevnim poganskim vjerovanjem nego s jednostavnom činjenicom da su starice – koje su najvjerojatnije bile osumnjičene za vještice – držale mačke.

Krajem 12. stoljeća na jugu Francuske prvi val inkvizicije počeo je povezivati vještice i mačke. Papa Grgur IX. 1233. godine objavio je papinsku bulu *Vox in Rama* kojom je službeno proglasio vezu između mačaka i đavla. Nakon što je optužio katare da uzgajaju crne mačke (što je držao bojom zla), krenulo je njihovo masovno istrebljivanje. Kako je bilo manje mačaka za lov na štakore, lakše je izbijala kuga koja je odnijela četvrtinu stanovništva Evrope sredinom 14. stoljeća. Neki danas tu poveznicu Grgura IX. i

kuge određuju kao *fake meows*. Navodna povezanost između mačke i vraćanja bila je uzrok strahovitim nepravdama nanesej toj životinji. Papa Inocent VIII. 1484. godine bulom *Summis desiderantes affectibus* odredio je da bi, uz svako spaljivanje vještice, na lomaču morala biti donesena i mačka. Dakle, mačke u vlasništvu navodnih vještica procesuirane su zajedno sa svojim vlasnicama. Srećom ovakva vjerovanja nisu zahvatila cijelu Evropu. Primjerice, u južnoj Francuskoj vjerovalo se u Matagot, fatalnu mačku koja nosi napredak, dobrobit i sreću svakome tko je primi u kuću.

Kada mačke prestaju biti svojevrсна čarobna/mistična bića i postaju kućni ljubimci?

Mačke su domesticirane prije otprilike 10 000 godina. Tada su na Bliskom istoku, posebno u područjima poput Egipta i Mezopotamije, ljudi počeli uzgajati usjeve. Poljoprivreda je dovela do skladištenja žita, što je privuklo miševe, štakore, zmiје. Dakle, izvorni pakt u tim počecima pripitomljavanja mačaka bio je obostran: ljudi pružaju udobnost i sigurnost mačkama, a zauzvrat mačke kontroliraju za usjeve opasnu populaciju glodavaca i zmiја. Tako da je ljubav proizašla iz ekonomskih, utilitarnih razloga, kao i domestikacija i sakralizacija mačke (o čemu govori kulturni materijalizam Marvina Harrisa).

Tako su u starom Egiptu (prije oko 4 000 godina) Egipćani obožavali mačke (staroegipatski naziv za mačku *miw* ili *mii*, u značenju on/a koji/a *mijauće*), što isto tako, kao što sam istaknula, proizlazi iz ekonomskih razloga. Naime, prisustvo domaće mačke postavlja se u 18. dinastiju, dakle, oko 1590. pr. n. e., no zabilježeno da je mačka bila u ljudskoj službi i ranije, već u 5. dinastiji, oko 2600. g. pr. n. e., kako je zaključio Champfleury, autor knjige o mačkama iz 1869. Herodot je ostavio svjedočanstvo da bi, u staroegipatsko doba, članovi obitelji brijali obrve u znak žalosti kada bi kućna mačka umrla. No pritom su je i žrtvovali mačkoglavoј Bastet prema uvjerenju da je žrtva sveta samo ako je ubijena. Mačke su postale dio obitelji i bile su jako cijenjene. S obzirom na takve rituale prinošenja žrtvi, pretpostavlja se kako su postojala i uzgajališta mačaka za žrtve. S druge pak strane, ubiti mačku u svakodnevici (izvan sakralnog prostora) bio je zlo-

čin.

Kasnije su se mačke trgovačkim putevima proširile u Europu, Aziju i na ostatak svijeta. Ljudi su ih držali kao kućne ljubimce, posebno zbog kontrole nad miševima. »Životinjama za društvo« mačke postaju iz ekonomskih i estetskih razloga. Termini poput *petišizma*, *petindustrije* i *petkulture* ističu značajnu ulogu kućnih životinja u kulturi i životu suvremena čovjeka. Kathleen Szasz pojmom *petišizam* označava sveprisutnost kućnih životinja u kućanstvima te čitavu *petkulturu* koja izrasta na potrebama životinja vezanim uz život u urbanim sredinama, oblikovanim prema potrebama čovjeka. *Petkulturu* prati, a ponekad čak i pokreće, *petindustrija* odnosno proizvodnja roba i usluga namijenjenih kućnim životinjama, o čemu je prvi kod nas pisao Nikola Visković davne 1996. godine, a izložbeno razmotrila prva naša etnološka i antrozoološka izložba *O životinjama i ljudima* u Etnografskom muzeju u Zagrebu 2017. godine.

Vaš rad obuhvaća širok raspon tema – od rituala i mitova do umjetnosti performansa i antropologije životinja. Koje teme smatrate najvažnijima i najizazovnijima?

Tu je i Krleža; moja prva knjiga upravo je o Krleži (2005), njegovim *Davnim danima*, jedinom našem književnom dnevniku iz doba Prvog svjetskog rata. Sve su teme rizomski premrežene (bez hijerarhije), tako da sam npr. u knjizi o Krleži pisala o njegovim zoometaforama, a u svojoj drugoj knjizi o performansu, iz 2017. godine, isto sam tako pisala o korištenju životinja kao simbola, subjekata i objekata u umjetnosti performansa; animalističkim temama ne bavim samo u svojim kritičkoanimalističkim knjigama. Trudim se pisati u duhu Caprine *Mreže života*. Kao što Capra govori da su živi sustavi međuovisno isprepleteni u mrežu, meni se, tragom Edwarda O. Wilsona, čini da bismo težište trebali stavljati sve više prema jedinstvu znanja, koliko je to moguće, a ne sve većoj fragmentiranosti. Tu su, naravno, i osobe (i ljudske i ne-ljudske), susreti koji su obilježili svaku pojedinu temu. Trudim ih se ne izostaviti u posvetama knjiga.

Možete li nam reći više o tome kako su vaši stavovi o kulturnoj animalistici mijenjali tijekom godina?

Možda čak to podnaslovi mojih dviju knjiga o ne-ljudskim životinjama pokazuju. Podnaslovni sklop prve knjige – *Od etnozooologije do zooetike* – ne upućuje na razvojnu valorizaciju istraživanja od uloge životinja u folkloru i narodnim običajima i vjerovanjima do zooetike, nego na to da u klasična kulturnoanimalistička promišljanja o životinjama valja uključiti i ona etička, onako kako su formirana u kritičkoj animalistici koja uključuje pitanje prava i oslobođenja životinja, za razliku od klasične animalistike. Provodna nit svakako su prava životinja, u pogledu kojih sam od 2001. godine članica naše prve udruge za prava životinja Prijatelji životinja (dakle, od osnivanja), kao i kritička animalistika, a što pokazuje i podnaslov moje druge knjige o ne-ljudima – *Antrozooologija i kritika kapitalocena* – gdje sam naglasak stavila na ljudsko-životinjske odnose i kritiku kapitala. Kao što navodi Leigh Claire La Berg u svojoj sjajnoj knjizi *Marx za mačke: radikalni bestijarij*, tragični smjerovi kapitalizma okrutno traže od nas da se okrenemo od životinja, da s njima radimo što želimo.

Catimeline: From sacralization to demonization to petishism

Suzana Marjanić

interviewed by

Luce Velić, Hana Unić i Petra Tomaš

This interview was conducted by former students of Split's First Grammar School (under the mentorship of Croatian language and literature teacher Sanda Cambj) with Suzana Marjanić, senior research advisor at the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb. Marjanić is the most prominent active representative of cultural animal studies in Croatia (and beyond), following the pioneering contributions of Nikola Visković. The richness of her work is reflected in numerous scholarly articles and seven authored books on Krleža and Nodilo, performance and myths, and finally on animals. One of these, *Cetera Animantia: From Ethnozoology to Zooethics*, earned her the Croatian Ethnological Society's annual "Milovan Gavazzi" Award, while her two books on performance were recognized with the Croatian AICA Award, the State Science Award, and the Croatian Academy of Sciences and Arts' "Marko Fotez" Award.

How did you begin researching cats, and why cats in particular? Was there perhaps a story or personal experience with cats that inspired you?

I co-edited two collections of papers on cats: *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman* (*Cat Anthology: From Bastet to Catwoman*), with Rosana Ratkovčić in 2022, and *Mačke u slavenskim kulturama* (*Cats in Slavic Cultures*) two years later, with Dejan Ajdačić. With *Mačkozbornik*, inspired by the idea of cultural animal studies initiated in Croatia by Nikola Visković, the first local author to address animal ethics, we issued a call for papers on cats, following a feline line from the ancient Egyptian cat-headed goddess *Bastet*, through *Hello Kitty*, to the mythical cyborg *Catwoman*. While Katharine M. Rogers, in the subtitle of her book *The Cat and the Human Imagination*, included Bastet and Garfield, we chose Catwoman to keep the focus on women's stories within the feline fate—linked to all those *Others* marked as humiliated and wounded. I first met Rosana Ratkovčić at a course on ecofeminism, led in the late 1990s at the Center for Women's Studies by Karmen Ratković. We are glad that Jesenski i Turk recognized the transdisciplinarity of the volume and included it in their animal studies series, alongside the second, shortened edition of Visković's cult book *Animal and Man*. The second volume, *Mačke u slavenskim kulturama*, grew out of an online lecture series organized by Dejan Ajdačić under the Folklore Studies Commission from October 2022 to June 2023, and was published by Durieux.

I have also written about other (non-human) animals: for example, about the Mediterranean monk seal, the Istrian ox “boškarin,” and advertising bestiaries in *Cetera animantia: od etnozoologije do zooetike* (*Cetera Animantia: From Ethnozoology to Zooethics*; 2022), as well as about cockroaches in Slavic beliefs, the demonization of bats during the coronavirus pandemic, and bees (colony collapse disorder) in *Zooživoti: antrozooologija i kritika kapitalocena* (*Zoo-Lives: Anthrozoology and Critique of the Capitalocene*; 2024). I am currently finishing a third book on non-humans and would also like to complete, together with Ajdačić, a volume on dogs in Slavic cultures, to be published by Jesenski i Turk. It is true that the guiding motif (though only a guiding motif) of my animal studies work has

been the cat; I also write about them in *Cetera animantia* and *Zooživoti*.

At present I have nine cats—rescued and adopted strays. My very first photograph as a child shows me with a cat, in a village courtyard, in a washbasin. My first friends in that courtyard were probably also a cow and a mare called Rička (as my grandfather named her).

What discovery or fact about cats during your research did you find most fascinating?

Among the more recent findings, I can highlight the research of a young colleague, Luka Velić, who contributed to both volumes on cats. He demonstrated that *meowing* (the feline language) can, to some extent, be described linguistically, making it partly comparable to human language, and in particular similar to the phonetic system of Hawaiian. Or, for example, when Ivana Bašić points out that the older word for cat—*kot*, *kotka*—exists in Serbian and Croatian only in church texts. From this root also come the lexemes *kotiti se* (to give birth), *okot* (litter), *skotan* (gravid), *koće* (kitten). Some linguists believe that *kotiti se* and *kotę* originally did not refer exclusively to cats, but to the young—babies—of all animals. We can thus conclude that the verb *kotiti se* need not be speciesist (derogatory toward non-human animals), provided one knows this deeper historical meaning.

How often do cats appear in myths and legends, and what role do they usually play? Why are they often symbolically linked to women?

The symbolism of cats is ambivalent across cultures, often positioned in the opposition of purity–danger (as Mary Douglas, for instance, would say). Let us pause here on their eyes. Boria Sax, in his book *The Mythical Zoo* (2001), notes that cats have large eyes that shine dramatically when the rest of their body is enveloped in darkness. Their pupils constantly expand and contract in response to light, resembling the waxing and waning of the Moon. The lunar cycle is closely tied to the menstrual cycle. This, Sax suggests, may be why so many archaic goddesses were archetypi-

cally associated with cats. The Greek goddess Artemis, associated with the Moon, in her Egyptian transfer was transformed into a cat, locked in cosmic battle with a serpent. The Sun god Ra likewise transformed into a cat in order to defeat the serpent Apep/Apophis. The panther was sacred to Astarte, the Mesopotamian counterpart of Aphrodite, often depicted riding her totem panther—a kind of shamanic vehicle. The Hindu goddess of childbirth, Shasti, also used a cat as her mount. Freya, the Norse goddess of love, rode in chariots drawn by cats. Bastet, the Egyptian goddess, was a mythical cyborg figure, depicted with a cat's head and a woman's body. Interestingly, Natko Nodilo, following De Gubernatis' theory of nature mythology, interpreted cats' eyes as zoomorphs of the night (the symbolic animal of nocturnal darkness). This very aspect of feline eyes was highlighted by Martina Meštrović and Tanja Vujašinić in their experimental documentary *Cat Is Always Female* (2019), which, through a feminist lens, pays homage to their professor, one of Croatia's greatest sculptors, Marija Ujević-Galetović—also known as a “cat sculptor.”

Since our school was once named after Natko Nodilo, we wonder: does he write about animals elsewhere?

Natko Nodilo was our first mythologist who attempted to reconstruct the ancient faith of the South Slavs. He was a follower of the so-called mythology of nature—a 19th-century school of thought that interpreted the rise of religion in relation to fear of and reverence for nature. While some animals, such as bees, were associated with the Sun, others, like cats, related to the night. Within this framework, Nodilo ascribed the zoomorph of the night to the dragon (*aždaja*—not to be confused with the dragon as a heroic figure) and to the *nocturnal* wolf. But these were not demonized, since in the mythology of nature there were no good or evil deities—only the cyclical change of seasons, day and night (hence the nocturnal wolf). Nodilo's euphemization of the serpent and dragon is notable; he linked them to the Vedic fire god Agni. He pointed out that the *aždaja* in our folklore appears as an opponent to solar deities. According to Nodilo, solar gods could metamorphose into *wolves*, *bears*, or *foxes*, but

in winter hardship they mostly took the form of *wolves*, under the reign of the ruling Wolf. He concluded: “This is not mere metaphor, but that in winter people once literally thought of the Wolf, as shown by the proverb: ‘The wolf has not yet eaten the winter.’” In the winter darkness, even radiant gods’ faces became wolf-like or fell under the Wolf’s cosmic domain, as also suggested in the *Edda*, where Odin himself is *devoured* by the night-wolf Fenrir, the Norse symbol of Ragnarok, the end of the world.

Can you point to another culture where cats play a particularly important role?

Danijela Vasić has shown that, in terms of the diversity of feline symbolism, Japanese folk culture shares similarities with Slavic traditions. In both, cats often bear demonic traits. Yet modern Japanese culture is so enamoured with cats that it borders on obsession. Everything is branded with cats, usually cute ones (*kawaii*). There are Buddhist temples dedicated to cats (such as Gotoku-ji, home of the beckoning cat *maneki-neko*, or Nyannyan-ji, where cat-priests greet the faithful), as well as Shinto shrines such as Nekogami-jinja or Miyori Daimyōjin, also known as the Cat Shrine (*Neko-jinja*) on Tashirojima, an island where cats outnumber people two to one. Cat cafés are widespread, where humans and cats enjoy each other’s company. Cats are used extensively in advertising; from birth, children know Hello Kitty, today a symbol of hyper-consumerist culture. They also abound in pop culture: video games, anime, manga. From the earless robot cat Doraemon to the black cat Jiji in *Kiki’s Delivery Service*, to Chibi-neko in *Cotton’s Country Star*, depicted as a girl with cat ears and tail because she believes she is human. In shop windows one can see maneki-neko beckoning customers—this is all a survival of older beliefs about cats predicting storms, similar to Slavic beliefs linking cats to thunder and weather phenomena, as folklorist Aleksandr Gura has noted when investigating the ethno-tradition of the Slavic peoples.

Besides ancient Egypt or China (where cats were considered guardians of books and food, since they hunted mice), there is also Islamic culture. In Egypt their sacralization was shaped by economic reasons, while in Is-

lam it was grounded in religion. As Rosana Ratkovčić shows in her contribution to *Mačkozbornik*, there is a well-known legend that the Prophet Muhammad loved cats. According to Arabic folklore, he loved his cat Muezza so much that when she fell asleep on his sleeve, he cut off that part of his robe when called to prayer rather than disturb her sleep.

Why were cats associated with the devil and evil from the Middle Ages onward?

From its triumph, Christianity sought to ignore cats because of their association with so-called pagan religions (in reality, nature-based religions). Yet Pennethorne Hughes dared to suggest that the persistence of cats in folk memory owed less to ancient pagan belief than to the simple fact that elderly women—most likely suspected of witchcraft—kept cats.

In southern France in the late 12th century, the first wave of the Inquisition began linking witches with cats. In 1233, Pope Gregory IX issued the papal bull *Vox in Rama*, officially declaring a connection between cats and the devil. After accusing the Cathars of raising black cats (regarded as the colour of evil), cats were slaughtered en masse. With fewer cats to hunt rats, the plague spread more easily, killing a quarter of Europe's population in the mid-14th century. Some today call this link between Gregory IX and the plague "fake meows." The supposed connection between cats and sorcery caused terrible injustices to the animal. In 1484, Pope Innocent VIII, through the bull *Summis desiderantes affectibus*, decreed that with every witch burned, a cat must also be thrown onto the pyre. Thus, cats owned by alleged witches were executed alongside their mistresses. Luckily, such beliefs were not universal in Europe. In southern France, for example, people believed in the Matagot—a supernatural cat bringing prosperity and luck to any household that welcomed it.

When did cats cease to be magical/mystical beings and become household pets?

Cats were domesticated around 10,000 years ago in the Middle East,

particularly in areas like Egypt and Mesopotamia, where humans began cultivating crops. Agriculture led to grain storage, which attracted mice, rats, snakes. The original pact at the dawn of domestication was mutual: humans provided shelter and safety, cats controlled the dangerous population of rodents and snakes. Thus, affection grew from economic, utilitarian reasons—along with domestication and sacralization (as explained by Marvin Harris’ cultural materialism).

In ancient Egypt (about 4,000 years ago), cats were worshipped—the Egyptian word for cat was *miw* or *mii*, meaning “the one who meows.” Their veneration also arose from economic reasons. Domesticated cats are attested from the 18th Dynasty (around 1590 BCE), but evidence of cats serving humans dates back earlier, to the 5th Dynasty (around 2600 BCE), as noted by Champfleury, author of an 1869 book on cats. Herodotus recorded that in ancient Egypt, when a household cat died, family members shaved their eyebrows in mourning. Cats were also sacrificed to Bastet, under the belief that a sacrifice was holy only if the animal was killed. Cats became part of the family and were highly valued. Because of such rituals, scholars assume there were catteries for sacrificial purposes. But killing a cat outside the sacred context was a crime.

Later, cats spread via trade routes throughout Europe, Asia, and the world. People kept them primarily for rodent control. Cats became “companion animals” for both economic and aesthetic reasons. Terms like petism, pet industry, and pet culture highlight the significant role of companion animals in modern human life. Kathleen Szasz coined “petism” to describe the ubiquity of companion animals in households and the entire pet culture that grows around their needs within urban environments designed for humans. Pet culture is supported—and sometimes even driven—by the pet industry, producing goods and services for companion animals. Nikola Visković wrote about this already in 1996, and it was later addressed by Croatia’s first ethnological and anthrozoological exhibition, *About Animals and Humans*, held at the Ethnographic Museum in Zagreb in 2017.

Your work covers a wide range of topics—from rituals and myths to performance art and animal anthropology. Which do you find most important and challenging?

And then there is Krleža; my first book, in 2005, was about him, specifically his *Davni dani* (*Ancient Days*), the only Croatian literary diary from World War I. All topics are rhizomatically interwoven (without hierarchy). For example, in that book on Krleža I wrote about his zoometaphors, while in my second book on performance (2017), I also wrote about the use of animals as symbols, subjects, and objects in performance art. So, animal topics are not confined to my explicitly animal studies books. I strive to write in the spirit of Capra's *Web of Life*. Just as Capra argues that living systems are interdependently woven into a network, I believe, following Edward O. Wilson, that we should focus more on the unity of knowledge, as much as possible, rather than ever greater fragmentation. And, of course, there are always the people (human and non-human), the encounters that shaped each theme. I try not to leave them out of the dedications in my books.

Can you tell us more about how your views on cultural animal studies have changed over the years?

Perhaps the subtitles of my two books on non-human animals illustrate this evolution. The subtitle of my first book—*From Ethnozoology to Zooethics*—does not suggest a developmental progression from animals in folklore to zooethics, but rather that ethical considerations, as formed in critical animal studies (which address animal rights and liberation), should be included alongside traditional cultural perspectives. The guiding thread is undoubtedly animal rights. Since 2001, I have been a member of Croatia's first animal rights association, Friends of Animals, from its founding. This commitment is also reflected in the subtitle of my second book—*Anthrozoology and Critique of the Capitalocene*—where I emphasized human-animal relations and the critique of capital. As Leigh Claire La Berge writes in her brilliant book *Marx for Cats: A Radical Bestiary*, capitalism's tragic trajectories cruelly demand that we turn away from animals,

to treat them as we please.

Translated by **Koraljka Pejić**

Mačkopreporuke za čitanje: izbor Catcommendations for reading: A selection

Suzana Marjanić

- Ajdačić, Dejan, Suzana Marjanić, ur. 2024. *Mačke u slavenskim kultura-ma*. Zagreb: Durieux.
- Benini, Milena. 2022. »Mononoke Bakeneko: žene i mačke u potrazi za pravdom«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 481–494. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Briggs, Katharine. 1980. *Nine Lives: The Folklore of Cats*. New York: Pantheon Books.
- Gračan, Giga, ur. 1996. *Macani razni: sastavci, mahom vedri – mic po mic*. Zagreb: Artresor.
- Brown, Sarah. 2020. *The Cat: A Natural and Cultural History*. Princeton University Press.
- Bubanja, Nikola, Dragan Bošković, Miloš Kovačević, ur. 2021. *Mačke: eko(po)etika u književnosti, jeziku i umetnosti*. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet.
- Dale-Green, Patricia. 1963. *The Archetypal Cat*. Boston: Houghton Mifflin Company, The Riverside Cambridge Press.
- Darnton, Robert. 2009. *The Great Cat Massacre and Other Episodes in French Cultural History*. New York: Basic Books.

- Davidson, Catherine. 2012. *Moja mačka – sveobuhvatan vodič za zdravu, sretnu i dobro odgojenu mačku*. Zagreb: Znanje.
- Davisson, Jack. 2021. *Kaibyō: The supernatural cats of Japan*. Portland: Mercuria Press.
- Grant, Alan. 1990. *Batman in Detective Comics: Cats*. New York, NY: DC Comics.
- Gray, John. 2020. *Feline Philosophy: Cats and the Meaning of Life*. Farrar, Straus and Giroux.
- Franz, Marie Louise von. 2018. *Mačka*. Beograd: Fedon.
- Gračan, Giga, ur. 1996. *Macani razni: sastavci, mahom vedri – mic po mic*. Zagreb: Artresor.
- Gura, Aleksandr V. 2022. »Simbolika mačke u slavenskoj etnotradiciji«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 733–757. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Hausman, Gerald, Loretta Hausman. 1998. *The Mythology of Cats*. New York: St. Martin's Press.
- Howey-Oldfield, M. 1956. *The Cats in the Mysteries of Religion and Magic*. New York: Castle Books.
- Kirk, Mildred. 1977. *The Everlasting Cat*. Woodstock, New York: The Overlook Press.
- Krstić, Predrag. 2022. »Mačje oko ili razgolićena filozofija«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 631–652. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Kujundžić, Nada. 2022. »Žanrovske transformacije maca i macana u zbirci Kinder- und Hausmärchen Jacoba i Wilhelma Grimma«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 229–264. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- La Berge, Leigh Claire. 2023. *Marx for Cats: A Radical Bestiary*. Durham, London: Duke University Press.

- Lukšić, Irena. 2015. *Klasici ostavljeni mačkama: pokušaj drugačijega čitanja književnih tekstova*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, Disput.
- Marjanić, Suzana, Rosana Ratković, ur. 2022. *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Marjanić, Suzana. 2023. »Južnoslavenska mačka u folklorističkim i etnološkim interpretacijama: od Nodila preko Đorđevića do Radenkovića, ali i transmedijalne umjetnosti Željka Kipkea«. *Narodna umjetnost* 60 (2): 169–186.
- McKinley, P. E. 1982. *Cluster Analysis of the Domestic Cat's Vocal Repertoire*. College Park: University of Maryland.
- McNeill, Lynne S. 2007. "The Waving Ones: The Experiential Source Hypothesis and Beliefs About Cats". In *What Are the Animals to Us?: Approaches from Science, Religion, Folklore, Literature, and Art*, ed. Dave Aftandilian, 5–20. Knoxville: The University of Tennessee Press.
- Mery, Fernand. 1978. *The Life, History and Magic of the Cat*. New York: Grosset & Dunlap.
- Morris, Desmond. 2002. *Catwatching: The Essential Guide To Cat Behaviour*. Random House.
- Morris, Desmond. 1987. *Catlore*. New York: Crown Publishers, Inc.
- Morris, Desmond. 2017. *Cats in Art*. Reaktin Books.
- Newell, Mindy. 1989. *Catwoman*. New York, NY: DC Comics.
- Nocenti, Ann. 2004. *Batman and Catwoman: Trail of the Gun*. New York, NY: DC Comics.
- Nikolajeva, Maria. 2008. "Cat." In *Greenwood Encyclopedia*, ed. Donald Haase, 168–170. Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Nikolajeva, Maria. 2009. "Devils, Demons, Familiars, Friends: Toward a Semiotics of Literary Cats." *Marvels & Tales* 23 (2): 248–267.
- Ogijenko, Iryna. 2022. »Slika mačke u ukrajinskoj folklornoj slici svijeta«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosa-

- na Ratkovčić, 759–776. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Paić, Žarko. 2022. »Pogled gologa Drugoga: zašto se (ne) srami Derridina mačka?«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić, Rosana Ratkovčić, 607–630. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Pavlešen, Dariya. 2022. »Kako izgleda ukrajinski mačak u vreći?«. U *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman*, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić, 777–794. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, Kulturno informativni centar.
- Rogers, Katharine M. 1997. *The Cat and the Human Imagination: Feline Images from Bast to Garfield*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Visković, Nikola. 1996. *Životinja i čovjek: prilog kulturnoj zoologiji*. Split: Književni krug.
- Rousslet-Blanc, Pierre, ur. 1981. *Larousse – Mačke*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske.
- Saunders, Nicholas J. 1991. *The Cult of the Cat*. London: Thames and Hudson.
- Stephens, John Richard. 1993. "Introduction: The Magic in Cats' Eyes." In *The King of the Cats and Other Feline Fairy Tales*, ed. John Richard Stephens, xi–xii. Boston, London: Faber and Faber.
- Viljetić, Gordana. 2017. »Izbor iz istraživanja uz izložbu *O životinjama i ljudima*. Pas, žena, mačka, muškarac – u potrazi za izgubljenom poviješću«. *Etnološka istraživanja* 22: 35–60.
- Vlaisavljević, Dajana, Snježana Pavičić. 2019. *Mačka u hrvatskoj likovnoj umjetnosti*. Samobor: Galerija Prica.
- Wood, David. 2004. "Thinking With Cats." In *Animal Philosophy: Essential Readings in Continental Thought*, ed. Matthew Calarco, Peter Atterton, 129–144. London: Continuum.
- Zuffi, Stefano. 2007. *The Cat in Art*. Prev. Simon Jones. New York: Abrams.

Program

Srijeda, 22. 10. 2025. / Wednesday, 22-10-2025

10.00–10.15

OTVARANJE / OPENING

10.15–11.45

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

MAČJA PRISTUPAČNOST / CAT ACCESSIBILITY

CATRINEL POPA ^{RO}

The descendants of Puss in Boots: Fabulous cat-heroes in East-European contemporary fiction

Nasljednici Mačka u čizmama: sjajni mačji junaci u suvremenoj istočnoeuropskoj fikciji

RICHÁRD VINCZE ^{HU}

How to address a cat: Zoopoetics, addressability, and agency in T. S. Eliot's *The Ad-dressing of Cats*

Kako se obratiti mački: zoopoetika, adresabilnost i djelovanje u Obraćanju mačkama T. S. Eliota

ANDREW DOMZALSKI ^{US}

BOGUSŁAWA GATAREK ^{US}

Villain or victim? Public and scientific discourse on community cats

Zlikovac ili žrtva? Javni i znanstveni diskurs o mačkama u zajednici

12.00–13.30

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

**FILOZOFKE ŽIVOTINJE /
PHILOSOPHICAL ANIMALS**

LÁSZLÓ NEMES^{HU}

The philosophical cat café: Multispecies community of inquiry and the division of epistemic labor

Filozofski cat café: viševrsna zajednica istraživača i podjela epistemičkog rada

ZORANA TODOROVIĆ^{RS}

Do animals like cats have feelings and why does it matter?

Imaju li životinje poput mačaka osjećaje i zašto je to bitno?

JOSIP GUĆ^{HR}

Moral duties toward wild animals

Moralne dužnosti prema divljim životinjama

15.00–16.30

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

IZVEDBA / EXECUTION

ZOLTÁN BARTÓK^{HU}

“Struggling against Nature”: A Southern-Hungarian animal shelter’s relationship to their natural and built environment

»Borba protiv prirode«: odnos skloništa za životinje u južnoj Mađarskoj prema njihovoj prirodnoj i izgrađenoj okolini

MARINA JACOB^{DE}

Artistic project *The Codebreakers*: Cat-a-Logic exploration of interspecies relationships on volcanic islands

Umjetnički projekt Razbijači kodova: Mačkolika logička istraživanja međuvrsnih odnosa na vulkanskim otocima

ANNA SCHNEIDER^{DE}

Worshipped, projected, neglected? Symbolic cats and the limits of care in animal activism

Obožavane, projektirane, zanemarene? Simboličke mačke i granice brige u životinjskom aktivizmu

16.45–18.15

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

FILOZOFSKE MAČKE I PSI / PHILOSOPHICAL CATS AND DOGS

WOLFGANG A. GRABOW^{HU}

Ways to Them, through Them – approaching non-human animals, spiritual experiences, and normative humanism

Putovi Njima, kroz Njih – pristupanje ne-ljudskim životinjama, duhovnim iskustvima i normativnom humanizmu

URŠKA JENČIČ^{SI}

Curiosity, confusion and contradiction: Cats in the Enlightenment

Znatiželja, pomutnja i protuslovlje: mačke u prosvjetiteljstvu

DEMIAN PAPO^{HR}

Philosophical reflection on pedigree dog breeding

Filozofski ogled o uzgoju pasa s rodovnicama

Četvrtak, 23. 10. 2025. / Thursday, 23-10-2025

10.00–11.30

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

MUZIČKE MAČKE / MUSICAL CATS

MARIJA MAGLOV^{RS}

Animals in radiophonic works by Arsenije Jovanović

Životinje u radiofonskim delima Arsenija Jovanovića

BOJANA RADOVANOVIĆ ŠUPUT^{RS}

Cats and metal music: From iconography to the internet

Mačke i metal muzika: od ikonografije do interneta

MONIKA NOVAKOVIĆ^{RS}

The cat Blanche and her glutenous piano: Music as a vehicle of contrast in the film *Hausu*

Mačka Blanche i njen proždrljivi klavir: muzika kao sredstvo kontrasta u filmu Hausu

11.45–13.15

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

FILMSKE MAČKE / MOVIE CATS

SIMON RYLE^{HR}

New Wave Cats: Ukiyo-e and the unnamable after Hiroshima

Mačke novog vala: ukiyo-e i neizrecivo nakon Hirošime

JADRANKA RYLE^{HR}

Flow: Climate displacement, tide, kinship and interspecies politics

Flow: klimatsko raseljavanje, plima, srodstvo i međuvrsna politika

TATIANA KONRAD^{AT}

Cinematic zoonosis, human-animal contamination, and air

Filmska zoonoza, ljudsko-životinjska kontaminacija i zrak

15.00–16.15

DISKUSIJA O KNJIZI / BOOK DISCUSSION

BROD ZA ISSU / CAT AT THE END OF THE WORLD

SIMON RYLE^{HR}

CATRINEL POPA^{RO}

ROBERT PERIŠIĆ^{HR}

Brod za Issu, Rober Perišić. Zagreb: Sandorf, 2022.

A Cat at the End of the World, Rober Perišić. Zagreb: Sandorf, 2024.

16.30–18.00

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

ISTOČNE MAČKE / EASTERN CATS

IVANA BULJAN^{HR}

Fur, claws, and monday morning

Krznno, kandže i ponedjeljak ujutro

DOMINIK MIKIĆ^{HR}

Cats as Zen masters

Mačke kao zen majstori

ZARKAMOL MUNISOV^{CN}

Human-tiger interactions: the extermination of the Caspian tiger

Interakcije čovjeka i tigra: istrjebljenje kaspijskog tigra

Petak, 24. 10. 2025. / Friday, 24-10-2025

10.00–12.00

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

JUČER – DANAS – SUTRA / PAST – PRESENT – FUTURE

BRUNO ĆURKO^{HR}

Crna mačka – simbol nesreće ili žrtva povijesnih predrasuda?

Black cat – a symbol of misfortune or a victim of historical prejudice?

ORSAT MOJAŠ^{HR}

KAROLINA ŠTEFOK^{HR}

Mačke i žene u seksističko-specističkom društvu: od Bastet do crazy cat lady

Cats and women in a sexist-speciesist society: From Bastet to the crazy cat lady

SABIRA HAJDAREVIĆ^{HR}

Euripidova primjena »životinjske« metaforike na junakinje tragedija

Euripides' use of animal metaphors in the portrayal of tragic heroines

NENAD VERTOVŠEK^{HR}

Budućnost bića kvantnih računala i neuronskih mreža – (ne)ljudske životinje?!

The future of quantum computers and neural networks – (Non)human animals?!

12.15–13.45

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

KUĆNI LJUBIMCI / COMPANION ANIMALS

LIDIJA KNORR ^{HR}

Preispitivanje odnosa prema kućnim ljubimcima na Zapadu: onkraj pojma vlasništva kroz perspektivu ekofeminizma i domorodačkih naroda

Rethinking western pet relationships: Beyond ownership through an indigenous and eco-feminist perspective

BRUNO BELJAK ^{HR}

Studija slučaja: pretjerana briga kao sociokulturološki uzrok poremećaja prehrane kod mačaka

Case study: Overcaring as sociocultural cause of malnutrition diseases in cats

MAJA VEJIĆ ^{HR}

Ona s mačkama – uvreda ili metoda zaštite mentalnog zdravlja

Crazy cat ladies – Insult or a mental health strategy

15.00–16.30

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

KNJIŽEVNE MAČKE / LITERARY CATS

IVANA SABLJAK ^{HR}

Mačja svakodnevnica kroz oči T. S. Eliota

A cat's everyday life through the eyes of T. S. Eliot

ANA BATINIĆ ^{HR}

O (književnim) mačkama Doris Lessing

On Doris Lessing's (literary) cats

KRISTINA DILICA ^{HR}

Uloga mačke u dječjem romanu *Mačak Džingiskan* Vesne Parun – pouke, simboli i nastavni pristupi

The role of the cat in the children's novel Mačak Džingiskan by Vesna Parun – Lessons, symbols, and teaching approaches

16.45–18.15

IZLAGANJA I RASPRAVE / PRESENTATIONS AND DISCUSSIONS

**NOVE I STARE HRVATSKE MAČKE /
NEW AND ANCIENT CROATIAN CATS**

SUZANA MARJANIĆ ^{HR}

Dvije mačkoumjetnice – Marija Ujević-Galetović i Neda Šimić-Božinović
Two Cat Artists – Marija Ujević Galetović and Neda Šimić-Božinović

MARINKA ŠIMIĆ ^{HR}

TANJA KUŠTOVIĆ ^{HR}

Zoonimi u pariškim rukopisima (na tekstu psaltira)
Zoonyms in Paris manuscripts (a study of the psalter)

LUCIJA TURKALJ ČULINOVIĆ ^{HR}

Od biblijskog parda do srednjovjekovnog risa: pjegava mačka u hrvatsko-glagoljskim tekstovima
From the biblical pard to the medieval lynx: The spotted cat in Croatian Glagolitic texts

18.00–18.45

DISKUSIJA O KNJIGAMA / BOOKS DISCUSSIONS

MAČKOZBORNICI / CAT-ANTHOLOGIES

ANA BATINIĆ ^{HR}

SUZANA MARJANIĆ ^{HR}

Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman, ur. Suzana Marjanić i Rosana Ratkovčić. Zagreb: Jesenski i Turk, 2022.

ORSAT MOJAŠ ^{HR}

KAROLINA ŠTEFOK ^{HR}

SUZANA MARJANIĆ ^{HR}

Mačke u slavenskim kulturama, ur. Dejan Ajdačić i Suzana Marjanić. Zagreb: Durieux, 2024.

Subota, 25. 10. 2025. / Saturday, 25-10-2025

10.00–13.00

ZAVRŠNA RASPRAVA UZ ŠETNJU NA MARJANU /

FINAL DISCUSSION DURING THE WALK ON MARJAN

PERIPATETIČKI ZAKLJUČCI / PERIPATETIC CONCLUSIONS

Program 7. *Dana kulturne animalističke* uključuje i izvedbe edukativne radionice za djecu ***Filozofska šapa*** (autor: **BRUNO ĆURKO**) u sljedećim osnovnim školama i provodene od strane navedenih učiteljica:

- Osnovna škola o. Petra Perice, Makarska
JOSIPA VITIĆ
- Osnovna škola Voltino, Zagreb
NEVENKA DOMAČ
- Osnovna škola Petar Zoranić, Nin, Područna škola Vrsi
ŽELJANA POPIĆ
- Osnovna škola dr. Vinka Žganca, Zagreb
SNJEŽANA DUIĆ
- Osnovna škola Ivana Meštrovića, Zagreb
KRISTINA DILICA
- Osnovna škola Petar Zoranić, Nin
IVA MARAS
- Osnovna škola Valentin Klarin, Područna škola Poljana
MILENA ĆURKO
- Osnovna škola Valentin Klarin, Područna škola Sutomišćica
DANIJELA MANDIĆ
- Osnovna škola Frana Krste Frankopana, Osijek
ANA PETROVIĆ

The program of the 7th *Days of animal Studies* also includes the executions of an educational workshop for children, ***Philosophical Paw*** (author: **BRUNO ĆURKO**), in elementary schools and by the teachers listed above.

MJESTO ODRŽAVANJA
VENUE

Prva 3 dana / First 3 days

Filozofski fakultet u Splitu
Faculty of Humanities and Social Sciences in Split
Poljička cesta 35, HR–21000 Split

Posljednji dan u park-šumi Marjan /
The last day in the Marjan forest park

MEĐUNARODNI KODOVI DRŽAVA
INTERNATIONAL COUNTRY CODES

AT – Austrija / Austria
CN – Kina / China
DE – Njemačka / Germany
HR – Hrvatska / Croatia
HU – Mađarska / Hungary
RO - Rumunjska / Romania
RS – Srbija / Serbia
SI – Slovenija / Slovenia
US – Sjedinjene Američke Države / United States of America

Predavanja / Lectures

ZOLTÁN BARTÓK

Faculty of Humanities, University of Pécs, Hungary

Fakultet humanističkih znanosti, Sveučilište u Pečuhu, Mađarska

“Struggling against Nature”: A Southern-Hungarian animal shelter’s relationship to their natural and built environment

This paper shines a light on the complicated relationships of animal shelter workers to their environment in the context of a small-scale animal rescue foundation in Hungary. Generally animal attendants exhibit a high level of love for nature, and especially of animals: a kind of “missionary zeal” is characteristic of their attitudes when it comes to improving the welfare of animals under their care. That does not mean however, that their relationships to nature is always harmonious: nature through her different forces often poses a challenge to an ideal animal shelter setting and the flow of caretaking work. The imperfect state of the shelter’s infrastructure, extreme weather conditions and the presence of different animals, plants and sicknesses means that shelter workers have to adapt their caretaking practices to often threatening natural phenomena. There is an ongoing struggle at the shelter to mitigate the destructive forces of nature, which this paper explores.

»Borba protiv prirode«: odnos skloništa za životinje u južnoj Mađarskoj prema njihovoj prirodnoj i izgrađenoj okolini

Ovaj rad osvjetljava zamršen odnos radnika u skloništima za životinje prema

njihovoj okolini u kontekstu malih zaklada za zaštitu životinja u Mađarskoj. Poklonici životinja obično iskazuju viši nivo ljubavi spram prirode, a posebice životinja: jedna vrsta »misionarske revnosti« svojstvena je njihovim stavovima kada je u pitanju unaprjeđenje dobrobiti životinja povjerenih njihovoj brizi. To pak ne znači da je njihov odnos prema prirodi uvijek harmoničan: putem svojih različitih sila, priroda često predstavlja izazov idealnom okruženju skloništa za životinje i tijeku posla brige o životinjama. Nesavršeno infrastrukturno stanje skloništa, ekstremni vremenski uvjeti i prisutnost različitih životinja, biljaka i bolesti vode tome da radnici u skloništimu trebaju prilagoditi svoje djelovanje često prijetećim prirodnim fenomenima. Borba da se ublaže destruktivne prirodne sile u skloništu tema je koju ovaj rad istražuje.

ANA BATINIĆ

Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska

Institute for the History of Croatian Literature, Theater and Music, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia

O (književnim) mačkama Doris Lessing

Mačja povijest u okviru ljudske povijesti bila je – i još uvijek jest – rascijepljena između progona i obožavanja, demonizacije i idealizacije. Odraz takva, ambivalentnoga, odnosa ljudske vrste prema mačjoj ispisan je i u okviru književnoga diskursa. U slučaju britanske književne nobelovke Doris Lessing (1919. – 2013.), čiji impozantan opus od sedamdesetak objavljenih djela uključuje i nekoliko »mačjih« dužih i kraćih proza – *Particularly Cats* (1967), *The Old Age of El Magnifico* (2000), *On Cats* (2002), *An Old Woman and Her Cat* (2013) – moguće je govoriti o vrlo specifičnom odnosu pripovjedačice prema prikazu mačjih protagonista i njihova života u okviru naracije. Taj je odnos, naime, blizak naturalističkom pripovijedanju ili čak znanstveno-umjetničkoj prozi, u kojoj su kretanje, govor tijela, navike, ponašanja ne-ljudskih bića opisivani dokumentaristički, gotovo egzaktnošću znanstvenika. U knjizi *Particular-*

ly *Cats*, koju ću nastojati predstaviti ovim izlaganjem, pripovjedni subjekt Doris Lessing nalazi se u položaju promatračice koja se uživljuje u karaktere stvarnih mačaka koje su joj ušle u život, filigranskom preciznošću i bez uljepšavanja opisujući njihove instinkte, lov, životne cikluse, teritorijalnost i složen hijerarhijski odnos te nastojeći, na emocionalnoj distanci i bez suviše antropomorfizacije, dočarati esenciju mačke. Sudbine mačaka koje su na različite načine dijelile stranice autoričine biografije, često praćene patnjom izazvanom ljudskom brutalnošću, u pripovjednom diskursu do tiču metafizičke dimenzije.

On Doris Lessing's (literary) cats

The history of cats within human history was – and still is – divided between persecution and worship, demonization and idealization. A reflection of this ambivalent relationship of the human species with cats is also written within the framework of literary discourse. In the case of the British Nobel Prize laureate Doris Lessing (1919–2013), whose impressive oeuvre of seventy published works includes several “feline” long and short prose pieces – *Particularly Cats* (1967), *The Old Age of El Magnifico* (2000), *On Cats* (2002), *An Old Woman and Her Cat* (2013) – it is possible to speak of a very specific relationship of the narrator towards the depiction of feline protagonists and their lives within the framework of the narrative. This relationship is, in fact, close to naturalistic storytelling or even scientific-artistic prose, in which the movements, body-language, habits, and behaviors of non-human beings are described in a documentary manner, almost with the exactitude of a scientist. In the book *Particularly Cats*, which I will try to present in this presentation, Doris Lessing's narrative subject finds herself in the position of an observer who empathizes with the characters of real cats that have entered her life, describing with filigree precision and without embellishment their instincts, hunting, life cycles, territoriality, and complex hierarchical relationships, and attempting, at an emotional distance and without excessive anthropomorphization, to evoke the essence of the cat. The fates of the cats that have shared the pages of the author's biography in various ways, often accompanied by suffering caused by human brutality, touch upon metaphysical dimensions in the narrative discourse.

BRUNO BELJAK

ICAH – Institut za kulturu zdravlja životinja, Zagreb, Hrvatska

ICAH – Institute for Culture of Animal Health, Zagreb, Croatia

Studija slučaja: pretjerana briga kao sociokulturološki uzrok poremećaja prehrane kod mačaka

Urbani odnosi prema kućnim ljubimcima mijenjaju biološke uvjete u kojima životinja provodi suživot s ostalim ukućanima. Biološke »tvorničke postavke« drugih bića u parametrima homeostaze baš kao i kod čovjeka zadaju pravce održavanja organizma zdravim. Promjenom pristupa kućnom ljubimcu, u ovom slučaju mački, ljudski vlasnik svojim osjetljivim, »u rukavicama« pristupom stvara pretpostavke za povećanu osjetljivost senzibilizirajući drugo biće. Čovjek antropocena kao vlasnik kućnog ljubimca pokazuje promjene u pristupu i odgoju »svojih« drugih bića kakvih nikada generacijski u prošlim vremenima i ruralnijim uvjetima nije bilo. Stavljajući drugo biće u osjetljiv, ranjiv fokus može novim nježnim pristupom životinju oslabiti. Pretjerana briga za kućne ljubimce često vlasnicima podiže nivo stresa, samim time i kućnim ljubimcima koji naš stres puno jače osjete. Time se stvara biološka povratna sprega. U slučaju mačaka, dolazi do poremećaja prehrane. Mačka postaje nesvojevoljno izbirljiva, naučena na subspecijaliziranu prehranu i time senzibilizirana. Nakon dugog vremena isprobavanja koju hranu će pojesti, vlasnik postaje očajan, a mačka iscrpljena, izglednija ili već oštećenih unutrašnjih organa. Kroz ovaj članak pokušati ću kroz najvažnije pitanje (Što jesti?) pokazati kako čovjekov pristup utječe na zdravlje drugog bića.

Case study: Overcaring as sociocultural cause of malnutrition diseases in cats

Urban attitudes towards pets change the biological conditions in which the animal lives with other household members. The biological "factory settings" of other beings in the parameters of homeostasis, just as in humans, set the direction for maintaining the body's health. Changing cat-parenting, with a sensitive "gloves on" approach, creates the prerequisites for increased sensitivity, making the other being more vulnerable. The Anthropocene man as a pet owner shows changes in the approach and upbringing of "his"

other beings that have never been seen in generations in past. By putting another being in a sentient, vulnerable focus, humans often weaken the animal with a new gentler approach to pet-ownership. Overcaring often raises the owners' stress level, and therefore also the pets, who feel our stress much more strongly. In the case of cats, there is a disorder in the diet. The cat becomes unobtrusively picky, habituated to a subspecialized diet and thus sensitized. After a long time of trying out which food the cat will eat, the owner becomes desperate and the cat exhausted, starved, even resulting in damaged internal organs. Through this article I will try to show through the most important question (What to eat?), how a person's approach affects the health of another being.

IVANA BULJAN

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska*

Fur, claws, and monday morning

This presentation examines how classical Chinese philosophy – particularly during the Han dynasty – conceptualizes and legitimizes the use and exploitation of animals for human purposes. The central thesis is that the concept of labor becomes a key site of distinction between humans and animals. Through an analysis of texts such as the *Huainanzi* and *Chunqiu fanlu*, it is argued that labor is not merely a means of survival, but a fundamental marker of human identity – morally elevated and cosmically grounded. In earlier texts, especially those from the Warring States period, labor is understood as a necessary activity through which humans compensate for their biological vulnerability. Unlike animals, who possess natural means of protection (fur, claws, instincts), humans are compelled to shape the world through their own actions. This vulnerability grounds the idea of labor as a *specificum humanum* – that which sets humans apart from other living beings. In Han thought, labor acquires an additional cosmic and moral dimension: humans work not only out of per-

sonal necessity, but also as participants in broader natural processes initiated by Heaven. Labor thus becomes a means of completing the cosmic order and a founding gesture of social organization. It is precisely through this distinction between the “working” human and the “non-working” animal that an implicit legitimization of human superiority and the instrumentalization of animals is established. Animals are portrayed as beings that follow nature spontaneously, while humans are elevated through their capacity to transform the world through labor. In this context, labor becomes both the medium and the justification for human dominion over non-human animals. The presentation explores the philosophical foundations of this distinction and analyzes its implications for contemporary debates in animal philosophy – particularly concerning agency, vulnerability, and the ethical boundaries between the human and the non-human.

Krznno, kandže i ponedjeljak ujutro

Ovo izlaganje ispituje način na koji se u klasičnoj kineskoj filozofiji, osobito u razdoblju dinastije Han, oblikuje i opravdava ideja korištenja i iskorištavanja životinja u ljudske svrhe. Polazišna je teza da upravo koncept rada postaje ključno mjesto razlikovanja čovjeka od životinje. Kroz analizu tekstova poput *Huainanzi* i *Chunqiu fanlu*, argumentira se kako rad nije samo sredstvo preživljavanja, već i temeljno obilježje ljudskog identiteta, moralno uzdignuto i kozmički utemeljeno. U ranijim tekstovima, osobito onima iz razdoblja Zaraćenih država, rad se shvaća kao nužna aktivnost kojom čovjek kompenzira svoju biološku ranjivost. Za razliku od životinja koje posjeduju prirodnu zaštitu (krznno, zube, instinkte), čovjek je prisiljen oblikovati svijet vlastitim djelovanjem. Ta ranjivost konstruira ideju rada kao *specificum humanum* – onoga što ljude odvaja od ostalih živih bića. U razdoblju dinastije Han, rad dobiva dodatnu, kozmičko-moralnu dimenziju: čovjek ne radi samo zbog vlastite potrebe, nego i kao sudionik u velikim prirodnim procesima koje je započelo Nebo. Rad tako postaje sredstvo dovršavanja kozmičkog reda i osnivačka gesta društvenog poretka. Upravo se kroz ovu distinkciju između »radnog« čovjeka i »neradne« životinje uspostavlja implicitna legitimacija ljudske nadmoći i instrumentalizacije životinja. Životinje se prikazuju kao bića koja spontano slijede prirodu, dok se čovjek uzdiže zahvaljujući svojoj sposobnosti da radom transformira svijet. U tom kontekstu, rad postaje i medij opravdanje čovjekova prava na gospodarenje nad ne-ljudskim životinjama. Izlaganje razmatra filozofske temelje ove distinkcije

te analizira njezine implikacije za suvremene rasprave u animalističkoj filozofiji – osobito u pogledu pitanja agencije, ranjivosti i etičkih granica između ljudskog i životinjskog.

BRUNO ĆURKO

Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia

Crna mačka – simbol nesreće ili žrtva povijesnih predrasuda?

Crna mačka često se u zapadnoj kulturi doživljava kao glasnik nesreće, vještčin pomoćnik ili simbol zla. Premda danas mnogi taj stav percipiraju kao bezazleno praznovjerje, njegovo porijeklo seže duboko u povijest, gdje su crne mačke bile žrtve kulturnih, religijskih i društvenih strahova. U srednjem vijeku, osobito tijekom razdoblja inkvizicije i progona vještica, crne su mačke smatrane njihovim nadnaravnim pomagačima ili čak demonskim utjelovljenjima. Budući da su mačke bile noćne životinje, a crne dodatno »nevidljive« u mraku, povezivane su s tamom, tajnama i nepoznatim, što je u tadašnjoj kulturi često značilo i – zlom. Pojedini izvori navode da su u Engleskoj i dijelovima kontinentalne Europe tijekom 14. stoljeća crne mačke spaljivane zajedno sa ženama osuđenima kao vješticama. Njihova boja – crna – dodatno je povezivana s vragom, grijehom i smrću u kršćanskoj ikonografiji. Ipak, ne misle svi da je crna mačka zlo i naopako. U starom Egiptu, crne su mačke bile svete životinje povezane s božicom Bastet. U Japanu i Škotskoj, crna mačka može značiti sreću i blagostanje. Čak i u nekim dijelovima Engleske, ako vam crna mačka prijeđe put – to je dobar znak. Unatoč suvremenom znanstvenom i racionalnom duhu, mnoge se predrasude prema crnim mačkama održavaju i danas. Nažalost, one su često posljednje koje bivaju udomljene iz skloništa za životinje, a neke organizacije izvještavaju i o povećanom zlostavljanju crnih mačaka u i oko Noći vještica. Ove predrasude svjedoče koliko su arhetipovi duboko ukorijenjeni u kolektivnoj svijesti. Crna mačka tako postaje simbol nečeg dubljeg – straha od nepoznatog, potrebe za racionalizacijom

zla i želje da se nevolja personificira.

**Black cat – a symbol of misfortune
or a victim of historical prejudice?**

In Western culture, the black cat is often seen as a harbinger of misfortune, a witch's familiar, or a symbol of evil. While many today view this perception as a harmless superstition, its origins date back to a time when black cats were victims of cultural, religious, and social fears. During the Middle Ages, particularly during the Inquisition and witch hunts, black cats were considered the supernatural helpers of witches or even demonic incarnations. Since cats are nocturnal and black is invisible in the dark, they were associated with darkness, secrets, and the unknown. In that time period, these things were often associated with evil. Some sources state that, during the 14th century, black cats were burned alongside women convicted of witchcraft in England and parts of continental Europe. In Christian iconography, black was associated with the devil, sin, and death. However, not everyone believes that black cats are evil. In ancient Egypt, for example, black cats were sacred animals associated with the goddess Bastet. In Japan and Scotland, a black cat can mean good luck and prosperity. In some parts of England, for example, if a black cat crosses your path, it's considered a good sign. Despite the modern scientific and rational mindset, many prejudices against black cats persist today. Unfortunately, they are often the last to be adopted from animal shelters. Some organizations even report increased abuse of black cats around Halloween. These prejudices demonstrate how deeply rooted archetypes are in the collective consciousness. Thus, the black cat becomes a symbol of something deeper: a fear of the unknown, a need to rationalize evil, and a desire to personify trouble.

KRISTINA DILICA

Zagreb, Hrvatska

Zagreb, Croatia

Uloga mačke u dječjem romanu *Mačak Džingiskan*

Vesne Parun – pouke, simboli i nastavni pristupi

Roman u stihu *Mačak Džingiskan i Miki Trasi* Vesne Parun objavljen je 1968. godine. Danas se s pravom smatra jednim od klasičnih djela hrvatske dječje književnosti. U središtu su priče dva mačka – snažni, neustrašivi Džingiskan i osjetljivi, nesigurni Miki-Trasi. Kroz dinamiku ova dva mačka autorica progovara o bliskim, životnim temama poput prijateljstva, donošenja odluka, čežnje za domom i želje za promjenom. Mačke u ovom romanu nositelji su značenja koja djeca lako prepoznaju i s kojima se mogu poistovjetiti. Cilj rada je istražiti književno-estetsku i simboličku funkciju mačke u djelu te ukazati na njegove didaktičke mogućnosti u nastavi hrvatskog jezika u nižim razredima osnovne škole. Poseban naglasak stavlja se na metodički pristup koji potiče emocionalnu i moralnu osjetljivost učenika interpretativnim, kreativnim i iskustvenim zadacima. Analiziraju se motivi, simbolika i poruke koje proizlaze iz odnosa između likova, a naglasak se stavlja na načine na koje se djecu može potaknuti na promišljanje, razgovor i kreativno izražavanje. Mačka u ovom romanu ne funkcionira samo kao lik, nego kao zrcalo unutarnjih procesa i vanjskih izazova, a Vesna Parun svojim poetskim stilom stvara prostor u kojem se djeca mogu susresti s vlastitim dilemama i vrijednosnim odabirima. Književno-estetska dimenzija djela posebno dolazi do izražaja kroz ritmičnost stiha, slikovit jezik i toplinu izraza koja nosi emocionalnu dubinu. Upravo ta spoj lirike i pripovjedne jasnoće čini roman privlačnim i djeci i odraslima, ali i vrijednim za analizu u nastavi. Time se djelo nameće kao iznimno vrijedan tekst za razvoj čitateljske, emocionalne i moralne pismenosti.

The role of the cat in the children's novel *Mačak Džingiskan* by Vesna Parun – Lessons, symbols, and teaching approaches

The verse novel *Mačak Džingiskan i Miki Trasi* by Vesna Parun was published in 1968 and is today rightly considered one of the classics of Croatian

children's literature. At the heart of the story are two cats – the strong, fearless Džingiskan and the sensitive, insecure Miki-Trasi. Through the dynamic between these two characters, the author addresses close-to-life themes such as friendship, decision-making, longing for home, and the desire for change. The cats in this novel serve as bearers of meaning that children can easily recognize and identify with. The aim of this paper is to explore the literary-aesthetic and symbolic function of the cat in the novel and to highlight its didactic potential in Croatian language teaching in lower primary school grades. Special emphasis is placed on a methodological approach that encourages students' emotional and moral sensitivity through interpretative, creative, and experiential tasks. The paper analyzes motifs, symbolism, and messages arising from character relationships, focusing on ways to inspire children's reflection, discussion, and creative expression. The cat in this novel functions not only as a character but also as a mirror of internal processes and external challenges. Vesna Parun, through her poetic style, creates a space in which children can confront their own dilemmas and value-based choices. The literary-aesthetic dimension of the work is especially evident through the rhythm of the verse, vivid language, and emotional warmth of expression. It is precisely this blend of lyricism and narrative clarity that makes the novel appealing to both children and adults, as well as valuable for classroom analysis. Thus, the novel stands out as an exceptionally valuable text for developing reading, emotional, and moral literacy.

ANDREW DOMZALSKI

BOGUSLAWA GATAREK

Madonna University, Livonia, Michigan, United States of America

Gospino sveučilište, Livonia, Michigan, Sjedinjene Američke Države

Villain or victim? Public and scientific discourse on community cats

Community cats have become a center of controversy since the eighties, when the first studies on the impact of their predation on wildlife, especially on native birds, were published. The unique ecological niche occupied by community cats as well as the social and cultural significance of

the species in Western societies bring about raging conflicts between conservationists concerned with saving native birds from extinction and those actively supporting cat colonies. Both sides present opposing research findings and ethical arguments. The authors aim at presenting a wide spectrum of scientific and public views on community cats found in literature and in position statements of various stakeholder organizations. The arguments reflect ecological, ethical, social, cultural, and political dimensions of the issue. The presenters discuss the reliability of available data on free-roaming cat predation, the effectiveness of existing remedies, and cultural constraints regarding lethal options.

Zlikovac ili žrtva? Javni i znanstveni diskurs o mačkama u zajednici

Mačke u zajednici (*community cats*) postale su središte kontroverzi od osamdesetih godina prošlog stoljeća, kada su objavljene prve studije o utjecaju njihova predatorstva na divlje životinje, posebno na domaće ptice. Jedinствена ekološka niša koju zauzimaju mačke u zajednici, kao i društveni i kulturni značaj te vrste u zapadnim društvima, dovode do žestokih sukoba između konzervatora koji se bave spašavanjem domaćih ptica od izumiranja i onih koji aktivno podržavaju kolonije mačaka. Obje strane predstavljaju suprotstavljene istraživačke rezultate i etičke argumente. Autori nastoje predstaviti širok spektar znanstvenih i javnih stavova o mačkama u zajednici koji se nalaze u literaturi i izjavama o stavovima raznih organizacija zainteresiranih strana. Argumenti odražavaju ekološke, etičke, društvene, kulturne i političke dimenzije problema. Izlagači raspravljaju o pouzdanosti dostupnih podataka o predatorstvu mačaka koje se slobodno kreću, učinkovitosti postojećih pravnih lijekova i kulturnim ograničenjima u vezi sa smrtonosnim opcijama.

WOLFGANG A. GRABOW

*University of Szeged, Hungary /
Sveučilište u Segedinu, Mađarska*

Ways to Them, through Them – approaching non-human animals, spiritual experiences, and normative humanism

The presentation will give a summary of the theoretical backgrounds and the surveying setup of a small-scale research, currently undertaken in the context of an MA thesis at the department of Religious Studies at the University of Szeged. The author undertakes an exploration of the following key hypotheses: 1) Spiritual experiences can promote achieving relatedness and connecting with the transcendent. 2) Animals can support the induction of spiritual experiences. 3) The impact of spiritual experiences has relevance to individual human behavior in society. Proposing a chain of thought starting at Spengler, Evola and Fromm, and extending to Otto, James and Hardy the author investigates to what extent there might be reason to further investigate whether a substantial change in the current status quo of human-animal relations in Western societies could be considered beneficial for establishing what Fromm calls a sane society. Applying the mysticism scale (Hood) extended with items for the categorization of experiences (Yaden & Newberg) the author conducts a qualitative survey of animal-welfare workers and a control group to investigate whether working for or spending time in the proximity of animals can be considered connected to spiritual experiences – and whether such experiences (if attained) foster change in individuals' behaviour in society.

Putovi Njima, kroz Njih – pristupanje ne-ljudskim životinjama, duhovnim iskustvima i normativnom humanizmu

Izlaganje će pružiti sažetak teorijskih pozadina i postavki istraživanja malog opsega koje se trenutno provodi u kontekstu diplomskog rada na odjelu za religijske studije Sveučilišta u Segedinu. Autor istražuje sljedeće ključne hipoteze: 1) duhovna iskustva mogu potaknuti postizanje povezanosti i povezivanja s transcendentnim; 2) životinje mogu podržati indukciju duhovnih iskustava; 3) utjecaj duhovnih iskustava relevantan je za individualno ljudsko ponašanje u društvu. Predlažući lanac razmišljanja koji počinje od Spen-

glera, Evole i Fromma, a proteže se do Otta, Jamesa i Hardyja, autor istražuje u kojoj mjeri bi mogao postojati razlog za daljnje istraživanje može li se značajna promjena trenutnog *statusa quo* odnosa ljudi i životinja u zapadnim društvima smatrati korisnom za uspostavljanje onoga što Fromm naziva zdravim društvom. Primjenjujući ljestvicu misticizma (Hood) proširenu stavkama za kategorizaciju iskustava (Yaden & Newberg), autor provodi kvalitativno istraživanje radnika u području zaštite životinja i kontrolne skupine kako bi ispitao može li se rad posvećen životinjama ili provođenje vremena u blizini životinja smatrati povezanim s duhovnim iskustvima – i potiču li takva iskustva (ako se postignu) promjenu u ponašanju pojedinaca u društvu.

JOSIP GUĆ

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska*

Moral duties towards wild animals

In the general population, discussions and reflections on human moral duties towards animals tend to focus only on those animals that are closest to us. This is evident, for example, when news emerges of the torture of domestic cats or dogs. Conversely, domestic animals killed for human purposes are primarily the subject of ethicists and activists. However, wild animals are mostly left out of both animal ethics discourses. The absence of direct relationships with wild animals creates the false impression that we have no moral obligation towards them. In my presentation, I will argue that this impression is erroneous. The presentation will offer examples of how people typically act immorally towards wild animals and will elucidate the participatory understanding of responsibility, as well as its relationship to collective action. Finally, the moral justification of applying specific ways of appreciating the self-realisation of wild animals to domestic ones will be questioned.

Moralne dužnosti prema divljim životinjama

U općoj populaciji promišljanja i rasprave o ljudskim moralnim dužnostima prema životinjama obično adresiraju nama najbliže životinje, što se, primjerice, očituje u potresenosti slijedom vijesti o maltretiranju domaćih mačaka ili pasa. S druge strane, domaćim životinjama koje se ubijaju za ljudske potrebe ponajprije se posvećuju pojedini etičari i aktivisti. Međutim, iz obaju etičko-životinjskih diskursa najčešće izostaju divlje životinje. Izostanak izravnih odnosa s njima generira predodžbu da se nemamo u čemu moralno ogriješiti o njih. U izlaganju ću pak tvrditi da je ta predodžba lažna. Prikazat ću načine na koje ljudi obično postupaju moralno pogrešno prema divljim životinjama i pojasniti participativno shvaćanje odgovornosti te sagledavanje kolektivnog djelovanja kroz njega. Konačno, propitat ću moralnu opravdanost preslikavanja konkretnih načina uvažavanja samoostvarivanja divljih životinja na one domaće.

SABIRA HAJDAREVIĆ

Odjel za klasičnu filologiju, Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Department of Classical Philology, University of Zadar, Croatia

Euripidova primjena »životinjske« metaforike na junakinje tragedija

Od trojice grčkih tragika, Euripid je najviše pažnje pridavao ženama, prikazujući ih često u trenutcima emocionalnih kriza koje rezultiraju njihovom transformacijom u izdajnice, osvetnice i ubojice članova obitelji. Fokus predloženog istraživanja je na odabiru i načinu upotrebe »životinjskih« metafora, metonimija i poredbi pri percepciji/autopercepciji tih ženskih likova, a u centru pažnje su primjeri asocijacija žena s lavicama, kujama, zmijama, medvjedicama, košutama i pticama. Istraživanje počiva na tekstnoj analizi tragedija (tj. na pretrazi grčkih termina za odabrane životinje u tragedijama) popraćenoj minucioznom analizom konteksta upotrebe. Cilj je precizno odrediti koja je životinja izvor najvećeg broja slikovitih izraza te pažljivo provjeriti postoje li konteksti primjene koji su »rezervirani« za pojedinu životinju (npr. samo lavica kao temelj metaforike za preljubnice/

ubojice/djecoubojice).

**Euripides' use of animal metaphors
in the portrayal of tragic heroines**

Among the three great tragedians of Classical Greece, Euripides devotes the most attention to women, often depicting them in emotional crises that lead to their transformation into traitors, avengers, or kin-slayers. This research focuses on the selection and function of animal metaphors, metonymies, and similes in shaping both the perception and self-perception of such heroines. Particular attention is paid to associations with lionesses, bitches, snakes, she-bears, hinds, and birds. The study is based on textual analysis of the tragedies, including a search for Greek terms denoting these animals and a close reading of their contextual usage. The goal is to determine which animal generates the richest figurative language and whether certain metaphors are context-specific – e.g., the lioness used primarily for adulteresses, murderesses, or child-killers.

MARINA JACOB

Frankfurt, Germany

Frankfurt, Njemačka

**Artistic project *The Codebreakers*: Cat-a-Logic exploration
of interspecies relationships on volcanic islands**

The long-term artistic project *The Codebreakers* is conceived within the scope of the Commissioning and Curating Contemporary Public Art program at Valand Academy of Art and Design, University of Gothenburg, Sweden. In the scope of this project, I explore the intricate ways in which species coexist in different public spaces, and how these places are created from an interspecies perspective. Particular attention is paid to commemorative practices, which often obscure and misrepresent the contribution of other species in the creation of our cities and towns. The project is an artistic attempt to break the anthropocentric “codes” of existing

monuments and to create sculptures performing as alternative “walking anti-monuments”. These “wild monuments” are conceived as a critical comment on the anthropocentrism of the public space and as a chance to start a transdisciplinary dialogue about multispecies urban spaces.

Umjetnički projekt *Razbijači kodova*: Mačkolika logička istraživanja međuvrskih odnosa na vulkanskim otocima

Dugoročni umjetnički projekt *Razbijači kodova* (*The Codebreakers*) osmišljen je u okviru programa Naručivanje i kuriranje suvremene javne umjetnosti pri Akademiji za umjetnost i dizajn Valand Sveučilišta u Göteborgu u Švedskoj. U okviru ovog projekta istražujem zamršene načine na koje vrste koegzistiraju u različitim javnim prostorima i kako se ta mjesta stvaraju iz međuvrsne perspektive. Posebna se pozornost posvećuje komemorativnim praksama koje često prikrivaju i krivo predstavljaju doprinos drugih vrsta stvaranju naših gradova i mjesta. Projekt je umjetnički pokušaj da se razbiju antropocentrični »kodovi« postojjećih spomenika i stvore skulpture koje djeluju kao alternativni »hodajući anti-spomenici«. »Divlji spomenici« zamišljeni su kao kritički komentar na antropocentrizam javnog prostora i kao prilika za pokretanje transdisciplinarnog dijaloga o viševrsnim urbanim prostorima.

URŠKA JENČIČ

University of Ljubljana, Slovenia
Sveučilište u Ljubljani, Slovenija

Curiosity, confusion and contradiction: Cats in the Enlightenment

Cats hold a confusing and ambiguous place in the historical bestiary of the Enlightenment — they are caught in an oscillation between love and hatred. Cats have long signified the irrational, demonic, feminine, sexual, and have had a long-standing reputation of being difficult or impossible to control or understand. During the Enlightenment, they were still repositories of superstitions, still misunderstood and prejudiced, figures of strangeness, otherness, recipients of mass violence; but they also entered

our homes and became pets, companions, and they have become liked and loved (in spite of – or because of – previously disliked traits). Texts and imagery of the Enlightenment show a very ambivalent relationship with/to cats: they are represented and written about as tame and wild, domestic and independent, gentle and cruel, soft and hard, gentle and vicious, friendly and aloof... Perhaps the best way to think (about cats) is through contradictions and paradoxes that destroy fixed identities.

Znatiželja, pomutnja i protuslovlje: mačke u prosvjetiteljstvu

Mačke zauzimaju zbunjujuće i dvoznačno mjesto u povijesnom bestijariju prosvjetiteljstva – nalazimo ih u oscilaciji između ljubavi i mržnje. Mačke su dugo označavale ono iracionalno, demonsko, žensko, pri čemu dugo nose reputaciju bivanja teškima ili nemogućima za kontrolirati ili razumjeti. Tijekom prosvjetiteljstva još su uvijek su bile riznice praznovjerja, još uvijek predmet neshvaćanja i predrasuda, figure neobičnosti, drugosti, žrtve masovnog nasilja; ali ušle su u naše domove i postale kućni ljubimci, suputnici, postale su omiljene i voljene (unatoč – ili zbog – prethodno nepopularnih osobina). Tekstovi i slike prosvjetiteljstva pokazuju vrlo ambivalentan odnos s/prema mačkama: predstavljene su i opisane kao pitome i divlje, domaće i neovisne, nježne i okrutne, meke i tvrde, blage i zlobne, prijateljske i distancirane... Možda je najbolji način razmišljanja (o mačkama) kroz proturječnosti i paradokse koji uništavaju fiksne identitete.

LIDIJA KNORR

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska

Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

Preispitivanje odnosa prema kućnim ljubimcima na Zapadu: onkraj pojma vlasništva kroz perspektivu ekofeminizma i domorodačkih naroda

U zapadnim društvima kućni se ljubimci često promatraju kroz prizmu vlasništva, imovine i kontrole. Iako se obično smatraju pratiteljima, kućni se ljubimci istovremeno mogu tretirati kao objekti potrošnje ili simboli

društvenog statusa. Navedena dvojnost odražava šire antropocentrične i kapitalističke stavove koji oblikuju odnose između ljudi i životinja na Zapadu. U izlaganju predlažemo alternativu navedenoj dominantnoj paradigmi oslanjajući se na ekofeminističku etiku i māorsku filozofiju. Spajanjem ovih perspektiva nastoji se dovesti u pitanje tradicionalne pojmove kontrole i komodifikacije, usmjeravajući fokus na međusobnu povezanost, uzajamno poštovanje i brigu.

**Rethinking western pet relationships: Beyond ownership
through an indigenous and ecofeminist perspective**

In Western societies, pets are often understood within frameworks of ownership, property, and control. While they are commonly regarded as companions, pets can simultaneously be treated as objects of consumption or symbols of social status. This duality reflects broader anthropocentric and capitalist attitudes that shape human-animal relationships in the West. In this presentation, we propose an alternative to this dominant paradigm by drawing on ecofeminist ethics and Māori philosophy. By bringing these perspectives together, we aim to challenge traditional notions of control and commodification, shifting the focus toward inter-connectedness, reciprocal respect, and nurturing care.

TATIANA KONRAD

University of Vienna, Austria

Sveučilište u Beču, Austrija

Cinematic zoonosis, human-animal contamination, and air

The COVID-19 pandemic has emphasized the direct connection between the human and more-than-human worlds, and the ways in which human and more-than-human health is linked to environmental (un)health. This paper examines the pandemics portrayed in Wolfgang Petersen's *Outbreak* (1995) and Steven Soderbergh's *Contagion* (2011) with a particular focus on the origin of the virus: animals. This paper provides an ecocritical read-

ing of the films and argues that behind the problem of zoonotic diseases frequently stands humanity itself. Additionally, the paper draws on Todd Haynes's *Safe* (1995), M. Night Shyamalan's *The Happening* (2008), and Colm McCarthy's *The Girl with All the Gifts* (2016) to further contextualize the airborne virus. The paper explores airborne zoonosis, explicating the invisible ways in which the virus travels through air, infecting humans and more-than-humans, and thus revealing tight linkages between humans and more-than-humans through the air that we all breathe.

Filmska zoonoza, ljudsko-životinjska kontaminacija i zrak

Pandemija COVID-19 naglasila je izravnu vezu ljudskog i više-no-ljudskog svijeta, kao i načine na koje su ljudsko i više-no-ljudsko zdravlje povezani s okolišnim zdravljem (i bolešću). Ovaj rad razmatra pandemije opisane u filmovima *Izvan kontrole* (*Outbreak*) Wolfganga Petersena (1995) i *Zaraza* (*Contagion*) Stevena Soderbergha (2011), s posebnim fokusom na izvor virusa: životinje. Ovaj rad pruža ekokritičko čitanje ovih filmova i sugerira da iza problema zoonoza učestalo stoji samo čovječanstvo. Nadalje, rad se osvrće na filmove *Na sigurnome* (*Na sigurnome*) Todda Hynesa (1995), *Događaj* (*The Happening*) M. Nighta Shyamalana (2008) i *Djevojka sa svim darovima* (*The Girl with All the Gifts*) Colma McCarthyja (2016) kako bi se dodatno kontekstualizirao virus koji se prenosi zrakom. Rad istražuje takve zoonoze, eksplicirajući nevidljive načine na koje virus putuje zrakom inficirajući ljude i više-no-ljude, razotkrivajući tako bliske veze ljudi i više-no-ljudi kroz zrak koji svi dišemo.

MARIJA MAGLOV

Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia
Muzikološki institut, Srpska akademija nauka i umjetnosti, Beograd, Srbija

Animals in radiophonic works by Arsenije Jovanović

Radio art relies on the recording and use of “snippets” of sounds from our environment, which are then creatively reinterpreted in the context of the works themselves. One of the most prominent Serbian and Yugoslav ra-

diophonic artists, Arsenije Jovanović, often included the sounds of nature and animals in his compositions. While in certain works these recordings are given as a context of the environment, the composition itself refers to a theme that has no direct connection with the animal world. Several of Jovanović's works are directly related to animals, such as "Island of the Dying Donkeys", "The Trace of the Fish," and "Faunophonia Balcanica". The first work thematizes the death of an abandoned donkey on a Dalmatian island, the second refers to the rituals and songs of fishermen, and the third to the richness of sounds of the Balkan fauna. Jovanović believed that it provided a perspective in which what we call "animal" takes on the meaning of "human". This presentation will discuss this empathetic attitude towards the animal world in Jovanović's art of sound.

Životinje u radiofonskim delima Arsenija Jovanovića

Radio art oslanja se na snimanje i upotrebu »isječaka« zvukova iz našeg okruženja, koji se potom kreativno reinterpetiraju u kontekstu samih ostvarenja. Jedan od najistaknutijih srpskih i jugoslavenskih radiofonskih umjetnika, Arsenije Jovanović, često je u svoje kompozicije uključivao zvuke prirode i životinja. Dok su u određenim ostvarenjima ove snimke dane kao ambijent, a sama se kompozicija odnosi na temu koja nema direktne veze sa životinjskim svijetom, nekoliko Jovanovićevih djela direktno se odnosi na životinje. Takva su ostvarenja »Ostrvo umirućih magaraca«, »The Trace of the Fish« i »Faunofonija balkanika«. Prvo djelo tematizira smrt napuštenog magarca na jednom dalmatinskom otoku, drugo se odnosi na rituale i pjesme ribara, a treće na bogatstvo zvukova balkanske faune. Jovanović je smatrao da ono pruža perspektivu u kojoj ono što zovemo »životinjskim« preuzima značenje »ljudskog«. U izlaganju će biti razmotren ovaj empatičan odnos prema životinjskom svijetu u Jovanovićevoj umjetnosti zvuka.

SUZANA MARJANIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb, Croatia

Dvije mačkoumjetnice – Marija

Ujević-Galetović i Neda Šimić-Božinović

U izlaganju bih predstavila odabrane mačkoradove dviju naših umjetnica. Marija Ujević-Galetović (1933. – 2023.) često je isticala kako je njezina umjetnost započela s mačkom, što dokazuje i njezina predivna crna, duguljasta skulptura *Žena-mačka* (2001), za koju navodi da »izražava ono vječno žensko o čemu su između dva rata bajali književnici i dramatičari«. Film *Mačka je uvijek ženska* (2019) Martine Meštrović i Tanje Vujasinović kroz feministički rakurs odaje počast svojoj profesorici, jednoj od najznačajnijih hrvatskih kiparica – Mariji Ujević-Galetović. Jednako tako i riječka multimedijalna Neda Šimić-Božinović (1929. – 2015.) poznata je kao naša mačkoumjetnica, po nizu crteža i portreta mačaka kao i zbog svoje poeme *Cat Witch Sonatina for Voice and Theremin* (2014), koju je oblikovala na tragu onomatopejske, neodadaističke poeme Cathy Berberian *Stripsody* (1966), u kojoj Berberian koristi vokalnu tehniku zvukova stripova (onomatopeja).

Two Cat Artists – Marija Ujević

Galetović and Neda Šimić-Božinović

In this presentation, I will introduce selected cat-themed works by two Croatian artists. Marija Ujević-Galetović (1933–2023) often emphasized that her art began with a cat, as evidenced by her beautiful, elongated black sculpture *Woman-Cat* (2001), which she described as “expressing that eternal feminine ideal that writers and playwrights between the wars fantasized about.” The film *A Cat Is Always Female* (2019) by Martina Meštrović and Tanja Vujasinović pays tribute to their professor, one of Croatia’s most important sculptors – Marija Ujević-Galetović – through a feminist lens. Similarly, the multimedia artist from Rijeka, Neda Šimić-Božinović (1929–2015), is also known as a “cat artist” for her series of cat drawings and portraits, as well as for her poem *Cat Witch Sonatina for Voice and Theremin* (2014). She created the work in the spirit of the onomatopoeic, neo-Dadaist poem *Stripsody* (1966) by Cathy Berberian, in which Berberian uses vocal

techniques to mimic comic book sounds (onomatopoeia).

DOMINIK MIKIĆ

Zagreb, Croatia

Zagreb, Hrvatska

Cats as Zen masters

The goal of this presentation is the exploration of how cats have been portrayed as Zen masters in popular and spiritual discourses. Therefore, it will be examined how cultural projections and narratives construct the cat as a symbol of mindfulness, presence, and non-attachment, while critically reflecting on whether such interpretations reveal genuine interspecies connections or merely serve human needs for meaning. Drawing on philosophy, cultural studies, and animal ethics, the talk highlights both the allure and the ethical risks of anthropomorphizing cats as spiritual teachers, proposing a more nuanced approach to human-feline relationships.

Mačke kao zen majstori

Cilj je ovog izlaganja istražiti načine na koje su mačke u popularnim i duhovnim diskursima portretirane kao zen majstori. Stoga će biti razmotreno kako kulturne projekcije i narativi mačku konstruiraju kao simbol pomnosti, prisutnosti i izostanka vezivanja, pri čemu će se kritički reflektirati otkrivaju li takve interpretacije istinske međuvrsne veze ili tek služe ljudskim potrebama za značenjem. Oslanjajući se na filozofiju, kulturne studije i etiku životinja, predavanje ističe i privlačnost i etičke rizike antropomorfizacije mačaka kao duhovnih učitelja, predlažući nijansirani pristup odnosima ljudi i mačaka.

ORSAT MOJAŠ

Dubrovnik, Hrvatska

Dubrovnik, Croatia

KAROLINA ŠTEFOK

Varaždin, Hrvatska

Varaždin, Croatia

Mačke i žene u seksističko-specističkom društvu: od Bastet do *crazy cat lady*

Ovo izlaganje istražuje kulturološki konstruiranu povezanost žena i mačaka kroz povijest, oblikovanu patrijarhalnim i društveno-povijesnim kontekstima. Od egipatske božice Bastet, preko srednjovjekovnih progona vještica i sufražetskih pokreta 19. stoljeća, do suvremenog tropa *crazy cat lady*, pratimo kako su odnosi između žena i mačaka rodno obilježeni i problematizirani. Oslanjajući se na feminističku i animalističku literaturu, tvrdimo da je simbolička i afektivna bliskost žena i mačaka često predstavljena kao devijantna, pretjerana ili prijeteća. U suvremenom društvu, seksistička i specistička oznaka *crazy cat lady* služi za nadziranje ženske bliskosti s mačkama i njihovih prijateljstava, odražavajući ranije pokušaje da se discipliniraju društvene uloge žena i njihove emocionalne veze putem životinjske simbolike.

Cats and women in a sexist-speciesist society:

From Bastet to the crazy cat lady

This presentation will explore the culturally constructed connection between women and cats across history, shaped by patriarchal and socio-historical contexts. From the Egyptian goddess Bastet to medieval witch hunts, 19th-century suffrage movements, and today's "crazy cat lady" trope, we trace how feline-human relationships have been gendered and problematized. Drawing on feminist and animal studies literature, we argue that the symbolic and affective closeness between women and cats has often been framed as deviant, excessive, or threatening. In modern times, the sexist and speciesist label "crazy cat lady" serves to police female intimacy with their feline companions and their friendship, echoing earlier efforts to discipline women's social roles and emotional bonds through animal imagery.

ZARKAMOL MUNISOV

Shanghai University, China

Sveučilište u Šangaju, Kina

Human-tiger interactions: the extermination of the Caspian tiger

The Caspian tiger (*Panthera tigris virgata*) is the only subspecies of the mainland tiger that has been exterminated in the last century. Historically, the cult of the tiger occupied a central place in the religious system of Central Asians. However, in addition to abstract ideas, their spiritual belief system necessitated the worship of a material object. The domestication and taming of tigers were perilous endeavours, and thus infrequent. Consequently, the practice of hunting was adopted in order to satisfy this demand. Nevertheless, the pursuit of these gigantic felines posed significant challenges. This assisted the tigers in maintaining their population equilibrium. However, the decline of the tiger population in Central Asia commenced with the Tsarist government's colonialist strategy. This study will apply the trophic cascade theory proposed by Robert Paine in an attempt to determine whether the extinction of the Caspian tiger was the result of a "bottom-up" or "top-down" effect.

Interakcije čovjeka i tigra: istrjebljenje kaspijskog tigra

Kaspijski tigar (*Panthera tigris virgata*) jedina je podvrsta kopnenih tigrova koja je istrijebljena u prošlom stoljeću. Kult tigrova zauzimao je središnje mjesto u religijskim sistemima središnje Azije. No takav je duhovni vjerski sistem, pored apstraktnih ideja, uključivao i obožavanje materijalnog objekta. Domestikacija i kroćenje tigrova bili su opasni podvizi, a time i rijetki. Slijedom toga, praksa lova je usvojena kako bi se zadovoljio ovaj zahtjev. Ipak, potraga za tim gigantskim mačkama predstavljala je značajne izazove. To je pomoglo tigrovima u održavanju ravnoteže populacije. Međutim, pad populacije tigrova u središnjoj Aziji započeo je kolonijalističkom strategijom carske vlade. Ova će studija primijeniti teoriju trofičke kaskade koju je Robert Paine predložio u pokušaju da se utvrdi je li izumiranje kaspijskog tigra posljedica učinka »odozdo prema gore« ili »odozgo prema dolje«.

LÁSZLÓ NEMES

*Institute of Behavioral Sciences, Semmelweis University, Budapest, Hungary
Institut za bihevioralne znanosti, Semmelweisovo sveučilište, Budimpešta, Mađarska*

The philosophical cat café: Multispecies community of inquiry and the division of epistemic labor

The cat café is a funny place with a growing popularity in many countries, from Taiwan and Japan through Australia and the USA to Germany, France, Hungary and Croatia. In addition to being an attraction to the locals and tourists, providing the casual company of wonderful cats, a number of scholarly papers have been published on the cultural history, the current fashion, the psychological benefits, or the ethical problems of cat cafés. But what if we recognize their potential to become a special version of the philosophical café, the primary form of public philosophy discussion groups? The philosophical café, certainly, is not a place, but a gathering of people at a particular place, typically the urban café, with its diverse cultural milieu and rich symbolism, where people, regardless of their background and social position, can share ideas as equals. My question is whether cats, not philosophers themselves, could contribute to the community of inquiry in any significant way. Philosophical concepts like group epistemology, division of epistemic labor, and epistemic injustice may help us understand the complex relations between us and our animal companions.

Filozofski *cat café*: viševrsna zajednica istraživača i podjela epistemičkog rada

Mačji kafić (*cat café*) zabavno je mjesto s rastućom popularnošću u mnogim zemljama, od Tajvana i Japana, preko Australija i SAD-a, do Njemačke, Francuske, Mađarske i Hrvatske. Pored toga što je atrakcija za lokalno stanovništvo i turiste, pružajući opušteno društvo divnih mačaka, objavljen je znatan broj znanstvenih radova o kulturnoj historiji, trenutnoj modi, psihološkim vjerovanjima i etičkim problemima mačjih kafića. No što ako bismo prepoznali njihov potencijal da postanu posebna verzija filozofskog kafića, primarnog oblika javnih filozofskih raspravljačkih grupa? Filozofski kafić za-

sigurno nije mjesto, već okupljanje ljudi na određenom mjestu, tipično u urbanom kafiću, sa svojim raznolikim kulturnim miljeom i bogatim simbolizmom, gdje ljudi, neovisno o svojoj pozadini i društvenom položaju, mogu dijeliti ideje kao jednako. Pitanje koje postavljam je bi li mačke, a ne sami filozofi, mogle doprinijeti zajednici istraživača na bilo koji značajan način. Filozofski pojmovi poput grupne epistemologije, podjele epistemičkog rada i epistemičke nepravde mogu nam pomoći u razumijevanju kompleksnih odnosa između nas i naših životinjskih drugova.

MONIKA NOVAKOVIĆ

Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia
Muzikološki institut, Srpska akademija nauka i umjetnosti, Beograd, Srbija

The cat Blanche and her glutenous piano:

Music as a vehicle of contrast in the film *Hausu*

In the psychedelic, experimental, and absurd horror comedy *Hausu* (*House*, 1977) directed by Nobuhiko Obayashi (1938–2020), seven teenage girls spend their summer vacation in a haunted country house. A white Persian cat named Blanche has always lived there. One day, seemingly lost, Blanche arrives at Miyuki Koga's home, prompting the girl to reconnect with her aunt and spend the summer at her house, not knowing that Blanche has always belonged to her, to "the one who will wait forever". With this article I aim to point out the function of music in Obayashi's dreamlike creation focused on the cat as a symbol of permanent, supernatural and vengeful phenomenon in contrast to the harmless, naive human.

Mačka Blanche i njen proždrljivi klavir: Muzika kao sredstvo kontrasta u filmu *Hausu*

U psihodeličnoj, eksperimentalnoj i apsurdnoj horor komediji *Hausu* (*Kuća*, 1977) režisera Nobuhika Obayashija (1938. – 2020.), sedam tinejdžerki provode ljetovanje u ukletoj kući. Bijela perzijska mačka po imenu Blanche oduvijek je živjela tu. Jednog dana, naizgled izgubljena, Blanche dopijeva u dom Miyuki Koge, dajući djevojčici ideju da obnovi kontakt sa svojom tet-

om i proveđe ljeto u njevoj kući, ne znajući da je Blanche oduvijek pripadala njoj, »koja čeka zauvek«. Ovim radom želim ukazati na funkciju muzike u Obayashijevu snolikom ostvarenju u čijem fokusu je mačka kao simbol fenomena trajnog, natprirodnog i osvjetničkog u kontrastu sa bezazlenim, navičnim – ljudskim.

DEMIAN PAPO

Faculty of Humanities and Social Sciences, J. J. Strossmayer University of Osijek, Croatia

Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Philosophical reflection on pedigree dog breeding

The Victorian blue-blood ideology of the 1800s, together with the Industrial Revolution and the invention of the assembly line, gave rise to the concept of serial production of distinct “purebred” dogs. These dogs of well documented ancestry were selected and bred in strict accordance with their respective – and often arbitrary – aesthetic breed standards. In recent decades, pedigree dog breeding has been subjected to growing public scrutiny. It is frequently accused of anthropocentrism and instrumentalism in its approach to both animal care and breeding. Owners and breeders of pedigree dogs have often been criticized for exhibiting forms of cynological elitism and, at times, even racism. Such critiques are particularly prominent among advocates of the “Adopt, don’t shop” motto, who oppose commercial breeding and compromising canine welfare on ethical grounds. When approached without bias, the phenomenon of pedigree dog breeding and its contemporary iterations yearn for philosophical analysis. As this presentation will demonstrate, it encompasses profound ethical dilemmas, inflexible aesthetic norms, and pressing socio-economic and political considerations.

Filozofski ogled o uzgoju pasa s rodovnicama

Viktorijanska ideologija »plave krvi« devetnaestoga stoljeća, zajedno s in-

dustrijskom revolucijom i pojavom proizvodne trake, dovela je do koncepcije serijske proizvodnje različitih »čistokrvnih« pasmina pasa. Ti psi pomno dokumentiranog rodoslovlja bili su selektirani i uzgajani u strogom skladu sa svojim – često proizvoljnim – estetskim pasminskim standardima. Posljednjih je desetljeća uzgoj pasa s rodovnicama sve više podvrgnut javnoj kritici. Često ga se optužuje za antropocentrizam i instrumentalizam u pristupu skrbi za životinje i uzgoju. Vlasnici i uzgajivači pasa s rodovnicama nerijetko su kritizirani zbog kinološkog elitizma, čak i rasizma. Takve su kritike posebno izražene među zagovornicima slogana »Udomi, ne kupuj«, koji se na etičkoj osnovi protive komercijalnom uzgoju i ugrožavanju dobrobiti pasa. Nepristrano gledano, fenomen uzgoja pasa s rodovnicama i njegove suvremene iteracije vane za filozofskom analizom. Zato ću se u izlaganju usmjeriti na duboke etičke dileme, nefleksibilne estetske norme te značajne socioekonomske i političke aspekte koje podrazumijeva takva uzgojna praksa.

CATRINEL POPA

University of Bucharest, Romania

Sveučilište u Bukureštu, Rumunjska

The descendants of Puss in Boots: Fabulous cat-heroes in East-European contemporary fiction

Starting from the ascertainment that cats are often preferred to other animals when it comes to creating memorable zoomorphic fictional characters, this paper aims at pondering over the reasons why these frail creatures have exerted such an intense fascination on humans' mind in general and on artists' imagination in particular. Far from being confined to the realm of allegories and fairy tales, cats can be found in many contemporary fantasy-novels, in experimental poems or in political allegorical dystopias. My primary textual focus will be on two contemporary works in which feline characters play a crucial part: Robert Perišić's *A Cat at the End of the World* (2022) and Filip Florian's *The Days of the King* (2008). Miu, the Egyptian cat, represents a key-figure in Perišić's fiction, channeling a

deeply profound understanding of animal and human behaviours, while Siegfried, the Prussian cat in Filip Florian's book, acts as a genuine successor of E. T. A. Hoffmann's Murr. Besides, both novels are multilayered constructions, intermingling a series of intertextual allusions, blended with playful references to various stereotypes generally associated to human/non-human behaviours, language, art and the building of a society.

Nasljednici Mačka u čizmama: sjajni mačji junaci u suvremenoj istočnoeuropskoj fikciji

Počevši od uvjerenja da su mačke često preferirane naspram drugih životinja po pitanju stvaranja pamtljivih zoomorfnih fiksijskih likova, ovaj rad namjerava promisliti o razlozima zašto su ta krhka stvorenja izazvala tako intenzivnu fascinaciju ljudskog uma uopće i posebice umjetničke imaginacije. Mačke svakako nisu ograničene na područje alegorija i bajki, već se mogu pronaći i u mnogim suvremenim fantastičnim romanima, eksperimentalnim pjesmama ili političkim alegorijskim distopijama. Moj primarni tekstualni fokus bit će na dva suvremena djela u kojima mačji likovi igraju ključnu ulogu: *Brod za Issu* (u engleskom prijevodu: *A Cat at the End of the World*) Roberta Perišića (2022) i *Dani kralja Filipa Floriana* (2008). Miu, egipatska mačka, predstavlja ključnu figuru u Perišićevoj fikciji, kanalizirajući duboko razumijevanje ponašanja životinja i ljudi, dok Siegfried, pruska mačka u knjizi Filipa Floriana, djeluje kao pravi nasljednik Murra E. T. A. Hoffmanna. Osim toga, oba romana su višeslojne konstrukcije, ispreplićući niz intertekstualnih aluzija, pomiješanih s razigranim referencama na različite stereotipe općenito povezane s (ne-)ljudskim ponašanjem, jezikom, umjetnošću i izgradnjom društva.

BOJANA RADOVANOVIĆ ŠUPUT

Muzikološki institut, Srpska akademija nauka i umjetnosti, Beograd, Srbija
Institute of Musicology, Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia

Cats and metal music: From iconography to the internet

As one of the undisputed "queens of the internet," cats have become a prominent and interesting subject of consideration in media studies and

related disciplines. From the emergence of Lolcats in the first decade of the 21st century – which most successfully turned cat photos into internet memes on early forums and social networks – to major feline internet stars like Grumpy Cat, Colonel Meow, and Curious Zelda, and finally to the recent explosion of personalized content on social media platforms like TikTok, this phenomenon is neither new nor rare. As such, it has not bypassed the subculture of metal music, which even before the internet, in the iconography of its subgenres such as gothic metal, maintained a connection with these animals. In this presentation, I will examine the ways in which cats figure in metal music – as part of that iconography, a core of internet meme culture, a source of creative inspiration, and, in some cases, as a component of the sonic landscape itself.

Mačke i metal muzika: od ikonografije do interneta

Kao jedne od neprikosnovenih »vladarica interneta«, mačke su postale upadljiv i interesantan predmet razmatranja studija medija i srodnih disciplina. Od pojave Lolcats u prvom desetljeću 21. stoljeća, što je na najuspješniji način produciralo fotografije mačaka kao internetskih memova na prvim forumima i društvenim mrežama, preko velikih mačaćih internetskih zvijezda poput Grumpy Cat, Colonel Meow i Curious Zelda, pa sve do konačne eksplozije individualiziranog sadržaja na društvenim mrežama poput TikToka posljednjih godina, ovaj fenomen nije nov i vrlo je rasprostranjen. Kao takav, nije zaobišao ni supkulturu metal muzike, koja je i prije interneta u ikonografiji svojih podžanrova poput *gothic metala* gajila vezu s ovim životinjama. U ovom ću izlaganju razmotriti načine na koje mačke figuriraju u metal muzici – kao dio te ikonografije, stožer kulture internetskih memova, inspiracija za stvaralaštvo i, u ponekim slučajevima, kao segment same zvučne slike.

JADRANKA RYLE

Stari Grad Museum, Croatia

Muzej Staroga Grada, Hrvatska

***Flow*: Climate displacement, tide, kinship and interspecies politics**

This paper analyses *Flow* (2024), the Oscar-winning animated film by Gints Zilbalodis, as a political narrative of climate displacement, tidal transformation, and interspecies survival. Set in a world engulfed by the floodwaters, the film follows a black cat and a group of animals forced to migrate through submerged ruins. Without dialogue or human characters, *Flow* frames the climate crisis through a nonhuman lens, emphasising shared vulnerability and the political realities of ecological collapse. The cat, who leads the group through tidal waters, becomes a figure of statelessness and interspecies kinship. These animals form necessity-driven alliance, modelling what Anna Tsing calls the arts of living on a damaged planet: forms of collaboration of nonhuman multispecies assemblages that have been around since the beginning of time. In *Flow*, the collective journey foregrounds kinship relationships shaped by tide, exposure, and mutual dependence in the wake of a disaster.

Flow: klimatsko raseljavanje, plima, srodstvo i međuvrsna politika

Ovaj rad analizira *Flow* (2024), animirani film Gintsa Zilbalodisa nagrađen Oscarom, kao političku naraciju o klimatskom raseljavanju, plimnoj transformaciji i međuvrsnom preživljavanju. Smješten u poplavljeni svijet, film prati crnog mačka i skupinu životinja prisiljenih migrirati kroz potopljene ruševine. Bez dijaloga i ljudskih likova, *Flow* prikazuje klimatsku krizu iz ne-ljudske perspektive, naglašavajući zajedničku ranjivost i političke realnosti ekološkog kolapsa. Mačak, koji predvodi skupinu kroz plimu, postaje figura međuvrsnog srodstva. Životinje formiraju savez iz nužde, modelirajući ono što Anna Tsing naziva umjetnostima življenja na oštećenom planetu: oblike suradnje ne-ljudskih viševrsnih zajednica koje postoje od samog početka vremena. U *Flowu*, kolektivno putovanje stavlja u prvi plan odnose srodstvene povezanosti oblikovane plimom, izloženošću i međusobnom ovisnošću u postkatastrofičnom svijetu.

SIMON RYLE

*Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split, Croatia
Filozofski fakultet, Sveučilište u Splitu, Hrvatska*

New Wave Cats: Ukiyo-e and the unnamable after Hiroshima

From images of the maneki-neko ('beckoning cat') figurine beloved of Chris Marker to the semi-wild kittens sleeping in the fishing nets of Varda's *La Pointe Courte* (1955) the cinema of the Rive Gauche New Wave directors proliferates with feline imagery. In particular, cat imagery is frequently central in the New Wave directors' recurrent fascination with Japan, including Japanese post WWII reconstruction, Zen Buddhism and nuclear atomic devastation. This paper investigates the cinematographic stylistics of New Wave cats with specific reference to the 17th-19th century Japanese lithographic technique of ukiyo-e ('pictures of the floating world'), which emphasized light and naturalistic everyday scenes in a flat and stylized yet also organic and modern style. In the second half of the nineteenth century, the internationalization of Japan, and growing French awareness of ukiyo-e in the movement of Japonisme revolutionized western aesthetics. This paper explores a second wave of ukiyo-e in French culture and cinema following WWII, which combined the aesthetics of the floating world with philosophical theories of the unnamable (Adorno, Blanchot, Derrida), which were intended as a response to the atrocities of WWII. Paying particular attention to motifs of cats and the unnamable in Marker's film *Sans soleil* (1983), this paper argues that the French New Wave's cinematic cats explore the function of aesthetics and the difficulty of living a meaningful life in the shadows of unthinkable atrocity.

Mačke novog vala: ukiyo-e i neizrecivo nakon Hirošime

Od slika figurice *maneki-neko* (»mačke koja maše«) koju je obožavao Chris Marker do poludivljih mačića koji spavaju u ribarskim mrežama Vardina filma *La Pointe Courte* (1955), kinematografija redatelja lijevoobalnog novog vala obiluje mačjim slikama. Posebno su slike mačaka često središnje u ponovnoj fascinaciji redatelja novog vala japanskom rekonstrukcijom nakon Drugog svjetskog rata, zen budizmom i nuklearnim atomskim razaranjem. Ovaj rad istražuje kinematografsku stilistiku mačaka novog vala s posebnim

osvrtnom na japansku litografsku tehniku *ukoyi-e* («slike plutajućeg svijeta») iz 17. i 19. stoljeća, koja je naglašavala lagane i naturalističke svakodnevne scene u ravnom i stiliziranom, ali i organskom i modernom stilu. U drugoj polovici devetnaestog stoljeća, internacionalizacija Japana i rastuća francuska svijest o *ukiyo-e* u pokretu japonizma revolucionirale su zapadnu estetiku. Ovaj rad istražuje drugi val *ukiyo-e* u francuskoj kulturi i kinematografiji nakon Drugog svjetskog rata, koji je kombinirao estetiku plutajućeg svijeta s filozofskim teorijama neizrecivog (Adorno, Blanchot, Derrida), koje su bile zamišljene kao odgovor na zločine Drugog svjetskog rata. Posvećujući posebnu pozornost motivima mačaka i neizrecivog u Markerovu filmu *Sans soleil* (1983), ovaj rad tvrdi da filmske mačke francuskog Novog vala, istražuju funkciju estetike i teškoću življenja smislenog života u sjeni nezamislivog zločina.

IVANA SABLJAK

Zagreb, Hrvatska

Zagreb, Croatia

Mačja svakodnevica kroz oči T. S. Eliota

Thomas Stearns Eliot, velikan engleskoga pjesništva prve polovice 20. stoljeća, napisao je zbirku pjesama *Knjiga starog mačka o mačkama svakodnevnim* (*Old Possum's Book of Practical Cats*, 1939). Izvorno namijenjene djeci, Eliotove pjesme o mačkama interpretativno su bogate i kao takve zahvalno štivo za raznoliku publiku. Zbirka se sastoji od četrnaest kratkih pjesama, u kojima mačke nisu prikazane realistično, već alegorijski – svaka od njih ima svoje ime, navike i osobnosti koje odražavaju ljudske slabosti, vrline i ponašanja. Ovaj rad istražiti će odnos između imena i identiteta kroz književno-animalističko čitanje poezije T. S. Eliota. Baveći se identitetom personificiranih mačaka, Eliot potiče čitatelja na humanije razmišljanje o mačkama i svojim živopisnim prikazima mačjih tipova i dogodovština upućuje na to da je njihov život jednako vrijedan i opterećen sličnim problemima kao što su ljudski.

A cat's everyday life through the eyes of T. S. Eliot

Thomas Stearns Eliot, a giant of English poetry in the first half of the 20th century, wrote a collection of poems titled *Old Possum's Book of Practical Cats* (1939). Originally intended for children, Eliot's poems about cats are rich in interpretation and thus appealing reading for a diverse audience. The collection consists of fourteen short poems, in which the cats are not portrayed realistically, but allegorically – each one has its own name, habits, and personality traits that reflect human weaknesses, virtues, and behaviors. This paper deals with the question of names and identity, relying on a literary-animalistic reading of Eliot's verses. By exploring the identity of personified cats, Eliot encourages the reader to think more humanely about cats, and through his vivid portrayals of feline types and adventures, he suggests that their lives are equally valuable and burdened with similar issues as those of humans.

ANNA SCHNEIDER

Friedrich-Alexander University, Erlangen-Nürnberg, Germany

Friedrich-Alexandrovo sveučilište, Erlangen-Nürnberg, Njemačka

Worshipped, projected, neglected? Symbolic cats and the limits of care in animal activism

Animals with strong symbolic associations – such as wildcats – often embody projections of human meaning, fascination, and moral concern. Drawing on ethnographic research conducted at a German wildcat sanctuary, this presentation examines how cultural imaginaries and species-based assumptions shape activist practices and interspecies relations. The site offers insight into tensions between affective attachments, institutional constraints, and the specific needs of animals. Rather than framing activism as either idealistic or pragmatic, the analysis foregrounds the ambivalences that emerge when symbolic representation, care, and animal individuality intersect. By engaging the cat as a culturally and ethically charged figure, the presentation contributes to broader debates on the politics of interspecies care and the role of representation in shaping activ-

ist practices. It argues for critical reflection on how animal lives become visible – and actionable – within culturally mediated frameworks of care.

Obožavane, projektirane, zanemarene? Simboličke mačke i granice brige u životinjskom aktivizmu

Životinje sa snažnim simboličkim asocijacijama – kao što su divlje mačke – često utjelovljuju projekcije ljudskog smisla, fascinacije i moralne brige. Oslanjajući se na etnografsko istraživanje provedeno u jednom njemačkom utočištu za divlje mačke, ovo izlaganje ispituje kako kulturne imaginacije i pretpostavke temeljene na vrsti oblikuju aktivističke prakse i međuvrsne odnose. To mjesto nudi uvid u napetosti između afektivnih povezanosti, institucionalnih ograničenja i specifičnih potreba životinja. Umjesto da aktivizam uokviri kao idealistički ili pragmatični, analiza u prvi plan stavlja ambivalentnosti koje se javljaju kada se simbolička reprezentacija, briga i individualnost životinja presijeku. Angažiranjem mačke kao kulturno i etički nabijene figure, izlaganje doprinosi širim raspravama o politici međuvrsne brige i ulozi reprezentacije u oblikovanju aktivističkih praksi. Zalaže se za kritičko promišljanje načinu postajanja života životinja vidljivim – i podložnim djelovanju – unutar kulturno posredovanih okvira brige.

MARINKA ŠIMIĆ

Staroslavenski institut, Zagreb, Hrvatska
Old Church Slavonic Institute, Zagreb, Croatia

TANJA KUŠTOVIĆ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb, Croatia

Zoonimi u pariškim rukopisima (na tekstu psaltira)

U pariškoj biblioteci Bibliothèque Nationale čuva se nekoliko hrvatskoglagoljskih rukopisa, a među kojima su tzv. *Pariški kodeks* (Slave 11) iz 14. st. i *Pariški zbornik* (Slave 73) iz 1375. godine. Oba kodeksa sadrže cijeli psaltir na hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku koji je prilično različit. Dok je psaltir u Slave 11 tradicionalni hrvatskoglagoljski prijevod kakav

nalazimo u većini liturgijskih rukopisa od 14. do 16. st., prijevod u Slave 73 znatno je pomlađen, tj. pohrvaćen. Stoga ih je potrebno usporediti te istražiti koji je razlog tim jezičnim razlikama među rukopisima premda su pisani približno u isto vrijeme. U ovome prilogu usporedit ćemo jedan leksički sloj – zoonime – kako bismo utvrdile kakve su prirode leksičke razlike među dvama rukopisima. Posebnu ćemo pozornost posvetiti sinonimima, grafijskim i fonološkim varijantama i tekstološkim dubletama.

Zoonyms in Paris manuscripts (a study of the psalter)

The Bibliothèque Nationale de France in Paris preserves several Croatian Glagolitic manuscripts, including the so-called *Paris Codex* (Slave 11) from the 14th century and the *Paris Miscellany* (Slave 73) dated to 1375. Both manuscripts contain the complete Psalter in Croatian Church Slavonic, which is quite different in each manuscript. While the Psalter in Slave 11 represents the traditional Croatian Glagolitic translation, found in most liturgical manuscripts from the 14th to the 16th century, the translation in Slave 73 is much more recent and shows the influence of the Croatian vernacular. This calls for a comparative analysis to explore the linguistic divergences between the two texts, even though they were written around the same time. This paper focuses on one specific lexical layer – zoonymy – to better understand the nature of the lexical differences between the manuscripts. Special attention is given to synonyms, graphic and phonological variants, and textual duplicates.

ZORANA TODOROVIĆ

University of Belgrade, Serbia

Univerzitet u Beogradu, Srbija

Do animals like cats have feelings and why does it matter?

The attitude of modern man towards animals is distinctly anthropocentric, which also applies to the study of their sentience. Following Descartes' view of animals as mere bodies lacking consciousness and soul, it is

commonly assumed that if animals feel at all, they feel less and weaker than humans, and their feelings are less significant. Thus, the topic of my presentation will be animal sentience and emotion, with a particular focus on cats. The central question I will examine is whether cats experience emotions when they behave emotionally, i.e. whether they have feelings. I will argue that cats are sentient beings that experience a range of sensations and emotions, primarily basic emotions. I will present scientific evidence indicating that all vertebrates are sentient beings and that all mammals experience basic emotions such as fear, anger, joy and sadness. I conclude by emphasizing that animal sentience is morally relevant, which means that we have moral duties not to harm them.

Imaju li životinje poput mačaka osjećaje i zašto je to bitno?

Odnos suvremenog čovjeka prema životinjama izrazito je antropocentričan, što vrijedi i za proučavanje njihove osjećajnosti. Na tragu Descartesova shvaćanja da su životinje puka tijela koja nemaju svijest ni dušu, uobičajena pretpostavka je da životinje, ako bilo što osjećaju, osjećaju manje i slabije nego ljudi i da su njihovi osjećaji manje važni. Stoga će tema mog predavanja biti osjećajnost životinja i njihove emocije, s posebnim fokusom na mačke. Ključno pitanje koje ću razmotriti je doživljavaju li mačke emocije kada se ponašaju emocionalno, tj. imaju li osjećaje. Zastupat ću tvrdnju da su mačke osjećajna bića koja doživljavaju razne osjete i emocije, prije svega osnovne emocije. Navest ću znanstvenu evidenciju koja ukazuje na to da su svi kralježnjaci osjećajna bića, kao i da svi sisavci doživljavaju osnovne emocije poput straha, ljutnje, radosti i tuge. Kao zaključak, ukazat ću na to da je osjećajnost životinja moralno relevantna, što znači da imamo moralne dužnosti da im ne naudimo.

Od biblijskog parda do srednjovjekovnog risa: pjegava mačka u hrvatskoglagoljskim tekstovima

U hrvatskoglagoljskim tekstovima biblijski pard (grč. πάρδαλις, lat. *pardus*) pojavljuje se u različitim prijevodnim inačicama – kao posuđenica (*pardusъ*, *pardъ*), kao složenica (*leopardъ*) ili kao slavenska prevedenica (*risъ*), jednom zabilježena i uz posuđenicu. Od njih posebnu pozornost privlači domaći leksički oblik jer pokazuje kako se biblijski pojam prenosi u bliski kontekst i otvara prostor za pomake u njegovu značenju. Prijevod crkvenoslavenskim izrazom može se tumačiti kao posljedica poistovjećivanja s ‘kratkorepim pardom’, nepoznavanja egzotičnog leoparda ili spoja obaju čimbenika. U svakom od tumačenja uočava se kulturna prilagodba u kojoj daleka i egzotična životinja biva zamijenjena onom poznatom u europskom srednjovjekovnom svijetu. Hrvatskoglagoljski primjeri razmatraju se u odnosu na starocrkvenoslavensku tradiciju i na značenjske pomake ovoga pojma u antičkoj i bizantskoj sredini, pri čemu se istražuje odnos između biblijskog parda i kasnijeg risa u glagoljskoj tradiciji, kojim se simbolički horizont približava domaćem iskustvu i kulturnom okruženju.

From the biblical pard to the medieval lynx:

The spotted cat in Croatian Glagolitic texts

In Croatian Glagolitic texts, the biblical pard (Greek πάρδαλις, Latin *pardus*) appears in different translational variants – as a loanword (*pardusъ*, *pardъ*), as a compound (*leopardъ*), or as a Slavonic rendering (*risъ* ‘lynx’), once even recorded alongside the loanword. Among them, the native lexical variant is of particular interest, as it demonstrates how the biblical concept is transferred into a familiar setting and allows for shifts in its meaning. This choice of a Church Slavonic word can be interpreted as resulting from an identification with the ‘short-tailed pard’, from unfamiliarity with the exotic leopard, or from a combination of both factors. Each interpretation reflects a cultural adaptation in which a distant and exotic animal is replaced by one familiar to the European medieval world. The Croatian Glagolitic

examples are considered in relation to the Old Church Slavonic tradition and to the semantic shifts of this term in the ancient and Byzantine context, with a focus on the relationship between the biblical pard and the later lynx in the Glagolitic tradition, through which the symbolic horizon is brought closer to local experience and cultural milieu.

MAJA VEJIĆ

Split, Hrvatska

Split, Croatia

Ona s mačkama – uvreda ili metoda zaštite mentalnog zdravlja

Neki mačke vide s ljubavlju i poštovanjem, kao izrazito inteligentne, elegantne, samostalne i svoje glave životinje, dok ih drugi gledaju negativno, kao prljave lutilice, životinje koje ne mogu biti ljubimci jer ih se ne da dresirati, smeta im njihova osobnost. Mačke su kulturološki često negativno povezane i sa ženama, naročito odraslim, neudanim ženama koje žive same, a »Završit ćeš sama s mačkama!« smatra se gotovo prokletstvom. No, vlasnici mačaka (neovisno o spolu) nerijetko sami sebe opisuju kao zadovoljne, a svoje ljubimce navode kao važan faktor kvalitete života. Kao što su psi našli svoju ulogu kao »profesionalne« životinje i pomažu kako u nekim profesijama, tako i individualno ljudima s raznim poteškoćama, možda svoje mjesto na sličan način mogu pronaći i mačke, u karijeri zaštite mentalnog zdravlja. Ideja ovog izlaganja je proučiti poveznicu između mačaka i ljudske smirenosti, kao i razmisliti o etičkim aspektima »zapošljavanja« životinja kao profesionalnih suputnika ljudima.

Crazy cat ladies – Insult or a mental health strategy

Some see cats with love and respect, as extremely intelligent, elegant, independent and headstrong animals, while others view them negatively, as dirty strays, animals that cannot be kept as pets because they cannot be trained, their personality bothers them. Cats are often culturally negatively associated with women, especially adult, single women who live alone, and

“You’ll end up with cats alone!” is considered almost a curse. However, cat owners (regardless of gender) often describe themselves as satisfied, and cite their pets as an important factor in their quality of life. Just as dogs have found their role as “professional” animals and help both in some professions and individually to people with various difficulties, perhaps cats can find their place in a similar way, in a career in mental health care. The idea of this presentation is to analyse the connection between cats and human calmness, as well as to think about the ethical aspects of “employing” animals as professional companions for people.

NENAD VERTOVŠEK

Poslovno veleučilište Zagreb, Hrvatska

Zagreb School of Business, Croatia

Budućnost bića kvantnih računala i neuronskih mreža – (ne)ljudske životinje?!

Uz površna medijska strahovanja od umjetne inteligencije koja će jednog dana nama ovladati, zbivaju se ogromne promjene. To nisu roboti iz znanstveno-fantastičnih romana, već razvoj umjetne inteligencije prema dubljem zaključivanju i razumijevanju života i čovjeka. Ono što dolazi spoj je (an)organskog, ksenoboti, prvi »strojevi« od organskih materija, ćelija žabe, koji se reproduciraju, iscjeljuju i obnavljaju. Tu su i »tijeloidi«, dijeleći ljudskih tijela bez neuralnih komponenti za svijest, stvarani za uzgoj organa, te ljudski neuroni uzgojeni u laboratoriju koji uče brže i lakše od klasične umjetne inteligencije. Integracija čovjeka i stroja, organske tvari i neuronskih mreža, sintetička biologija i kvantna računala, računalo s tkivom ljudskog mozga... Počinje stvaranje novih ljudi, ne-ljudi, ne-ljudskih životinja ili, još apsurdnije, ne-životinjskih životinja. Još ne znamo ni kako ćemo ih zvati.

The future of quantum computers and neural networks – (Non)human animals?!

With superficial media fears of artificial intelligence that will one day take over us, huge changes are taking place. These are not robots from SF novels, but the development of artificial intelligence towards deeper reasoning and understanding of life and humans. What is coming is a combination of the (in)organic, xenobots, the first “machines” made of organic matter, frog cells, which reproduce, heal, and renew themselves. There are also “bodyoids”, parts of human bodies without neural components for consciousness, created for organ cultivation, and human neurons grown in the laboratory that learn faster and easier than classic AI. Integration of man and machine, organic matter and neural networks, synthetic biology and quantum computers, a computer with human brain tissue... The creation of new people, non-humans, non-human animals or, even more absurdly, non-animal animals is starting. We don’t even know what to call them yet.

RICHÁRD VINCZE

Doctoral School of Literary and Culture Studies, Eötvös Loránd University, Hungary

Doktorski fakultet književnih i kulturnih studija, Sveučilište Eötvösa Loránda, Mađarska

How to address a cat: Zoopoetics, addressability, and agency in T. S. Eliot’s *The Ad-dressing of Cats*

This paper attempts to examine T. S. Eliot’s *The Ad-dressing of Cats* through the lens of zoopoetics and also posthumanist philosophy, with particular attention to Jacques Derrida’s *The Animal That Therefore I Am*. While Eliot’s *Old Possum’s Book of Practical Cats* is often read as light verse, I argue that *The Ad-dressing of Cats* subtly enacts complex negotiations of interspecies addressability, agency, and the limits of human language. Taking Derrida’s reflections on the gaze of the animal and the asymmetries of interspecies relationality as a starting point, I aim to explore how Eliot’s poem stages the paradox of naming and speaking to the

animal. What does it mean to “address” a cat? What forms of subjectivity or agency are projected, allowed, or foreclosed in this act? Rather than merely anthropomorphizing, the poem dramatizes the difficulty – and perhaps the impossibility – of genuinely encountering the nonhuman Other on its own terms. By closely reading Eliot’s poetic strategies – his use of direct address, shifting pronouns, and performative acts – I try to show how the poem both reproduces and troubles human linguistic mastery. In doing so, it opens a space for a zoopoetic reading that interrogates the poetics and also the poetics of interspecies communication. Ultimately, the paper argues that Eliot’s ostensibly whimsical poem participates in a deeper ethical inquiry into how, and whether, we can speak to the animal – and what is at stake when we try.

Kako se obratiti mački: zoopoetika, adresabilnost i djelovanje u *Obraćanju mačkama* T. S. Eliota

Ovaj rad pokušava razmotriti *Obraćanje mačkama* (*The Ad-dressing of Cats*) T. S. Eliota kroz prizmu zoopoetike i posthumanističke filozofije, s posebnim osvrtom na *Životinju koja, dakle, jesam* Jacquesa Derrida. Dok je Eliotova *Knjiga starog mačka o mačkama svakodnevnim* (*Old Possum’s Book of Practical Cats*) često smatrana laganim štivom, tvrdim da *Obraćanje mačkama* suptilno uprizoruje složene pregovore o mogućnosti međuvrtnog obraćanja, djelovanja i granicama ljudskog jezika. Uzimajući Derridine refleksije o pogledu životinje i asimetrijama međuvrtnih relacija kao polazište, cilj mi je istražiti kako Eliotova pjesma inscenira paradoks imenovanja i obraćanja životinji. Što znači »obratiti se« mački? Koji su oblici subjektivnosti ili djelovanja projicirani, dopušteni ili isključeni u ovom činu? Umjesto pukog antropomorfiziranja, pjesma dramatizira teškoću – a možda i nemogućnost – istinskog susreta s ne-ljudskim Drugim pod njegovim vlastitim uvjetima. Pažljivim čitanjem Eliotovih poetskih strategija – njegove upotrebe izravnog obraćanja, promjenjivih zamjenica i performativnih činova – pokušavam pokazati kako pjesma reproducira i otežava ljudsko jezično majstorstvo. Time otvara prostor za zoopoetsko čitanje koje propituje poetiku, a također i poetiku međuvrtnih komunikacija. U konačnici, radom se tvrdi da Eliotova naizgled hirovita pjesma sudjeluje u dubljem etičkom istraživanju o tome kako i možemo li razgovarati sa životinjom – i što je u pitanju kada pokušamo.

E-adresar izlagača / E-mail addresses of the presenters

Zoltán Bartók / zolibartok@gmail.com
Ana Batinić / abatinic@hazu.hr
Bruno Beljak / icahinstitut@gmail.com
Ivana Buljan / ibuljan2@m.ffzg.hr
Bruno Ćurko / bcurko@ffst.hr
Kristina Dilica / kristina.dilica@gmail.com
Andrew Domzalski / adomzalski@madonna.edu
Bogusława Gatarek / bgatarek@madonna.edu
Wolfgang A. Grabow / wag22@me.com
Josip Guć / jguc@ffst.hr
Sabira Hajdarević / shajdarevic@unizd.hr
Marina Jacob / m@jacob-art.org
Urška Jenčič / urska.jencic@gmail.com
Lidija Knorr / lidijaknorr@gmail.com
Tatiana Konrad / tatiana.konrad@univie.ac.at
Tanja Kuštović / tkustovi@m.ffzg.hr
Marija Maglov / marijamaglov@gmail.com
Suzana Marjanić / suzana@ief.hr
Dominik Mikić / mikic.dom@gmail.com
Orsat Mojaš / orsat.mojas5@gmail.com
Zarkamol Munisov / zarkamol@gmail.com
László Nemes / nemeslal@hotmail.com
Monika Novaković / monynok@gmail.com

Demian Papo / papo@ffos.hr
Catrinel Popa / catrinel.popa@litere.unibuc.ro
Bojana Radovanović Šuput / br.muzikolog@gmail.com
Jadranka Ryle / jadra.ryle@gmail.com
Simon Ryle / sryle@ffst.hr
Ivana Sabljak / ifka.sabljak2206.is@gmail.com
Anna Schneider / anna.schneider@fau.de
Marinka Šimić / msimic@stin.hr
Karolina Štefok / karolina.stefok2@gmail.com
Zorana Todorović / zoranatod@gmail.com
Lucija Turkalj Čulinović / lucijat@stin.hr
Maja Vejić / vejic.maja.n@gmail.com
Nenad Vertovšek / nenad.vertovsek@gmail.com
Richárd Vincze / v.richmail@gmail.com

Razgovori o knjigama / Conversations on Books

SIMON RYLE and **CATRINEL POPA** will conduct an interview with **ROBERT PERIŠIĆ**, internationally acclaimed author of *Our Man in Iraq* (2007), *No-Signal Area* (2020) and *A Cat at the End of the World* (2022). The New York Times praised Perišić's second novel, celebrating Perišić's "poignant, polyphonic storytelling for capturing the local and global aspects of life in a post-war Balkan country." Jonathan Franzen wrote that "Perišić is a light bright with intelligence and twinkling with irony, flashing us the news that postwar Croatia not only endures but matters." The interview will focus on Perišić's concern with the narrative potential of the nonhuman in his 2022 novel, in particular the concept of cats as "ungovernable animals" in the novel's words, as well as the novel's foregrounding of animal knowledge and affect, and the ecological consciousness posited with the novel's experimental use of the wind as narrative voice.

SIMON RYLE i **CATRINEL POPA** vodit će intervju s **ROBERTOM PERIŠIĆEM**, međunarodno priznatim autorom romana *Naš čovjek u Iraku* (2007.), *Područje bez signala* (2020.) i *Brod za Issu* (2022.). *New York Times* pohvalio je Perišićev drugi roman, slaveći Perišićevo »dirljivo, polifonično pripovijedanje koje je uhvatilo lokalne i globalne aspekte života u poslijeratnoj balkanskoj zemlji«. Jonathan Franzen napisao je da je »Perišić svjetlo sjajno inteligencijom i svjetlucavo ironijom, koje nam donosi vijest da poslijeratna Hrvatska ne samo da opstaje, već je i važna«. Intervju će se usredotočiti na Perišićevu zabrinutost narativnim potencijalom ne-ljudskog u njegovom romanu iz 2022., posebno na koncept mačaka kao, riječima romana, »neukrotivih životinja«, ali i na isticanje znanja i afekta životinja u romanu te ekološku

svijest postavljenu eksperimentalnom upotrebom vjetra kao narativnog glasa u romanu.

SUZANA MARJANIĆ je, u suradnji s Rosanom Ratkovčić odnosno Dejanom Ajdačićem, u prethodne tri godine izvela dva opsežna urednička projekta vezana uz mačku: *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman* (2022.) i *Mačke u slavenskim kulturama* (2024.). Oni se nadodaju ranijim projektima gotovo enciklopedijskih razmjera, objelodanjenima u *Kulturnim bestijarijima* (od 2007. nadalje), koje je prvenstveno uređivala s Antonijom Zaradijom Kiš. Tako Marjanić ne prestaje dokazivati da zauzima najvažnije mjesto u domaćoj animalistici i da je u mnogim aspektima nadmašila izvorni doprinos Nikole Viskovića. O dva će »mačkozbornika« s njom razgovarati **ANA BATINIĆ, ORSAT MOJAŠ i KAROLINA ŠTEFOK.**

Over the past three years, **SUZANA MARJANIĆ** has collaborated with Rosana Ratkovčić and Dejan Ajdačić on two extensive editorial projects related to cats: *Mačkozbornik: od Bastet do Catwoman* (2022) and *Mačke u slavenskim kulturama* (2024). These projects can be added to her earlier work (of almost encyclopaedic proportions), which was primarily edited with Antonija Zaradija Kiš and published in *Cultural Bestiaries* (from 2007 onwards). Thus, Marjanić continues to prove that she occupies the most important place in Croatian animal studies, surpassing Nikola Visković's original contribution in many ways. **ANA BATINIĆ, ORSAT MOJAŠ and KAROLINA ŠTEFOK** will discuss the two "cat anthologies" with her.

Filozofska šapa / Philosophical paw

Radionica *Filozofska šapa* osmišljena je za učenike od 3. i 5. razreda osnovne škole s ciljem poticanja kritičkog mišljenja, kreativnosti i empatije kroz temu mačke, životinje koja ujedno simbolizira slobodu, samostalnost i tajanstvenost. Kroz sokratski dijalog, promišljanje slika, povijesne i suvremene primjere, kao i likovno izražavanje, učenici razmišljaju o tome kako mačke osjećaju, misle i žive, te uspoređuju njihovu slobodu s ljudskom. Aktivnosti uključuju raspravu, promatranje, crtanje »mačke iz budućnosti«, rad na filozofskoj priči i zajedničko osmišljavanje alternativnih završetaka. Kroz temu mačke djeca uče postavljati pitanja, izražavati vlastito mišljenje i slušati druge. Radionica je dio programa 7. *Dana kulturne animaliSTike* i namijenjena je razvoju misaonih, komunikacijskih i građanskih kompetencija u djece osnovnoškolskog uzrasta. Autor radionice je **BRUNO ĆURKO**.

The *Philosophical paw* is a workshop designed for third, fourth and fifth grade primary school students. The objective of the workshop is to cultivate critical thinking, creativity, and empathy through the theme of the cat. The cat is often associated with freedom, independence, and mystery. Utilizing the Socratic method, image interpretation, historical and contemporary examples, and creative drawing, students engage in a reflective process concerning the emotions, cognitive processes, and lifestyles of cats, and compare their freedom to that of humans. The activities encompass discussion, observation, the conceptualization of a "cat of the future," the development of a philosophical narrative, and the collective formulation of alternative conclusions. The utilization of the cat as a thematic element in this context fosters the development of critical skills in children, including the capacity

to formulate questions, articulate their own perspectives, and engage with others' views. The workshop is part of the 7th *Days of animal Studies* and aims to develop critical, communicative, and civic competences in young learners. Author of the workshop is **BRUNO ĆURKO**.